

EL CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ
I DE LA INDUSTRIA ENTRE 1903 I 1923

- I I -

NOTES

teixa feina, puguem satisfer les ànsies de millorament intel·lectual de la dependència de la nostra terra". "Revista Anyal" 1911, p. 181.

- (458) "Acció", juliol 1911, p. 4. "El Foble Català" del 1 de juliol de 1911, en català, i el "Diario del Comercio" del 27 de juny de 1911, en castellà, reproduïxen íntegrament el text.

"Ara, a vosaltres us pertoca donar-li vostre apoi -manifestava als dependents del CADCI, Rafael Fons a la Memòria del Consell Directiu del curs 1910-1911- i lo menys que podeu fer és ajudar-la amb el criteri. Tots els qui, més o menys, han intervingut en les tasques de dita Secció, a l'enterar-se de molts quefes de cases comercials que desitjaven la implantació de la reforma, s'han convençut justament, de què - el treball intensiu no és tan difícil d'establir com ells s'havien -- cregut. Però ara el Centre no és el sol a demanar-lo. Llegiu aquells grans cartells que, aquests darrers dies, han invadit tots els in--- drets de Barcelona i sabreu que avui totes les entitats de nostre estament, amb la valiosa aprovació de les patronals, demanen lo mateix i inviten a sa implantació en una data molt propera. Així és que -- aquesta qüestió del treball intensiu ja no és empresa exclusiva del - Centre, sinó que està en mans de tot Barcelona per a defensar-la; per consegüent, sense esperar fets més positius i àdhuc volent suposar -- que no s'arribés a adoptar, podem dir amb tota satisfacció, amb tota l'emoció que sempre causa el coneixement d'una victòria, podem dir -- que és una victòria que en essència i moralment el Centre ja la té -- guanyada, car nostre criteri s'ha imposat a tothom i a primers d'a-- gost vinent ja hi haurà qui el practiqui."- "Revista Anyal", 1911, p. 164.

- (459) "Acció", agost 1911, p. 10-11. "Acció" subratlla la importància d'aquesta reunió car "corrien rumors de què n'hi havia que dubtaven de la conveniència de la reforma, per ésser el cas especial, d'ésser mossos. A la reunió intervenien, Horta president del Centre de Cobradors i Mossos, Llanas, Sancho del mateix Centre de Cobradors, el qual "aportà fortes raons i arguments en pro de la reforma, al·ludint diverses vegades al nostre Centre, a la Secció, a nostre company Feliu elogiant sempre l'hora de la nostra decisió; Feliu i Codina, el qual després del seu parlament convidava als qui dubtaven de la reforma a exposar el seu parer, "obrint, d'acord amb la presidència, una petita i amistosa discussió amb alguns dels pessimistes"; Feliu i Codina clou-

ria la seva intervenció enmig de "llargs aplaudiments"; Rodríguez, finalment, intervenia tot recomanant "entusiasme i optimisme". L'acte s'acabava "entre un gros entusiasme i animats comentaris".

- 460) "El Poble Català", 11 de juny de 1911.
- 461) El míting fou anunciat diversos dies a "El Poble Català": el 11 de juliol de 1911, el 13, amb un anunci al mig de la segona plana; i el 14, a primera plana i amb un text d'estímul a l'assistència, signat per la Comissió de Delegats.
- (462) "Acció", agost 1911, p. 11. El mateix Carbó manifestaria que "per falta d'entusiasme entre els dependents de comerç té por de què no s'aconsegueixi aquesta reforma i que si així succeïa, aleshores no tindrien més remei, tots els de la classe, que renunciar a qualsevol nova reforma que vulguin implantar". "El Poble Català" del 15 de juliol 1911.
- (463) "Acció", agost 1911, p. 12. Segons aquest butlletí, Adrià Fresas cità les acceptacions de la reforma per part de les cases de Pere G. Maristany, Lluís Sedó, Pere M. Calvet, Morató i Sampere, Rius i Torres, -- entre d'altres; manifestà les seves impressions optimistes "encara -- que alguna casa com la d'en Riva i Garcia no es manifesta conforme -- del tot" i llegia la lletra "on els esmentats senyors diuen que s'han d'emmotllar al que facin les altres cases de comerç de Barcelona", i informava, finalment, que les oficines de la companyia de M.Z.A. i -- les de la Companyia ferroviària del Nord havien establert ja el treball intensiu.
- (464) Per al míting, "Acció", agost 1911, p. 11-12. "El Poble Català", 15 de juliol 1911; "La Veu de Catalunya", 15 de juliol 1911; "Diario del Comercio", 15 de juliol 1911; "Diario Mercantil", 15 de juliol de --- 1911; i "El Diluvio", de la mateixa data. Segons el butlletí "Acció" esmentat, acudiren al míting redactors de "El Poble Català", "La Veu de Catalunya", "El Diario del Comercio", "El Diluvio", "La Publicidad" i "La Vanguardia".
- (464 Bis) "El Poble Català", 5 de novembre 1911. La lletra circular duia data del mes de juliol de 1911; l'escrit, insistia novament que amb -- l'horari fins aleshores vigent quedava "ocupada tota l'activitat diària de caps i dependents, sense lleure per a les relacions familiars i socials o per a governar la família els qui tenien aquesta sagrada obligació". La reforma de l'horari comportaria el corresponent estal-

vi de llum i deixaria temps "per al conreu de la cultura, l'enfortiment físic, la família, la ciutat, els esports, etc.". La Comissió esmentava també les dificultats que presentava en aquells moments - l'horari establert per a les classes mercantils "que totes les associacions organitzen", horari que forçava molts a desertar de les mateixes "per la fatiga i les dificultats" que suposava.

- (465) "Acció", agost 1911, p. 10. "Diario del Comercio", 28 de juliol de 1911. "El Poble Català", 20 d'agost 1911.
- (466) El "Diario del Comercio" esmentat del 28 de juliol de 1911 publica una columna informativa, a la seva primera plana, de les gestions - fetes per la comissió pro treball intensiu, la qual informa de les cases que havien decidit d'establir la jornada intensiva com l'esmentat gremi de colonials al major i d'altres cases de colonials al menor. La comissió, entre d'altres coses, recomanava que "para resistir sin molestia la jornada, deben ir al trabajo -els dependents- teniendo por base una alimentación más abundante que la de ordinario" i pregava al públic que s'acomodés al nou horari. La nota esmentava les adhesions rebudes fins a la data i anunciava que la comissió adreçaria una carta-circular a totes les cases comercials a l'engròs. El "Diario Mercantil" del 29 de juliol de 1911 reproduïa la mateixa nota, també a la seva primera plana. També "El Poble Català" del 20 d'agost de 1911 publica un escrit de Feliu i Codina, - Pel treball intensiu, que informa sobre l'estat de la campanya i la comenta. "Diario Mercantil" de la mateixa data publica una nota de la comissió de delegats sobre la qüestió. "El Poble Català" del 23 d'agost de 1911, publica un altre article sobre el treball intensiu a cura de Francesc Casademont, del CADCI, el qual subratlla com el treball intensiu ja no és una sola entitat que el propaga, sinó que "són totes les associacions de dependents que el volen; són totes les entitats patronals que se'l fan seu; és la majoria dels caps -- que el desitgen; és tot un gremi que hi està conforme; són els de colonials que el practiquen; són les banques que esperen frísoles -- una adhesió per a començar-lo; és Barcelona que el necessita per a regenerar el seu mode de viure per a fer-lo més econòmic, més social, més científic..." Casademont, tanmateix, assenyalava més avall que la implantació del treball intensiu "és feina més que llarga" - per la "complexitat de l'estament". "No debem precipitar-nos", es-

crivia, a "una acció massa prematura". "Conscientment -acabava- no atropellem la magnanimitat de l'obra verament constructiva; deixem a l'oportunitat fer sa via, entre tant s'estableix dignament en nos tra urbs la reforma que ha de regenerar-nos". El "Diario del Comercio" del 9 de setembre de 1911 publicava el mateix article de Francesc Casademont. "El Poble Català" del 16 de setembre de 1911, en fi, publicava una nova nota de la comissió de delegats, signada el 14 del mateix mes, la qual resumia la situació de la campanya, el nom de les cases que havien establert la reforma i el de les cases que havien donat la seva conformitat, a l'espera d'un major nombre d'adhesions.

- (467) "Acció", novembre 1911, p. 5. "El Poble Català", 20 d'agost 1911.
- (468) SASTRE SANNA, M.- El trabajo intensivo.- Barcelona, 1911.
- (469) "Acció" de novembre de 1911, p. 5-6, feia balanç de les cases que havien establert la reforma i de les adhesions. Segons aquest butlletí, l'havien establert, amb data del 1 d'agost, les cases Morató i Sanpere, Mir i Suñol, Buixeres Germans i Font, Josep Garayoba, Josep Grau Gispert, Josep Maria Carreras, Amadeu Carreras, E. H. Moritz, J.M. Corbella Oscar Briand, Jaume Ràfols, Robert i Pujol, Administració de "La Veu de Catalunya", les oficines de la "Asociación de Viajantes", les de la Companyia de Segurs Zurich, Mútua Catalana d'Accidents del Treball, Companyia Anònima d'accidents del treball, Josep Monegal Nogués, Palau i Surià, i F. Soler Trias, al costat de les que l'havien implantat l'any anterior: C. Bonet Escarner, Andreu Iglesias, Duanes i Revista Comercial "Mercurio"; la casa A.E.G. Thomson Houston Ibèrica, l'havia establert, d'altra banda, els dissabtes com a mesura d'assaig. Hom enumerava també els noms de les 39 cases adherides, en principi, a la reforma de l'horari. "Acció" de novembre de 1911, informava, també, de l'acord de la comissió de delegats de distribuir una lletra-circular dirigida als caps de cases. Hom adregava, finalment, oficis a tres centes cases demanant dia i hora per a una entrevista. Assenyalem també el fet de la transcripció per "El Poble Català" del 5 de novembre de 1911 del text de la carta-circular adregada als caps de casa el juliol de 1911, esmentada a la nota 364 bis.
- (470) "Acció", desembre 1911, p. 5. Aquest butlletí esmenta el nom de les cases adherides, com a fruit d'aquestes gestions, vuit en concret.

Hom esmenta també, el fet que "diverses cases, entre les quals s'hi compta la de Riva i Garcia, han rebaixat una hora de les que tenien establertes".

- (471) "El Poble Català", 25 de desembre 1911. Segons la nota informativa - de la Comissió de delegats, publicada en aquest diari, hom continuava les visites, concretament hom en feia, aquells darrers dies, als fabricants de panes; hom hi citava els noms dels qui estaven disposats al canvi d'horari si la resta del gremi l'acceptaven (n'eren citats onze); segons la nota informativa, els qui restaven representaven el mateix nombre que els que havien acceptat. Hom assabentava -- també de visites començades a fer als fabricants de sederies, alguns dels quals es manifestaven també d'acord amb la reforma. La nota --- anunciava la publicació d'una circular, ja redactada, que considerava produïria "efectes d'importància, sobre tot si els nostres companys dependents procuren moure l'opinió de llurs caps en sentit favorable, col.laborant així en els modestos esforços de la comissió"; finalment, la comissió agrafia a les cases que havien implantat el -- treball intensiu i pregava que se li adrecés nota de totes les que ho fessin.
- (472) V. nota 468. L'edició havia estat costejada, segons consta, en el mateix opuscle, per la Comissió Pro Treball Intensiu en el 46'30 %, -- per la Secció de Relació i Treball en el 9'26 %, i per la "Unión Profesional de Dependientes y Empleados de Comercio" amb el 44'44 %; -- aquesta darrera entitat, de la qual Miquel Sastre n'era secretari -- general, havia estat l'organitzadora de l'acte d'acord amb l'esmentada comissió pro treball intensiu. V. "Acció" dels mesos de gener 1912, p. 6; de febrer 1912, p. 4; i de març del mateix any, p. 5. Segons el butlletí esmentat d'aquest darrer mes, hom havia distribuït un gran nombre d'opuscles amb el text de la conferència de Miquel -- Sastre, per la qual cosa assenyalava que "vist l'èxit, s'ha fet una segona tirada i d'aquí breus dies estaran a disposició dels socis -- del Centre i demés que en desitgin". També, "El Poble Català", 21 de gener de 1912.
- (473) V. "Acció" dels mesos de febrer de 1912, p. 4, març 1912, p. 5, butlletins ja esmentats, de juliol 1912, p. 5 que informa de la implantació de la reforma per part de les cases F.J. Coll Bacardí i Mútua d'Accidents del Sindicat del Treball Nacional; d'agost 1912, p. 7 -- que informa també de noves cases que adoptaven la reforma, "London -

& Lancashire" i "The Standart", ambdues companyies de segurs i de la reunió que havia efectuat la Comissió de Delegats, la qual acordava de fer diversos actes que hom anunciaria "oportunament"; d'octubre 1912, p. 7 que informava de la sol·licitud adregada a l'Ajuntament i Ferrocarrils a fi que atenguessin les demandes fetes pels escrivents ocupats a l'Ajuntament i a les oficines dels Ferrocarrils perquè s'establís el treball intensiu. V. també la informació de "El Poble Català" del 21 de gener 1912, ja esmentat a la nota anterior, que informa de l'augment del nombre d'adhesions a la reforma i de l'edició de la conferència de Miquel Sastre. També "El Poble Català" del 3 de juliol de 1912 i del 26 de juliol del mateix any que informa de la reunió feta al Centre de la Comissió de delegats d'associacions de dependents pro treball intensiu; a la reunió, esmentada -- també pel butlletí "Acció" d'agost de 1912, hom llegia diverses comunicacions de cases, les quals, a via d'assaig, establien la reforma i hom s'ocupava, com també assenyalava l'"Acció" esmentada, de l'actuació a seguir, concretament, d'un "pla de campanya de pràctics resultats", per a la qual cosa hom demanava que els dependents informessin a la comissió de les cases que tinguessin coneixement que havien establert el treball intensiu a fi d'aconseguir una informació correcta per a poder desplegar, després, una "activa gestió". La premsa, progressivament, havia anat disminuint els seus espais -- al tema, El 20 de maig, Joan d'Arc, en un article titulat Social Catalana, publicat a "El Poble Català", després de manifestar que -- s'havia arribat" a la conclusió certa de què la crisi passatgera de l'ideal nacionalista, era filla de què en la gestació s'havia oblidat un xic l'ideal social de la col·lectivitat" i que calia "acostar l'ideal nacional a les masses obreres", assenyalava en aquest sentit el treball intensiu com a "primer graó" i el descans dominical com un altre d'aquesta tasca. Tanmateix, el mateix Joan d'Arc subratllava a "El Poble Català" del 3 d'abril 1912, que l'acció de la Comissió pel Treball Intensiu "és acció mancada de nervi, de geni, de caràcter" si bé Joan d'Arc posava com a causa el que la comissió fos el resultat d'una "coalició" d'associacions enlloc d'ésser fruit d'una "acció personal o de col·lectivitat aunada" per a provar que cada associació era millor que treballés sola, cada una en una determinada reivindicació que crear comissions de diversos centres --

(V. una referència més completa d'aquest darrer article a la nota 515).

(474) La "Crónica Pericial Mercantil" d'octubre 1913, p. 5, esmentada més amunt indica que "a pesar de los esfuerzos de la comisión y el apoyo, digámosle nominal, que prestan las entidades económicas, no adelanta nada la cuestión tan preconizada del trabajo intensivo en las oficinas". Fel que fa al tema del treball intensiu a l'Assemblea de 1913, v. més endavant, p. 204 i sgs., especialment, p. 209-210, i, també, p. 217 i nota 660.

(475) V. nota 444. Ramon del Estany, per exemple, a "Renaixement" del 26 d'agost de 1911, p. 332, en un article titulat El treball intensiu, indicava que aquest "com totes les reformes que radicalment representen i són enemigues declarades de la rutina, en voler adoptar-les, no agafen aquella extensitat tan necessària per al més prompte assoliment de la seva finalitat" (...). Per manca d'una ferma convicció, que no té arrelada l'actual societat en què vivim, per encara portar al damunt del seu cervell la crosta de prejudicis i rutinarismes que sempre són resclosa per a tirar endavant totes les reformes reivindicadores de malestar social, no s'ha fet més extensiva en les dates que es tenien assenyalades l'adopció de dita reforma, no s'han posat al davant predicant amb l'exemple les cases més importants representatives de la nostra força econòmica, i això precisament ha restat - força a les demés de menys importància que forçosament per dependre de les primeres s'hi hagueren vist obligades."

L'obstacle de la rutina i de la tradició per a la implantació de la reforma l'assenyalava també l'article citat de R. Ferse, El trabajo intensivo, publicat a la "Crónica Pericial Mercantil" que hem citat a la nota anterior.

(476) PONS, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 164.

(477) V. la nota 206 d'aquest capítol.

(478) PONS, R.- Memòria del Consell Directiu.- "Revista Anyal" 1912, p. 118: cert -afegia Rafael fons-, però precisament jo crec que la paulatina adaptació del treball intensiu en nostra ciutat és la millor seguretat d'èxit que li podem desitjar, perquè és indubtable que per molt convenient que sigui, la seva aplicació porta sempre aparellats al--

guns trasbalsos, que no són sinó els consegüents trasbalsos de l'adaptació, i tinguis per segur que si en un dia dat tot el comerç barceloní implantava el nou sistema, els trasbalsos adquiririen tal magnitud de trastorns que a crits es demanaria l'abolició de la reforma i llavors sí que n'esdevendria el seu fracàs per sempre més. Ara, caminant a petits passos, és la creixença penosa que solen tenir les grans finalitats, però en resum és creixença positiva, de la que podem alegrar-nos-en, car és esperançadora d'altra més ufanosa."

Feliu i Codina, a la Memòria de la Secció F. de Relació i Treball, del curs 1911-1912, publicada a la "revista Anyal" de 1912, p. 183, feia també balanç de la campanya i comparava els diferents resultats obtinguts en la campanya iniciada per les entitats patronals (es refereix a la de 1902) i en la feta pel CADCI: "Quan les entitats patronals iniciaren la campanya, juntant a la seva acció la influència i la consideració que tenen a la nostra ciutat, obtingueren resultats molt més petits (que el CADCI després). Implantaren la innovació poques cases de comerç i al cap de poc retornaven totes a l'horari antic. Si em pregunteu a causa de què, us diré que a causa de tot i de tots: els caps per les seves poques ganes de mantenir-la, i els dependents per la inconsciència amb què es portaren. Nosaltres, doncs, desconsiderats en un tot en quant a l'ordre social i polític de la ciutat es refereix, mercès al nostre esforç, que no vull adjectivar, hem aconseguit que a l'estiu establissin la reforma que patrocinem unes trenta cases i que d'elles 7 o 8 continuessin l'horari intensiu a l'hivern. Heus aquí l'èxit indiscutible de la nostra actuació; la base sobre la qual es bastirà la modificació del sistema actual d'injusta distribució." Hi ha contradicció entre les dades de Rafael Pons i Feliu i Codina, pel que fa al nombre de cases que adoptaren la reforma.

(479) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria esmentada a la nota anterior, "Revista Anyal" 1912, p. 184. "Però els que ens succeixin -segua Feliu- -- deuen continuar la tasca amb constància, perquè s'han de vèncer moltes i grosses inconveniències i d'una manera ferma i segura anirà guanyant aventatges la nostra aspiració, que és reducció d'hores i aprofitament de les reduïdes".

(480) V. nota 146 del capítol segon.

- (481) "La Publicidad", 18 de novembre 1909.
- (482) "La Publicidad", 20 de novembre 1911.
- (483) RUBERT RIUS, J.M.- El Descans dominical. Carta oberta a D.J. Selva.-
 "El Foble Català", 6 d'octubre 1911. Connelly Ullman, a la seva --
 obra La Setmana Tràgica, subratlla com Ossorio y Gallardo "se había
 malquistado a la comunidad comercial tanto por defender a los carre-
 teros cuando la huelga Ayxelá como por hacer cumplir la Ley de Des-
 canso Dominical" (p. 300). El fer respectar la Llei del Descans Do-
 minical havia estat una de les preocupacions del govern Maura, espe-
 cialment del ministre Juan de la Cierva, com assenyala Connelly --
 Ullman en aquest mateix llibre (p. 17 i 107).
- (484) "El Poble Català", 18 de novembre 1910. "Acció", desembre, 1910, p.5.
- (485) "Revista Anyal", 1914, p. 252. "Acció", febrer 1911, p. 4. V. nota
 394.
- (486) "Acció", març 1911, p.5.
- (487) "El Poble Català", 5 de setembre 1911. Signaven l'escrit Francesc -
 Muñoz, J. Ventura Ribera, Amador Varderi, Rafael Calatayud, Martin
 Llorens i Vicent Bell-lloc.
- (488) "El Noticiero Universal", 29, d'agost 1911.
- (489) "El Foble Català", 1 d'octubre 1911: "Es realment escandalós el que
 està succeïnt a Barcelona en la qüestió del descans dominical. Els
 obrers es dirigeixen a les autoritats i aquestes se'ls treuen de so-
 bre. El governador els envia a l'alcalde i aquest al governador. I,
 mentre, la llei no es compleix. Mai, mai a Barcelona s'havia fet --
 una burla semblant d'una llei beneficiosa pels obrers com ara que --
 hi ha al poder un ministeri "democràtic" amic de l'obrer, reformis-
 ta, etc., etc. A aquesta situació hi acaba de posar en Canalejas el
 sarcasme. Els obrers varen enviar-li aquest telegrama: "Presidente
 Consejo de Ministros. Madrid. Asociación Dependencia Mercantil ele-
 va a V.E. protesta consejo alcalde accidental, recurrir huelga, co-
 mo medio único conseguir cumplimiento Ley Descanso Dominical; pro-
 testa que hace extensiva actitud gobernador civil inhibiéndose in-
 tervenir solución conflicto. Por patriotismo y amor leyes vigentes
 rechazamos actitudes autoridades determinantes disturbios que an--
 siando evitar sometemos solución alto criterio que a V.E. distingue.

Presidente Francisco Muñoz." I en Canalejas ha contestat amb aquest altre que no té desperdici: "Recibo su telegrama y ya sabe cuan -- grande es mi interés y cuan resuelta voluntad en favor de reformas sociales lamentando solo que obreros mal aconsejados por elementos perturbadores vayan a la huelga con violencia y coacciones intolerables.- José Canalejas." (...) els obrers li diuen a en Canalejas que no es compleix la llei, que les autoritats no volen fer-la com plir, que el principi d'autoritat queda en ridícul, i en Canalejas contesta que ell és un gran partidari de les reformes socials, però que els obrers s'han d'estar quiets, per més que trepitgin llurs drets!... No sembla aquesta contesta una broma, una broma intolerable?"

Per la seva banda, "El Progreso" del 29 d'agost de 1911 esperonava els dependents a l'acció tot afirmant que el governador civil solament actuava quan hi havia una amenaça de desordre públic.

- (490) Pel que fa al telegrama del 16 de setembre, l'hem reproduït a la nota anterior juntament amb la resposta de Canalejas. "El Poble Català" del 9 d'octubre de 1911, reproduïx la instància adreçada al President del Consell de Ministres el 29 de setembre del mateix any, plantejant la inhibició de les autoritats -governador i alcalde- respecte del compliment de la llei, detallant les seves gestions prop de les mateixes i justificant les raons del seu telegrama del dia 16 en aquella inhibició citada de les autoritats local i governativa, telegrama, per altra banda, adreçat amb la voluntat, per part de l'Associació de la Dependència Mercantil, de "lejos de crear la más leve dificultad al restablecimiento del orden social y de la paz pública que hoy absorbe la atención del gobierno"; tot plegat adreçaven una súplica a Canalejas per a què "se sirva definir esta cuestión de competencias en pro del imperio de una ley vigente abandonada a su más escandalosa e impune vulneración".

"El Poble Català" del 25 d'octubre de 1911, esmentava un nou telegrama de la mateixa associació, el qual recordava: "sin contestación nuestro telegrama e instancia del 29 de septiembre y ante excitación creciente dependencia mercantil por escandaloso incumplimiento descanso dominical, suplico encarecidamente V.E. resuelva -

sin dilaciones asunto, en evitación conflicto por momentos agravándose, careciendo Junta directiva fuerza moral evitar consecuencias sin dar conocimiento público actitud criterio gobierno.- Presidente Francisco Muñoz."

A aquest telegrama, Canalejas contestava que "su telegrama del 29 de septiembre, motivó cartas mias a las autoridades locales porque no se trata de asunto que haya de resolverse en Madrid sino ahí: el Gobierno no puede tener criterio en materia resuelta por las leyes porque superiores estas a las autoridades gubernativas no hay más - que cumplirlas y hacerlas respetar sin permitir desobediencias ni transgresiones; de nuevo me dirijó a las autoridades locales e inútil juzgo repetir lo que siempre he dicho a cuantos invocan la posibilidad de conflictos violentos; el gobierno no los teme ni se preocupa de ellos sino para solucionarlos y si es necesario castigarlos, pero esa misma energía, para garantizar contra toda perturbación el orden público, impone a las autoridades que representan - al Gobierno gran serenidad en el cumplimiento de las leyes y seguro estoy por la gran confianza que esas dignísimas autoridades me inspiran, de que la Ley quedará cumplida.- Canalejas.- Madrid, 23 d'octubre de 1911."

- (491) "Revista Anyal" 1914, p. 254. "Acció", octubre 1911, p. 6. El text complet de l'Escrit a "El Foble Català" del 27 d'octubre de 1911. "El Foble Català" del dia abans, havia també publicat aquesta nota: "hem rebut una estranya comunicació, firmada per una colla de --- senyors perfectament desconeguts, que amb motiu de l'exposició dirigida pel Centre A. de D. del C. i de la Indústria a la Junta Local de Reformes Socials, tracta de sorprendre la bona fe del públic i de sembrar la discòrdia entre els qui lluiten pel descans dominical. Fa poc que a Terrassa, Sabadell i Manresa, s'ha arribat a un acord en aquesta matèria: les fàbriques i tallers suprimeixen totes les festes d'entre setmana fora de dos o tres i, a canvi, els obrers -- que cobren per setmanades pleguen el dissabte a les 12 del migdia. Així tothom té temps de fer el dissabte a la tarda les compres i -- feines del diumenge i el descans dominical pot ser quasi absolut. El CADCI ha fet això avinent a la Junta Central de Reformes Socials

demanant que es generalitzi la supressió del treball a les tardes -- dels dissabtes per a què el diumenge no hi hagi ningú que tinga excusa per faltar a la llei del descans. Doncs, d'això en dedueixen els comunicants que el CADCÍ va contra el descans dominical i demana oficialment més treball i menys repòs al dependent de comerç. No ho entenem. I com que per altra banda el nostre diari no es publica per a -- donar medis d'acció als qui no descobreixen altre intent que perjudicar amb semblants afirmacions una entitat que fa molt bona feina, no insertarem el comunicat, limitant-nos a cridar l'atenció del públic en general i dels nostres confreres respecte de la qüestió."

Més endavant ens referirem a la qüestió de la supressió de les festes intersetmanals, v. p. 124 i sgs.

- (492) "Acció", desembre 1911, p. 5. "El Poble Català", 25 de desembre 1911. "Acció", gener 1912, p. 6. "Acció" de febrer de 1912, p. 6 informa que "la vinent setmana es continuaran fixant cartells de No compreu en diumenge, amb els quals seran 8.000 els que hauran aparegut pels carrers de la nostra capital".
- (493) "El Poble Català" del 25 de desembre 1911. Alhora, la Junta de Govern de la Secció de Relació i Treball, posava en coneixement del governador que aquella continuaria, per la seva banda, i "dintre els medis de la legalitat, l'acció que té empresa per a portar al convenciment públic la necessitat d'abstenir-se de comprar en diumenge, amb la -- qual cosa col.laborarà, a l'ensens que al compliment de la llei, a -- que sigui una bella realitat la justíssima aspiració de nostre estament".
- (494) "Acció", gener 1912, p. 6. Aquest mateix butlletí informa també que hom estudiava de fer "alguns actes per a portar al convenciment públic la necessitat d'abstenir-se d'efectuar compres en la festa dominical, per a donar espera a què sigui respost l'ofici que s'envià al Ministre de la Governació per a què estudiïn alguna modificació complementària, amb la qual, força guanyaria la nostra pretensió."
- (495) "El Poble Català" del 13 de gener de 1912 i del 17 del mateix mes i any. La comissió nomenada, segons "El Poble Català" del 17 de gener, publicaria manifestos, donaria "instruccions, organitzaria mítings, etc. Segons el mateix diari, assistiren a la reunió "15 o 20 associacions" i, entre aquestes, les societats de carreters, ferroviaris,

vidriers, joiers, dependents d'escriptori i CADCI.

- (496) Segons "El Poble Català" del 5 de febrer de 1912, el dia abans, diu menge, la policia feu 164 denúncies "d'establiments que estaven indogudament oberts"; i segons el mateix diari del 26 de febrer de 1912, el dia abans, també diumenge, "els agents de les autoritats efectuaren 300 denúncies per incompliment de la llei del descans dominical, la qual cosa prova que, malgrat les denúncies i la trenca-dissa també dominical de vidres, els nostres botiguers s'entossudeixen en no voler complir la llei (...). Els dependents es distribuïren, com tots els diumenges, en comissions per anar a fer plegar. A conseqüència de les visites dels comissionats i de la descortesia dels visitats en patiren diversos vidres en les cases (...)." "Acció", març 1912, p. 6, assenyalava que "sembla que té ja efecte la llei que tants anys fa està aprovada. Cal que ho celebrem. Per la nostra banda, continuem fent atmosfera en tots aquells sentits que puguin conduir a l'estricta compliment de l'anomenada llei."

Més avall veurem també com la Unió Gremial feia culpable d'aquest rigor a Lluís de Zulueta per la seva interpellació sobre aquesta qüestió.

- (497) La Unió Gremial, publicava a "El Poble Català" del 27 de febrer de 1912, una nota, la qual remarcava les "quantioses pèrdues" que el descans dominical ocasionava als detallistes, especialment als de les barriades obreres. Els dependents, manifestava la Unió Gremial, tenien dret al descans si bé "sense ocasionar perjudicis quantiosos al patró com fins ara vé succeint per la forma en què es reglamenta el compliment de la llei dels descans dominical, quals perjudicis repercuteixen directa i immediatament en la dependència per manca de treball i perquè al convertir-se d'obrers a patrons han de trobar-se amb aquesta dificultat per al desenrotllament de la seva indústria en els costosos primers temps d'haver-la establert". Per a la Unió Gremial, calia trobar una forma de concòrdia per a què "els obrers" poguessin "tenir 24 hores seguides de descans cada setmana en el mateix dia i els patrons no sofreixin perjudicis en llurs interessos"; per aquesta raó havien d'ésser discutides "sembla" que "aquesta mateixa setmana" a la Unió Gremial unes bases "que fa dos dies té en estudi el Sr. Alcalde (...) per a ésser reformat el regla

ment de comú acord amb l'Institut de Reformes Socials". Els patrons hi estaven d'acord "i no quedarà definitivament aprovada en principi la reforma sense oir el parer de les societats de dependents per a què l'obra sigui a satisfacció de tots (...)"

"El Poble Català" del 28 de febrer de 1912, per la seva banda informava de la visita feta per una comissió de patrons del gremi d'ultramarins, queviures i similars "queixant-se-li de què els dependents els obligaren a tancar les botigues, trencant els vidres en diverses d'elles, a una hora en què tenen permès per la llei tenir-les obertes, és a dir, abans de les 12 del migdia". Els comissionats de manaven protecció, cosa que prometia el governador, segons el diari esmentat; alhora, informaven a aquest carrer del projecte de demanar al govern el "descans setmanal enlloc del dominical, cosa que demanen, segons ells, d'acord amb llurs dependents".

El 29 de febrer de 1912, Josep M. Rubert i Rius, publicava a "El Poble Català" un article titulat Si jo fos governador, en el qual manifestava que el governador civil havia de fer complir la llei sense mixtificacions ni prudències que modifiquessin allò que havia estat legislat pel Parlament al qual havien d'acatar, en esdevenir lleis els projectes corresponents, el govern, governadors i alcaldes.

(498) "El Poble Català", 13 de març 1912. "La Unión Gremial", escrivien, en nombre y representación de los industriales detallistas de esta ciudad, protestan enérgicamente del proceder de los agentes de la autoridad observado en el domingo último al exigir el cumplimiento del descanso dominical, deteniendo a industriales y empleando solo medios adecuados para profesionales quincenarios; cerrando puertas de establecimientos que por no tener otra salida que la de la tienda la Ley les autoriza para tenerlos abiertos y obligando a salir fuera de sus casas con empujones las familias de los propios dueños. También protesta de que la seguridad personal queda completamente desatendida los domingos, viéndose apedreados establecimientos, exentos del descanso, en las primeras horas de la mañana, sin que los encargados de velar por el orden pongan coto a tan lamentables desórdenes. Trátase de extremar las medidas de rigor, incluso apelar al encarcelamiento para los que descuidan de la Ley Cominical. En el Congreso, por Diputados que creen representar Barcelona se han -

recordado como buenos los tiempos de La Cierva y Ossorio en que más de 500 industriales sufrieron prisión por incumplimiento de la nefasta ley Dominical y se pagaron más de 70.000 duros de multas al mismo objeto; pero en cambio nadie ha recordado la triste caída de un gobernador arbitrario e inquisitorial que arrastró a todo un partido y que mantuvo el orden amparado en el riguroso castigo y no en la paternal tutela que deja en el ánimo de los gobernadores imperecederos recuerdos de satisfacción y gratitud (...). Próximamente, tendrá lugar en la Unión Gremial una reunión de industriales de todas clases para tomar acuerdos concretos y enérgicos en defensa de nuestros intereses si las autoridades continúan desapercibidas de los atropellos que sufren las tiendas y se dedican única y exclusivamente a la persecución de honrados industriales."

(499) "El Poble Català", 17 de març 1912.

(500) "Se conceptuan amparadas en este beneficio las industrias siguientes -assenyalava l'article primer d'aquestes bases-: vendedores por menor de joyas, vendedores por menor de tejidos, tiendas por menor de camisería fina, tiendas de ropas hechas con géneros ordinarios del país, vendedores por menor de quincalla y bisutería ordinaria, venta al por menor de mercería, mercaderes de chaquetas, tiendas de abanicos, tiendas de sombreros sin obrador, vendedores de calzado hecho y a medida, vendedores de calzado y tiendas de gorras, barberos y peluqueros en salón, alpargateros, barberos en postal o tienda, bastoneros y zapateros a medida."

(501) L'article segon, feia referència als "establecimientos en que se preparan y venden fiambres, tiendas de jamón en dulce, venta de vinos extranjeros y licores, tiendas de ultramarinos, vendedores de quesos, natas y mantecas, tiendas de comestibles, tabernas, tiendas de abacería, panaderos con horno de plaza fija y similares", tots els quals podrien tenir obertes les seves portes els diumenges.

(502) Segons "El Poble Català" del 17 de març de 1912, "el governador els respongué que ja n'estava inhibit car el deure del compliment pertany a l'alcaldia, de la qual ell no era més que un col.laborador que posava els agents a la seva disposició. Més a més d'un col.laborador en aquesta obra, afegí, soc el representant del govern, i el govern m'envia a mi els seus acords que jo trasllado a l'alcalde com he fet repetides vegades en la qüestió del descans dominical".

- (503) És possible que Joan d'Arc fos el seudònim d'un soci del Centre, -- fins i tot fos algun element important de la Secció de Relació i -- Treball; per la semblança, alguns cops, dels arguments emprats per a defensar la línia d'actuació del CADCI, i fins pel mateix estil per part de Joan d'Arc i Feliu i Codina, sospitem que el primer nom podria ésser el seudònim del segon. "Acció" de maig de 1912, p. 7, -- per la seva banda, es fa ressò dels escrits de Joan d'Arc: "Un estimat amic nostre, que firma amb el nom de Joan d'Arc, des del diari "El Poble Català" porta a terme i d'una bona manera, la campanya (per la qüestió del descans dominical), en el sentit de favor nostre. No vol dir que el criteri que sustenta està en absolut d'acord amb el que té aquesta Secció (de Relació i Treball), referent al -- descans dominical." V. també la nota 523.
- (504) JOAN D'ARC.- L'anella que no tanca. Solució? .- "El Poble Català", del 16 de març 1912.
- (505) "El Poble Català", 17 de març 1912. El telegrama demanava protecció del govern en contra de la voluntat de la Unió Gremial de no complir el descans dominical "provocando conflicto por atacar derechos de-- dependencia mercantil.", car l'acord del dia 16 de la Unió Gremial, su posava la decisió d'obrir l'endemà, diumenge.
- (506) Segons "El Poble Català" del 17 de març 1912, el governador indicà a la comissió de l'Associació de la Dependència Mercantil -que fou rebuda per aquell després que la de la Unió Gremial (V.n. 502)-, -- que faria complir la llei en tant que aquesta romangués vigent i no fos modificada.
- (507) "El Poble Català", 17 de març 1912.
- (508) "El Poble Català", 18 de març 1912. "El Poble Català" assenyala 28 detinguts de joves pel matí i 8 per la tarda, si bé, poc després, - informa que dels 32 detinguts, 14 foren posats en llibertat el matí mateix i els altres a disposició del jutjat. Aquest diari informa també que sis policíes foren suspesos "d'em-- pleu i sou" per no evitar les trencadisses. Els dependents de la -- Unió d'ultramarins adreçaren un telegrama al govern tot protestant de les detencions i a Lluís de Zulueta tot preguntant-li "interese Ministro gobernación libertad dependientes comercio, detenidos arbitrariamente defendiendo ley descanso dominical y proseguir campaña iniciada en defensa Ley."

"El Poble Català", 31 de març 1912, reproduïx un telegrama de la entitat patronal que protestava per la "interpretación Ley Descanso Dominical dada por los juzgados municipales en juicios faltas y del hecho de que dichos tribunales no quieren hacer constar las -- alegaciones de competencia de los industriales acusados". La mateix xa Unió Gremial adreçava un telegrama al President de la Junta de Reformes Socials protestant que "desnaturalizando la Ley del Descanso Dominical pretendan intervenir juzgados municipales sobre su-- puestas desobediencias agentes autoridad" i demanaven "apoyo y amparo".

- (510) "El Poble Català" del 19 de març de 1912 esmenta el telegrama del Sindicat Barcelonés de l'Agulla al Govern, el qual reclamava el -- "concurs poders públics contra recents atemptats a dita llei"; i -- de la Unió Professional de Dependents i Empleats del Comerç de Barcelona, la qual s'oposava a les "pretensiones Unión Gremial".
- (511) Així, l'escrit de Josep M. Rubert i Rius, La rebeldia de la Unió - Gremial a "El Poble Català" del 28 de març 1912, contra aquesta -- associació patronal: "A semblants rebeldies -escrivia- es contesta amb la força de la llei"; i, més endavant: "No era possible supo-- sar que s'arribaria a aqueixos extrems d'irreflexió. Provocar --- l'agravació dels conflictes suscitats únicament pels que es vanten de no complir les lleis, sense més fonament que el seu personal i desautoritzat criteri, contrasta amb el procedir de sensatesa i prudència amb què la dependència mercantil reclama una cosa de justí-- cia: el que no es vulnerin les lleis que emparen llurs drets."

V. també la nota 513.

- (512) "El Poble Català" del 26 de març 1912. El míting, segons aquest -- diari tingué un extraordinari èxit; presidit per Joan Marqués, hi prenien la paraula Grau, pels barbers; Rovira i Boya de la Unió - Ultramarina; Satidó de l'Associació de la Dependència Mercantil; - Vives pel periòdic "La Defensa"; Salvador Feliu, director de "La Dependència Mercantil"; Bages de la Unió i Rossend Cardona de l'Associació de la Dependència Mercantil. Al míting, hom atacava a la Unió Gremial alhora que era defensat Lluís de Zulueta; hom refusa-- va també el descans setmanal i que les botigues familiars obrissin en diumenge per la competència que farien a les altres; finalment, era adreçat un telegrama al govern de protesta per l'incompliment

de la llei del descans dominical, al qual aquell responia: "Es incomprendible que después de los esfuerzos que hace el gobierno y de las contrariedades que eso ocasiona a las autoridades aún se formulen quejas incumplimiento Ley Descanso Cominical".- "El Poble Català", 27 març 1912.

- (513) Esmentem, a favor de la llei, els escrits de Josep M. Rubert i --- Rius a "El Poble Català" del 18 de març de 1912, el qual escrivia que l'alcalde Roig i Bergadà no sabia res de les bases de la Unió Gremial i es manifestava contra el procediment emprat per a fer-les, en no consultar ningú; el de J. Vidal Ysart, a "El Poble Català" del 25 de març 1912, que preguntava, "¿és que l'obrer que no pugui proveir el diumenge deixarà per això de menjar i beure en tota la setmana?"; el de J. Selva, a "El Poble Català" del 26 de març 1912, el qual, en resposta a un altre escrit, signat per A. Cliva, explicava els orígens de la campanya pel descans dominical el 1898 i els inicis de l'Associació de la Dependència Mercantil, recordava el Congrés --- obrer de Barcelona el 1908 que aprovà una moció dirigida a exigir el compliment de la llei i acabava afirmant que si hi havia d'haver excepcions, calia corregir-les limitant-les i no suprimint la llei; el de Joan d'Arc a "El Poble Català" del 27 de març de 1912 que reivindicava la festa dominical per als dependents enfront de la festa setmanal que pretenien els botiguers de la Unió Gremial i escrivia, dirigint-se als patrons, "de la manera que disputeu aquestes hores d'unànim celebrança, ens portareu al cas de disputar-vos els beneficis en la producció o en la venda dels articles"; l'escrit esmentat de Joan d'Arc s'oposava a les bases i assenyalava la necessitat que els dependents reaccionessin i actuessin contra la pretensió de la Unió Gremial de voler modificar la llei: "sense follia -manifestava Joan d'Arc-, devem procurar que la nostra acció sigui de tanta intensitat com la d'ells i que si logrem sigui respectada la seva veu, nosaltres amb nostra acció fecunda procurem que a l'obrir el seu despatx no hi vagi a comprar ningú, no tan sols en diumenge, sinó ni els altres dies." Joan d'Arc propugnava que els dependents es constituïssin en auxiliars de les autoritats per a -- fer complir la llei, "esbrinem -escrivia- si el càstig es fa efectiu"; recomanava de no defallir, celebrar actes de propaganda perquè la gent no comprés en diumenge i, en conjunt, seny i activitat,

"no cometem ni imprudències ni intemperàncies".

Assenyalem encara, favorables a la llei del descans dominical, -- els escrits d'Antoni Esqué Poch, a "El Poble Català" del 24 març de 1912, que refusava el descans setmanal (la majoria dels patrons d'Ultramarins "no deixen fer a la seva dependència -deia- més que una festa per altra. I s'avindrien a complir honradament el que ara prometen? Jo crec que no"); el de Francesc Bargués, del ram d'Ultramarins, a "El Poble Català" del 31 de març de 1912, contra la Unió Gremial; el de Josep J. i Arús, dirigint al tinent d'alcalde del districte VIII perquè posés remei al l'incompliment de la llei, a "El Poble Català" del 2 d'abril de 1912; i la lletra de protesta per l'incompliment de la llei dels dependents d'ultramarins, Tomàs Uñós, Leopold Pérez, Salvador Comà, Esteve Bassons, Sever Díez i Emili Jardí, publicada al mateix diari i a la mateixa data.

En contra de la llei, es manifestaven al mateix diari, A. Oliva i Oliva, el 18 de març de 1912, el qual considerava impossible de complir aquella llei a causa de les excepcions que tenia; "si no es reforma -afirmava- (...) de dominical en setmanal serà sempre un cau de raons i perjudicis"; per altra banda, per A. Oliva, el tancar els diumenges portava molts botiguers a la "ruina"; la lluita, acabava, "hem de solucionar-la harmònicament en benefici de tots i en contra de ningú". També, en contra, escrivia un taverner, Josep Feliu, el 20 de març de 1912 a "El Poble Català", concretament contra el reglament que manava tancar les tavernes, -- quan, segons ell, la llei les exclofa; "d'aquesta qüestió, deia, que és purament social, s'ha fet arma política". Enric Aubeyzon i Ràfols, per la seva banda, es manifestava a "El Poble Català" del 21 de març de 1912, contra la llei amb la qual "no podem estar-hi conformes els autonomistes" (amb diversos punts de vista de la -- llei), perquè "tota imposició és tirania", i els "qui som federales" tampoc perquè "anulla el pacte i tendeix a la unificació"; considerava que el descans podia fer-se qualsevol dia de la setmana d'acord amb el lliure pacte entre patró i obrer i, en tot cas, que el descans fos per torn i que els patrons lloguessin un treballador de més per a poder fer aquest torn; i interrogava, què passaria si tots fessin festa el diumenge?.

"El Poble Català" del 24 de març de 1912, inseria un altre escrit

contra la llei, a cura de Bartomeu Amigó i Ferreras, del ram dels taverners, manifestant-se també, com Josep Feliu, perquè les tavernes poguessin ésser obertes els diumenges. Carles Costas Alvarez, escrivia, també, contra el descans dominical, a "El Poble Català" del 26 de març de 1912; l'autor, botiguer o "industrial", manifestava que "sembla que aquesta llei s'hagi fet per a allunyar i enemistar les diferents classes socials"; la llei "antidemocràtica" -deia- causava perjudicis a Barcelona; i, alhora, atacava Zulueta i els representants parlamentaris de Barcelona. Joan Amigó i Ferreras, a "El Poble Català" del 29 de març de 1912, assenyalava -- que el descans dominical arruïnava certs sectors o rams de boti--- guers, i que fer tancar el petit comerç "no seria una obra demo-- cràtica"; "el dependent, deia, ha de tenir una mica d'atenció al amo"; si el dependent es mantenia ferm perjudicava el patró i a ell que es trobaria sense feina. El que té un "treball pesat, --- d'indústria, escrivia, el qui veritablement és un obrer, aquest sí que té tota la raó. Perquè hi ha molta diferència en el treballar de l'un i de l'altre; el de l'obrer és constant i cansat, el del dependent és pausat i passa moltes estones contemplant a qui passa pel carrer. A més, alguns d'ells mengen i dormen a la mateixa casa, com els droguers i tavernes, etc., i fins si estan malalts se'ls cuida com a fills generalment"; ¿on anirà l'obrer -es preguntava- a beure i menjar si tot és tancat, les tavernes, els cafès modestos? "Tancant les portes no és la manera pràctica de fer engrandir Barcelona..." I, afirmava, encara, "els dependents han posat en desordre tota una ciutat". Esmentem, enfi, els escrits de J. Feliu, el 31 de Març de 1912, de rèplica a J. Vidal Ysart, tot insistint sobre la necessitat d'obrir les tavernes els diumenges i de A. Oliva, en el mateix sentit, el 2 d'abril de -- 1912, tot replicant a J. Selva, ambdues lletres obertes, publicades a "El Poble Català".

- (514) "El Poble Català" del 25 de març de 1912, afirmava que el dia anterior, diumenge, havia estat el jorn en què més havia estat complerta la llei; però, segons el mateix diari, hom havia efectuat 396 denúncies d'infractors, de les quals 44 s'havien lliurat al jutjat municipal. A la tarda del diumenge, segons la mateixa font, s'havia celebrat una reunió de 400 membres a la Unió Gremial on "els acords presos foren tots violents"; hom decidia de no pagar

les multes ni els drets que devengués el jutjat per a fer-les -- efectives, tancar els establiments si era decretat l'embarg dels infractors, visitar una comissió al President de l'Audiència --tot compareixent tots els "industrials" al Saló de Sant Joan, interes-- sar el president dels gremis perquè obrís subscripcions per a sos-- tenir les despeses de la campanya de resistència que havien em-- près aquells, i protestar pel capteniment municipal i governatiu. Tanmateix, el rigor no disminuï, car "El Poble Català" del 1 -- d'abril de 1912 informava que el diumenge, 31 de març, el descans s'havia complit més rigurosament encara que els altres diumenges, si bé, com sempre, els "agents de l'autoritat tingueren que for-- mular 224 denúncies per infraccions, de les quals 3 foren posades en coneixement del jutjat municipal".

(515) A part del acords esmentats a la nota anterior. El fracàs de la -- visita a Madrid de la Unió Gremial és comentat per Joan d'Arc, en un article, a "El Poble Català" del 3 d'abril de 1912, titulat -- Serenes consideracions.

En aquest escrit, Joan d'Arc, partint de la crítica als gremis i d'aquest comentari respecte del fracàs de les gestions de la co-- missió de la Unió Gremial a Madrid, fa una sèrie de considera--- cions sobre la forma d'actuar a emprar per les associacions de de-- pendents que resulta singular per la seva oposició a la "coalició" d'entitats: "Per la defensa dels nostres drets, algú creu que és necessària la coalició d'entitats afines (...). És més de conve-- niència que cada una realitzi acció separada per dues raons: per-- què amb ella s'ha portat la qüestió a l'estat actual, per l'acció particular i de major interès que es realitza i pels diferents ca-- ràcters que es despleguen en l'enquesta que fan la matèria arrel i o sigui eficaç amb una o altra de les manifestacions de l'acció -- general. L'acció conjunta és impossible. La coalició, a existir, no produeix els fruits que el sacrifici representa. La prova cla-- ra són dues comissions projectades pel descans i no han arribat a reunir-se mai tres vegades. Tothom deserta. I si a la primera par-- len de la qüestió financera, a la segona convinguda, queden gaire-- bé sols"; Joan d'Arc esmentava també el cas de la comissió pro -- treball intensiu, comentari al qual hem fet referència a la nota 473 d'aquest mateix capítol. "Cada associació --escrivia Joan --- d'Arc-- que treballi sola. La seva acció serà decidida, orientada,

ferma. Què s'equivoca? Una altra supleix la via i fa triomfar --- l'ideal que és de tots (...). L'Associació de la Dependència Mercantil, vella i lluitadora entitat, que faci el seu pla d'acció - prop de l'opinió pública. La Unió Professional d'Empleats i Dependents que continui el que ha vingut realitzant i el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, nostra patriòtica entitat professional, la impulsora del Sindicat Català d'Obrers Dependents, que doni força impuls a les seves belles iniciatives, que l'han portat a l'estat floreixent i d'èxit (...)."

- (516) Recordi's els escrits esmentats a la nota 513, de botiguers taverners. Pel que fa a la reacció dels dependents, "El Poble Català" del 4 d'abril de 1912, informava de la reunió de delegats de les societats de dependents a l'Associació de la Dependència Mercantil, la qual decidia de fer públic un comunicat, el qual manifestava el "disgust" dels dependents davant la "proposició presentada al Consistori Municipal per a demanar al Govern l'exclusió de la llei - del descans dominical a les tavernes, per entendre que donat el - caràcter merament administratiu que deuriem tenir tots els Ajuntaments no poden en cap manera ficar-se en matèries socials. I son caràcter d'urgència perquè donats els interessos oposats que la proposició afecta no poden moralment nostres edils informar en -- cap sentit sense haver oït abans a quantes parts es creguessin -- amb dret de fer-ho, la qual cosa se'ls nega pel caràcter d'urgència amb què fou discutida i aprovada".
- (517) Joan d'Arc, en un escrit aparegut a "El Poble Català", el 11 --- d'abril de 1912, havia comentat ja referent a aquesta possible -- reunió que si els dependents eren cridats a una reunió amb els botiguers, no en sortiria cap acord: "L'acord que es desitja no es trobarà perquè en el fonamental ja no lliguem amb els rebecs: volem la festa íntegra, completa i per a tots, i de bon antuvi proposen trencar la festa del diumenge i establir més exclusions (...). Nosaltres realitzem amb les nostres realitzem amb les nostres - entitats una intensa acció en el sentit sa iniciat pel Centre Autonomista de què no es compri en diumenge. Siguem particularment -- més radicals: de què no es compri allí on obrin en diumenge." "Els obrers, al cap i a la fi", acabava, eren "homes iguals".
- (518) JOAN D'ARC.- Paraules definitives.- "El Poble Català", 15 d'abril

de 1912. "Que en nom de cada entitat -escrivia també Joan d'Arc- hi vagi un ofici dient que al que ens avenim és única i solament al compliment estricte i total de la llei en vigor; fora d'això res. - A veure si s'atreveixen a fer cap reforma i el govern a legalitzar-la. Dubto que es portés a terme una acció tan temerària, perquè -- llavors, sense recórrer a la vaga, que ens és impossible, posariem a la pràctica altres extrems que serien la ruïna econòmica de nostres gremials. Pel damunt la llei (...) hi ha el fet de la raó en la nostra demanda."

(519) "El Poble Català", 17 d'abril 1912.

(520) "De resultes, crec jo, de les Paraules Definitives -començava Joan d'Arc-, va aparèixer seguidament a la premsa aquell malastruc vici de la generació que se'n va, que no per això ha deixat erma la -- terra de la seva influència, dels enemics de broma, una entitat -- deia: perquè és el Senyor Sostres, acudirem a la reunió, no cedint en res que (...) afobleixi el que és nostre ideal. Cal preguntar: som o no som?"

(521) JOAN D'ARC.- La Conxorxa.- "El Poble Català" del 20 d'abril de --- 1912.

(522) Fou en el míting del 22 de juny de 1911. V. p. 113. Aquestes crítiques, probablement, devien ésser freqüents entre els nuclis de dependents que havien protagonitzat les reivindicacions laborals del seu estament i que fins dates properes no havien vist participar el Centre en la tasca "societària" (la Secció de Relació i Treball és fundà el 1910 i la "imatge" del Centre, deuria persistir encara entre els ambients de la dependència més lluitadora, deixant de -- banda, ara, la imatge que continuaria tenint entre els treballa-- dors anarcosindicalistes o els més radicalitzats).

(523) MASSANET, Ernest G.- Dues paraules sobre el descans dominical.- Massanet, segurament, devia creure que Joan d'Arc era membre del - Centre. Per això, el text de Massanet és interessant perquè re--- vel·la la visió que en tenia un home de l'Associació de la Dependència Mercantil o proper a aquesta entitat.

Joan d'Arc, a l'article La supressió de les festes intersetmanals, a "El Poble Català" del 20 de febrer de 1912, confirma la seva pertinença al CADCI, quan indica: "(...) no podem queixar-nos els -- dependents que pertanyem a les fileres de l'entitat anomenada"

(es refereix al CADCI).

- (524) JOAN D'ARC;- Una reculada per a no rehabilitar-se.- "El Poble Català" del 25 d'abril 1912. "Les entitats importants, iniciava el seu escrit i la seva rèplica l'autor, els nuclis importants de dependents d'aquesta ciutat, que seguidament o davant de la seva acció hi posen els seus homes, no com altres valents que tiren la pedra i amaguen la mà, ja d'anys, no obstant i ésser interrogades sobre la seva assistència a una reunió i que no tenia llavors com ara, caràcter de conxorxa amb anterioritat a haver-hi de comparèixer, han dit clara i fermament la seva veu a l'opinió pública."
- (525) "El Poble Català", 19 de maig 1912. Probablement aquesta polèmica estigué darrera de la nota del butlletí "Acció" del CADCI, de maig de 1912, p. 7 i que hem esmentat a la nota 503 d'aquest capítol. Pel que fa a la polèmica general sobre el descans dominical i els articles esmentats a favor i en contra de la llei, "El Poble Català" publicà tres articles, sota el mateix títol, la qüestió del descans dominical. Resum d'una informació. El nostre parer, com a editorials, el 5, el 12 i el 19 de maig de 1912, en els quals es manifestaven "resultment" partidaris del descans dominical i contraris al setmanal, comentava les excepcions que permetia la llei i les modificacions que caldria dur a terme en aquest sentit, recordava la seva reprobació de la Unió Gremial ("els escassos elements representats per la Unió Gremial"), observava que no es complia la llei "amb el rigor degut", condemnava la resistència dels patrons, actitud que venia a "justificar la rebel·lia dels col·locats a -- l'altra banda del prisma, dels partidaris de l'acció directa, pels quals la llei és un miserable engany"; hom parlava també de l'actitud dels obrers: dependència mercantil i resta de la classe obrera: "En general aquesta -darrera- ha vist amb remarcable indiferència el plet sostingut pels dependents. És cert que és a aquests als qui més interessa l'aplicació rigurosa de la llei, perquè per tradició ja es complia la festa dominical en fàbriques i tallers. Però, per esperit de solidaritat -d'aquesta solidaritat tan ponderada i que no ha servit més que per a donar nom a organitzacions, no pas per a aixecar els cors dels nostres assalariats- creiem que tota la -- classe obrera s'havia de posar al costat dels dependents que tan bravament lluitaven pels seus drets adquirits. És cert que actualment els nostres sindicats obrers estan passant, des del fracassat

moviment obrer del setembre darrer, una tremenda crisi, desorganitzats, perseguits, traïts; és cert també que s'han convocat -- reunions a les quals hi han assistit, a més de les organitzacions dels dependents, altres Sindicats, però feia pena presenciar-les pel poc entusiasme per la causa que les havia motivades (...). -- També els dependents estan dividits com s'ha palesat a les mateixes columnes de "El Poble Català". Feia referència, seguidament, a la polèmica que havia protagonitzat Joan d'Arc sobre l'actitud de l'Associació de la Dependència, qüestió a la qual ens hem referit abans i defensava aquesta darrera entitat, de la qual subratllava la seva "nobilíssima història" i la "seva actuació present". Considerava l'editorial a l'alcalde "sinó un enemic, un fred vetllador de l'incompliment de la llei". Subratllava que -- aquesta no posava un terme per a resoldre els expedients de les infraccions, i aquestes restaven, per tant, en paperassa i els -- "infractors poques vegades reben el càstig merescut". Pel que -- feia al governador, considerava que els "obrers" no en conservarien un bon record, sinó tot el contrari: "tot el qual vol dir -- acabava el darrer article-- que els nostres obrers han de confiar únicament en el seu sol esforç per a aconseguir el compliment -- d'una llei que és de les més beneficioses de la legislació social espanyola."

(526) "Acció" d'abril de 1912, p. 5 informa que el "Centre per medi de varis telegrams ha expressat concretament la seva opinió sobre la pretensió injusta de la Unió Cremial"; i, també informava que la "Secció oficial donant mercès al Conseller Sr. Muntañola, per -- haver proposat que fos consultat el parer del nostre Centre en -- una proposició que va presentar-se i discutir-se sobre el descans dominical, iniciada pel Gremi de taverners (V.sobre aquesta qüestió la nota 516).

"Acció" de maig de 1912, p. 7, manifestava com "continuava essent a l'ordre del dia" La qüestió del descans dominical: "La Unió Cremial --hom manifestava-- vol sortir amb la seva i clar, nosaltres -- li dificultem en el possible.

Hem vist també els escrits de Joan d'Arc que reflecteixen la línia del CADCI (V.nota 503).

(527) El parlament de Feliu i Codina era anunciat a "El Poble Català"

del 24 d'abril de 1912 i el del 27 del mateix mes i any en duia la recensió. També, "Acció", maig 1912, 7.

- (528) Si més no coneixia prou les interioritats de l'activitat de la Secció de Relació i Treball, com hem vist (V. per exemple, notes - 473 i 515; també la nota 523, etc.).
- (529) "Acció", juny 1912, p. 7.
- (530) "El Poble Català" del 29 d'abril informa de la visita del president de l'Associació de la Dependència Mercantil al governador -- perquè posés més rigor en fer complir la llei. Per altra banda, -- segons aquest diari, el dia abans, diumenge s'havien produït 140 denúncies, de les quals 17 havien estat lliurades al Jutjat Municipal.
- (531) "El Poble Català" del 30 de maig de 1912 reproduïx una lletra de l'Associació de la Dependència Mercantil del 24 de maig de 1912 a l'alcalde, tot queixant-se de les infraccions i de la lentitud -- amb què es tramitaven els expedients de multes, cosa la qual provocava un "estat d'opinió tan poc favorable als prestigis que deu merèixer a tot ciutadà l'alta corporació que V.E. presideix"; els dependents esperaven, finalment, mesures severes en aquesta qüestió.
- (532) "El Poble Català" del 24 de maig de 1912 informa que l'endemà, -- dissabte, hom n'organitzaria a l'igual que per als diumenges anteriors, a l'Associació de la Dependència Mercantil.
El butlletí del CADCI, "Acció" de novembre de 1912, p. 5, assabenta que "cada diumenge i per diferents comissions nomenades a l'efecte, venim realitzant denúncies per infraccions de la Llei del Descans Dominical, i per cert que, moltes d'elles, amb resultats positius".
- (533) El 25 d'agost de 1912, se celebrava un míting, convocat per l'Associació de la Dependència Mercantil amb la cooperació de la Unió Ultramarina "a efectes del descans dominical i limitació d'hores de treball", amb l'adhesió de totes les entitats de dependents -- barcelonines. Hom acordava d'adreçar un telegrama al Consell de Ministres, signat per les dues entitats a dalt esmentades i diverses entitats de dependents, el qual protestava per l'incompliment de la llei, el no pagament de les multes pels infractors i demana

va la limitació de la jornada de treball; jornada que al míting hom l'havia reivindicada reduïda a 10 hores,- "El Poble Català" - del 24 d'agost de 1912 i del 26 del mateix mes i any.

"El Poble Català" del 27 d'agost de 1912, duïa la resposta del -- president del Consell de Ministres a aquest telegrama, segons la qual el projecte de jornada de treball estava en estudi i, refe-- rent al descans dominical, feia notar els esforços del governador pel compliment de la llei, llei la qual era en aquells moments més respectada, segons els manifestava, i els indicava que s'adreces-- sin al governador civil i a l'alcalde amb la confiança que aten-- dria les reclamacions en cassos concrets.

(534) "El Poble Català" del 4 de novembre de 1912, insereix una crida - de la Unió Ultramarina i de l'Associació de la Dependència Mercan-- til en aquest sentit.

"El Poble Català" del 17 de juny de 1912, assenyalava que el dia abans, diumenge, hom havia fet 119 denúncies, de les quals 15 ha-- vien passat al Jutjat Municipal. També, el mateix diari del dia 26 d'agost de 1912 i sobre la mateixa qüestió, assenyalava 76 denún-- cies, de les quals 2 havien estat lliurades al Jutjat Municipal, - com a balanç del diumenge, 25 d'agost.

Lligat amb el tema de les infraccions, "El Poble Català" del 7 -- d'agost de 1912, informava d'una reunió de la Junta de Reformes - Socials, sota la presidència del regidor Nolla, en sessió extraor-- dinària, "dedicada exclusivament a les infraccions del Descans Do-- minical, despatxant un miler d'expedients".

En un altre sentit, "El Poble Català" del 23 d'octubre de 1912, - assabentava que amb motiu de la presa de possessió de S. Anido com a governador civil, Joan Marqués, president de la Unió Ultramarina de dependents s'havia adreçat a l'esmentat nou governador tot plan-- tejant-li la qüestió del descans dominical i assenyalava com les - multes imposades no eren pagades i que les coses solament rutlla-- ven bé quan hi havien desordres públics; Joan Marqués li escrivia: "faci de manera que la llei es compleixi" i li recomanava de no se-- guir el camí del governador civil anterior, Portela Valladares.

(535) V. en aquest sentit, les notes anteriors. Esmentem aquí, la visita de diversos aprenents de l'art de la fundició a "El Poble Català"

per a denunciar l'incompliment de la llei del descans dominical, de la que ens assabenta aquest diari, el 15 de juny de 1912, o la convocàtoria que el mateix diari del 6 d'octubre de 1912, insereix de la comissió de dependents de carboneria, per a una reunió d'aquest ram al local dels Lamparers, Llauners i llauners per a tractar de la qüestió de la festa dominical.

Sobre el mateix afer del descans dominical, "El Poble Català" del 24 de juny de 1912, reproduïx l'informe de la Cambra Industrial sobre el descans dominical, elevat al govern. L'informe constatava que el descans citat es complia a la indústria i al comerç a l'engròs, però no al detall "de índole puramente mercantil que tienen por clientela el elemento obrero o los vecinos de los pueblos cercanos que concurren a nuestra ciudad a vender mercancías agrícolas" en aquest sector, "las resistencias han sido desde un principio insuperables". L'informe insistia en l'argument que els clients de les botigues eren obrers que solament compraven els diumenges i que, per tant, de complir-se la llei, els primers que darien arruïnats; ahora reconeixia també la justícia del descans dominical i la lògica, per tant, dels dependents a defensar-lo. "El conflicto se produce, por consiguiente, porque la aplicación de la ley no resulta justa y equitativa para todos y siendo imposible rebelarse contra la legalidad y pernicioso en alto grado el burlarla con subterfugios, esta Cámara debe pronunciarse aconsejando la modificación de la Ley en el sentido de darle la flexibilidad necesaria para que dentro de ella se encuentren bien todos los intereses y sean atendidas todas las aspiraciones justas". L'informe subratllava la necessitat i la urgència de modificar, en conseqüència, la llei i, en aquesta reforma, recomanava de seguir l'orientació que l'Institut de Reformes Socials "indicaba en su informe del 20 de julio de 1902, dando en esta materia toda la amplitud posible, dentro de la Ley, el régimen municipal". "En su virtud acabava l'escrit- solicitamos sea reformada la Ley del descanso dominical, previas las informaciones que se crean procedentes, a las que con el mayor gusto acudirá esta Càmera".

- (536) "El Poble Català" del 25 d'agost de 1912, publicava una "lletra desclosa als senyors governador civil, Joaquim Sostres, Joan Pich, Martí Matons, President de la Secció de Relació i Treball del ---

CADCI, i President de la Dependència Mercantil", als quals suplicava "fessin complir la llei del descans dominical a les barriades de Gràcia i Sant Gervasi, on dita llei, encara no hi és coneguda"; per a fer-la acomplir, indicava J. Arús, signant de la lletra, n'hi hauria prou amb una parella de la policia i un estol de dependents.

Pere Palà i Puig, president de la Secció de Relació i Treball del CADCI, responia a aquest escrit de J. Arús, el 28 d'agost de 1912, al mateix diari, i manifestava que per aquestes dues barriades -- pensaven "emprendre precisament una enèrgica i perseverant campanya, sempre d'acord amb l'esperit recte i seriós que informa els actes tots d'aquesta casa. I permeteu-nos fer constar, abans que tot, que no és pas determinada arran de vostra carta. Per la llei dels descans dominical, que té tots els nostres més fervents entusiasmes (...) venim laborant fa temps conscienciosament (...). I per ella, com fins ara, seguirem treballant (...)." El CADCI, -- acabava l'escrit: "té també com fi primordial, a més de la superior educació i instrucció, que proporciona amb les seves nombroses classes, el millorament social de l'estament que l'integra, -- una bona part del qual és afectat per la llei expressada."

- (537) "Acció", octubre 1912, p. 7. "Per a què siguin de més eficàcia -- les gestions --hom hi escriu també-- precisa que a elles hi col.laborin els socis i d'una manera especial aquells als quals més -- afecta: els detallistes."
- (538) "El Poble Català", 4 d'octubre 1912.
- (539) "Acció", desembre 1912, p. 5. En una exposició, elevada el 7 de març de 1914 al Ministre de la governació per la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, formada després de l'Assemblea de -- Dependents de Catalunya de 1913, sobre el descans dominical i la qüestió dels pactes, hom escriu: "En octubre de 1912 y autorizados por el entonces gobernador civil de esta provincia, don Manuel Portela Valladares, unas sociedades patronales con otras de dependientes, pretendiendo estas últimas arrogarse la representación de los dependientes de comercio de esta ciudad, celebraron unos pactos anulando el descanso dominical en los gremios de mercería al detall, venta y confección de calzado, vendedores de por

celana entrefina, y vendedores de ropas hechas, cuyas representaciones -la de los dependientes- eran sociedades recientemente -- creadas y con el único y exclusivo fin de celebrar con sus patronos los antedichos actos a espaldas de la legítima representación de la dependencia mercantil."- "El Poble Català", 16 de març de 1914.

Josep M. Feliu i Codina, a la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball, del curs 1912-1913, publicada a la "Revista -- Anyal" 1913, escrivia, també, sobre aquesta qüestió dels pactes (p. 375): "El descans dominical, en la situació mateixa que us de terminava en la memòria de l'any passat, ens ocupà preferentment; però ha succeït, com a aquell arbre que el bon pagés, plé de paciència i voluntat, volia veure alt i recte. Ell li escurçava les branques, n'hi tallava algunes, i mentre era a la copa de l'arbre, terminant son comès, a aquest li surt al peu mateix una fastigosa inflor que per a treure-la li era més profitós arrencar-lo de soca-arrel. Les autoritats ens apoiaven, reduïem al conglomerat insà que s'anomena Unió Gremial, i mercès a un cavaller que fou des governador de Barcelona, als últims dies de la seva funesta gestió, firmà uns pactes que la llei del Descans dominical autoritza sempre que sigui concertat per entitats legals responsables i solvents, per medi dels quals pot convenir-se la rescissió de la -- festa en diumenge; mes aquests pactes precisa que siguin fets entre dependents i patrons. Per a burlar aquesta idea sana, liberal, els patrons constituïren ells mateixos entitats obreres qual presidència ostenten, tenint com a socis obligats els dependents -- llurs i redactaren els pactes i els firmaren i tot."

(540) "Acció", desembre 1912, p. 5. A la mateixa Memòria, esmentada a la nota anterior, Josep M. Feliu escrivia també: "A temps que fórem a tal artimanya indigna, redactàrem recurs d'alçada que després d'un any de pas no s'ha resolt en efectiu; mentrestant fan els patrons el que millor els ha semblat." (p.375)

També l'exposició esmentada a la nota anterior, del 7 de març de 1914, publicada a "El Poble Català" del 16 de març de 1914.

(541) "El Poble Català", 13 de novembre de 1912. Segons aquesta informació, els dependents estimaven que els convenis eren nuls en oposar

se a l'esperit i a la lletra de les disposicions legals que regu-
laven el descans dominical a l'Estat Espanyol i especialment a --
una R.O. del 26 de juny de 1907.

Per altra banda, segons aquest diari, el CADCI havia adreçat tam-
bé un telefonema al President de l'Institut de Reformes Socials -
de Madrid amb els mateixos termes: "Centre Autonomista de Depen--
dents, entidad obrera Barcelona, en nombre de sus 2.600 socios y
de toda la dependencia barcelonesa, ruega dignísimo Instituto ---
acuerde sesión viernes, conforme instancia presentada, informa --
contra validez pactos convenidos por cuatro simuladas sociedades
de dependientes con patronos anulando descanso dominical. Dichas
sociedades constituidas expresamente para dicho pacto, representan
escasísimo número de socios. Además, convenios publicados "Bole--
tín Oficial" 16 octubre son contrarios artículo 13 y 14 Reglamen-
to Ley y sobre todo letra y espíritu R.O. 26 de junio de 1907. For-
tanto es justicia anulación pactos. Presidente Fuig y Esteve."
Un telegrama semblant fóra adreçat als diputats Lluís de Zulueta
i Francesc Cambó perquè prestessin suport a les gestions dels de-
pendents prop del govern i de l'Institut de Reformes Socials.

- (542) "El Poble Català" del 16 de novembre de 1912 l'anuncia i trans---
criu una fulla, repartida profusament el dia abans, entre els de-
pendents, la qual dirigida a aquests darrers manifestava, entre -
d'altres coses: "Davant l'atropell que signifiquen els pactes por-
tats a terme per l'egoisme d'uns i el servilisme d'altres; davant
d'aquests pactes (...) perjudicant greument a una de les parts --
més interessades, als vertaders dependents, que no han assentit -
ni consenten en els tractes i contractes d'unes entitats creades
-dites falsament obreres- (...) i que de deixar-se passar seria -
un cop mortal contra el descans en diumenge (...), no pot ni deu
la Secció Permanent de Relació i Treball del Centre Autonomista -
de Dependents del Comerç i de la Indústria restar callada, car --
massa es pretén vulnerar sacratíssims drets de classe que defen--
sarem ardits, puig que justícia i raó estan de la nostra banda(...)
En conseqüència, per a protestar degudament, tal com el cas recla-
ma, hem organitzat un miting monstre a la Sala Imperi (...) on --
amb cohesió unànim, en nom de tots els dependents, elevarem al go

vern conclusions encaminades a obtenir l'anul·lació d'aquests pactes (...) i que constitueixen una afront per a la soferta i digníssima classe nostra (...). No hi falteu, doncs, companys (...). -- Contribuiu a l'enfortiment de la protesta i volareu amb vostra -- adhesió la justícia de les peticions que en bé de l'estament nostre, deixarem formulades i així amb el concurs de tots la victòria serà nostra (...)."

- (543) "El Poble Català" del 16 de novembre de 1912. Els telegrams eren signats pel Gremi de Robes Fetes i l'Associació dels Mercers al-- Detall. "Segons sembla -informa aquest diari- (...) l'han dirigit al seu guia Sr. Fortela" per a què els ajudés car la impressió, segons "El Poble Català" esmentat era que els pactes fóren anul·lats. Ja veurem com trigarien a ésser-ho.
- (544) "Acció" de desembre de 1912, p. 5. "El Poble Català" del 18 de novembre de 1912, dóna el nom de les diverses adhesions: Centre de Dependents de Sabadell, Associació Professional de Dependents del Comerç de Mataró, Associació de la Dependència Mercantil, Societat de Barbers "El Figaro", Unió Ultramarina de Dependents de botigues de queviures, Societat d'Oficials Relloggers, Societat d'Oficials Espardenyers, Unió de Dependents de Tall i Venda de Confeccions, Unió de Dependents del Ram de Robes Fetes, periòdic "Acción", Unió Professional de Dependents i Empleats de Comerç, etc. Les de l'Associació de Dependents de Lleida i el seu periòdic professional -- "El Defensor", i de l'Associació de Dependents de Manresa, arribaren al final per telegrama. Segons la Memòria esmentada a la nota 539, p. 376, "al míting s'hi adheriren més de dotze entitats, un sens fi de grups professionals per medi d'expressives lletres, al gunes de les quals es llegí".
- (544 bis) Segons "La Vanguardia" del 18 de novembre de 1912, la "con--- currencia, formada en su mayoría por jóvenes dependientes de co--- mercio, llegó a dar aspecto animado al patio de butacas, pero resultó escaso en proporción a lo que hubiera podido ser". Feliu i Codina justificaria "la ausencia de buena parte de sus compañeros, unos por no estar asociados y otros por trabajar en aquella hora a pesar de ser domingo".

- (545) "El Poble Català" del 18 de novembre de 1912; "Acció" de desembre de 1912, p. 5 i 6; FELIU I CODINA, J.M.- Memòria cit., nota 539, p. 375 - 376; "La Vanguardia" del 18 de novembre de 1912. Segons aquesta darrera, Feliu i Codina es lamentaria també de "la falta de disciplina y unió que reina entre ellos, faltas que mientras subsistan impedirán que los poderes públicos atiendan las aspiraciones de la dependencia, y termina aludiendo a una frase del señor Sastre, quien dijo que los dependientes, por su pasividad, no se hacen oír como debieran, como otros que por su actitud hacen - que se les atienda".
- (546) Els recursos trigarien anys a resoldre's definitivament. Abans -- hem esmentat l'exposició adreçada el 7 de març de 1914 per aquesta qüestió, exposició que subratllava com la dependència "a su debido tiempo, elevó su más firme y enérgica protesta solicitando a la par la anulación de los referidos pactos sin que hasta la fecha, no obstante haber recaído, ya sobre la mayoría de ellos, informe de l'Instituto de Reformas Sociales, hayan sido resueltos." Fins el 1918 no foren definitivament anul.lats.- "Acció", abril 1932, p. 20 V. el proper capítol, p. 321-370 i p. 399 i sgs.
- (547) "El Poble Català", 23 de novembre de 1912 en porta l'anunci, i el del 26 de novembre del mateix any, la recensió. Al míting, J. Ventura, faria constar la "falsedat llançada per certs elements paternals de què el míting celebrat el diumenge passat pel CADCI, no podia tenir força legal per ésser la majoria dels seus socis dependents del major, i per això la Dependència Mercantil en què -- tots els seus socis són del detall i per tant directament interessats en el descans dominical", havia organitzat aquest nou míting. Pel que fa a les altres intervencions, Feliu i Codina es felicitaria de "la Unió entre les entitats per a aconseguir la finalitat del compliment de la llei" car l'incompliment de la llei era degut "a l'apatia dels dependents i entitats interessades" que donaven "cops amb un martell molt petit" a la "roca" que era el descans. Feliu i Raventós de la Dependència Mercantil, subratllaria que era una vergonya per al govern aquell incompliment després de vuit -- anys de promulgada la llei així com també per als dependents que no havien "sapigut imposar-la"; feia, finalment, una crida a tots

els dependents perquè ingressessin en qualsevol entitat per a --
 vèncer l'apatia que perjudicava "en gran manera per a obtenir no
 ves lleis com és la reglamentació d'hores de treball". Antoni --
 Verdú, de la mateixa entitat, protestava perquè les autoritats i
 la policia no feien complir la llei i demanava al president del
 Consell de Ministres que fes seva el projecte de llei de reglamen
 tació d'hores de treball que Canalejas, recentment assassinat, ha
 via d'haver presentat el novembre a les Corts. Enric Valls del --
 CADCI subratllava també la necessitat "de mancomunar-nos per a --
 presentar una veritable força davant dels nostres adversaris", i
 feia una crida a tots els dependents "perquè s'associen qualsevol
 entitat de resistència, puig així obtindrem les millores que són
 el nervi de les nostres aspiracions". Francesc Muñoz, de la De--
 pendència Mercantil igualment, remarcaria la necessitat de presen
 tar-se ben compactes per a donar la batalla i de superar les llui
 tes intestines entre els dependents, de les quals els patrons ---
 s'aprofitaven. Antoni Font, pel Montepio de la Dependència Mercan
 til, també es felicitaria per la unió de les entitats interessa--
 des en el compliment de la festa dominical; feia vots" perquè ---
 totes elles facin una veritable obra social per medi de l'enseny
 ament, felicitant al CADCI: perquè en aquest sentit el dependent
 per medi de la instrucció compleix a meravella el seu comès, puig
 veurà els perjudicis que avui té, puig ella ha d'ésser el picot -
 que enderroqui el comerciant racuític que no sap comprendre les
 evolucions humanes". El President, J. Ventura i Ribera, faria el
 resum, tot subratllant la nul.litat dels pactes, advocant perquè
 el govern presentés el Reglament d'hores de treball, i per la ---
 unió de les entitats presents.

També, "Acció", desembre 1912, p. 6. Memòria, esmentada nota 539,
 p. 376.

Segons la Memòria, citada a la nota 539, p. 376, a més del míting
 organitzat pel CADCI i la participació de dos dels seus membres -
 al de l'Associació de la Dependència Mercantil, la Secció de Rela
 ció i Treball del Centre "s'adherí a altres actes celebrats a in
 dèntic fi, per medi de delegat".

Per una altra banda, el 23 de gener de 1913, "degut a les gestions
 de la Junta de Govern de la Secció", els regidors Nolla, Rius i -

Ripoll presentaven una proposició al Consistori "en el sentit de recomanar es resolgui la justa demanda de la Secció de què siguin anul.lats els pactes entre patrons i dependents, d'acord amb les conclusions aprovades al miting del dia 17 de novembre prop passat, celebrat a la Sala Imperi."- "Revista Anyal" 1914, p. 256.

- (548) "El Poble Català", 26 de novembre 1912. Entre els signants no hi figura l'Associació de la Dependència Mercantil, però el diari la deu considerar com a implícita en ésser l'entitat convocadora o bé es tracta d'un lapsus.

Les quatre conclusions, expressaven, un cop més, el profund disgust dels dependents per l'incompliment de la llei del descans dominical, la protesta enèrgica pels pactes i la sol.licitud de llur anul.lació immediata, el refús de les entitats signants a tota mena de pactes "que tiendan a anular la mencionada ley", i feien -- present al govern la necessitat de "presentar a la mayor brevedad posible, a la aprobación de las Cortes, el proyecto de Ley reglamentando las horas de trabajo en el sentido de concretar la jornada máxima de la dependencia mercantil a 10 horas".

- (549) PALA I PUIG, P.- De Descans Dominical.- "El Poble Català" del 29 de novembre de 1912. "És realment reconfortable i digne de tenir en compte -escriu- la serena actuació de la dependència comercial barcelonina, la qual, d'una manera compacta, correcta, ordenada, i en alçament majestuós, s'és llançada a la defensa dels seus sacratíssims drets (...)" "Si no fos per l'egoisme -seguia més endavant- (...) fora i contra la llei, per uns elements patronals i uns dependents servilistes, entenem fóra del cas congratular-se - dels pactes donats a la llum al "Boletín Oficial" del 16 d'octubre darrer. Perquè en realitat aquests pactes (...) han produït - en nosaltres un efecte saníto molt remarcable, integrant nostre estament al sa despertar social d'una faisó superior sense perjudicials estridències, demanant l'anul.lament d'aquests convenis (...). I ho han demanat coheccionades, fent-ne aspiració comuna totes les associacions de dependents de Barcelona (...). Mes es - van succeint els dies i els convenis subsisteixen." El donar "tempo -seguia- (...) pot produir en el cas present efectes contraproduents" i tot fent una cita de La Cierva: "però quan els ciutadans es veuen agredits en les lleis està excusada la violència". Si la llei no es complia, "¿què ens serà excusat a nosaltres?. L'actual governador civil de Barcelona (...) té la paraula."

"El Poble Català" del 3 de desembre de 1912, assabentava de la visita d'una comissió, formada per membres del CADCI, Associació de la Dependència Mercantil, Unió Professional de Dependents i -- Empleats del Comerç, i Unió Ultramarina de Queviures i similars, al governador civil al qual exposaven l'"excitació" de la dependència per l'incompliment de la llei i la continuïtat en la seva vigència dels pactes. Sánchez Anido els prometia "interessar-se" perquè l'anul.lació es produís aquella mateixa setmana i si no -- era possible demanaria al Ministre la supressió d'aquells pactes pel diumenge següent i en aquest cas fóra més rigorós, encara, -- que en els altres diumenges en fer complir la llei, per a la qual cosa "requerí la cooperació de les societats de dependents, els representants de les quals així li oferiren". El governador civil, indicaria també a l'Institut de Reformes Socials "la conveniència de fer immediatament efectives les multes imposades per infracció a la llei"; quan rebés d'aquell Institut -els manifestà també- l'anul.lació, publicaria un bàndol fent-la pública "i donant severes i terminants ordres i instruccions per a aconseguir que el compliment del descans dominical sigui un fet a Barcelona".

Dins de la mateixa setmana, el dissabte, dia 7 de desembre de 1912, la mateixa comissió tornava a visitar el governador civil per la mateixa qüestió del descans dominical, segons "El Poble Català" del 8 de desembre de 1912. Per una altra banda, "El Poble Català" del 7 del mateix mes i any, assabentava que el governador civil - havia convocat a reunió a una comissió de la Unió Gremial per parlar de les infraccions al descans dominical; la comissió, segons aquest diari, prometia de convocar els representants dels gremis per a expressar-los la conveniència que la llei fos complida.

"El Poble Català" del 19 de febrer de 1912, informava, també, per un altre costat, de la visita d'una comissió d'industrials i botiguers de queviures al governador civil per a tractar de la qüestió del descans dominical.

Pel que fa a les denúncies que cada diumenge es feien per incompliment de la llei, "El Poble Català", setmanalment, en donava el balanç: així "El Poble Català" del 3 de desembre de 1912, n'informava de 144 a càrrec de la policia governativa i de 196 a cura -- de la guàrdia municipal, "unes quantes més que l'anterior diumen-

ge", pel que feia al darrer diumenge, dia 1 del mateix mes i any; "El Poble Català" del 17 de desembre de 1912, referent al diumenge dia 15, informava de 251 denúncies, a càrrec de la policia governativa, i de 168 a cura de la municipal, de les quals 53, lliurades al Jutjat Municipal" per desobediència"; el mateix diari - del 20 de gener de 1913, informava que en el diumenge (dia 19), la policia governativa havia fet 202 denúncies, i la guàrdia municipal 297, de les quals 27 passaven al jutjat municipal "per desobediència", "el de cada diumenge, podem dir", subratllava "El Poble Català"; "El Poble Català" del 17 de març de 1913 informava - que el dia abans, diumenge, havien estat fetes 27 denúncies - xifra molt baixa i difícil de creure que no estigui equivocada, si la comparem amb xifres anteriors i posteriors-, de les quals, 21, -- lliurades al jutjat municipal. "El Poble Català" del 7 d'abril de 1913, enfi, donava la dada de 214 denúncies, de les quals 19, lliurades al jutjat, pel que feia al diumenge darrer.

Esmentem encara els telegrams adreçats a Lluís de Zulueta i al - Ministre de la Governació per la Unió Gremial, tot protestant, al primer les seves interpellacions sobre el compliment del descans dominical a Barcelona, i al segon felicitant-lo per la seva resposta a les interpellacions de Zulueta; també telegrafiaven a l'ex governador Portela "tot demanant-li protecció".

"En canvi, totes les societats de dependents de Barcelona han enviat telegrams d'entusiasta felicitació al Sr. Zulueta que (...) s'ha guanyat les simpaties de tota la dependència i en general de tota la classe obrera barcelonina".- "El Poble Català", 30 de novembre de 1912.

"El Poble Català" del 1 de desembre de 1912, reproduïa, també, el telegrama adreçat pel CADCI a Lluís de Zulueta, el qual el felicitava "calurosamente interpellación descanso dominical respondiéndole sentir toda dependencia barcelonesa. Tendrémosle corriente asunto.- Presidente Puig i Esteve."

- (551) "Acció", març 1913, p. 7. El telegrama del 18 de febrer de 1913, adreçat al Ministre de la Governació, fou contestat per aquest, - Santiago Alba, amb un "B.L.M." en el qual incloïa una nota que reprodueix el butlletí a dalt citat d'Acció: "El asunto a que se refiere el telegrama del señor presidente del Centre Autonomista de

Dependents de Barcelona, tuvo ingreso en la Sección de Reformas - Sociales, del Ministerio de la Gobernación, el 9 de noviembre de 1912 y se remitió a informe del Instituto de Reformas Sociales, - del Ministerio de la Gobernación, el 9 de noviembre de 1912 y se remitió a informe del Instituto de Reformas Sociales el mismo día. Con posterioridad, el Instituto pidió al Ministerio que se reclamasen al Gobernador de Barcelona diversos datos y documentos, necesarios para formar juicio, los cuales se pidieron a dicha autoridad por R.O. comunicada de 15 de enero último, indicándosele -- además la conveniencia de abrir una información pública para cada gremio y que se formase expediente separado por cada pacto. No de be extrañar que el Sr. Gobernador no haya enviado aún los antecedentes reclamados porque suponen un trabajo considerable. Tan --- pronto como se reciban serán remitidos al Instituto para que pueda emitir su dictamen y una vez que esto tenga lugar cabrá que se dicte la resolución que proceda en el recurso de que se trata."

(552) V. més endavant l'apartat L'Assemblea de Dependents de Catalunya i la campanya pel tancament de les botigues a les vuit, p. 204 i sgs.

(553) V.p. 121 d'aquest capítol. Amb anterioritat, i en relació amb la qüestió de la festa dels dissabtes a la tarda, "Acció" de febrer de 1910, p. 2, informava que per "acord d'aquest Consell (el Consell Directiu) i a proposta de la Junta de la Secció de propaganda, una vegada s'hagin rebut unes dades que s'esperen d'Anglaterra, serà presentada a les societats de caràcter patronal una interessant proposició convidant els tallers i fàbriques a què implem^{en}tin la reforma de començar el paro setmanal per a llurs obrers -- els dissabtes després del migdia, a fi de donar lloc a què dits obrers puguin fer les seves previsions i compres el dissabte a la tarda. Seran convidades a subscriure aquesta proposició les entitats afins als interessos del nostre Centre. Un esforç més i no -- el més petit, als molts que porta fets el nostre Centre en pro -- del descans en els d'iumenges."

No consta que aquesta iniciativa tingué continuïtat, però és un precedent de la que adoptava ara amb motiu de la qüestió de l'ango menada "supressió de les festes intersetmanals".

- (554) "El Poble Català", 18 de gener de 1912, transcriu l'escrit que citem tot seguit, adreçat pel CADCI al Foment del Treball Nacional el 11 de gener de 1912, i que pràcticament transcriu la instància dirigida al Ministre de la Governació l'octubre de 1913.
- (555) "El Poble Català" del 15 i 18 de gener de 1912. També, "Acció" de març 1912, p. 5-6, reproduïx el text complet de l'escrit al Foment. "La Veu de Catalunya" del 20 de gener de 1912, el comenta, per la seva banda.
- (556) "El Poble Català" del 29 de gener de 1912 subratllava que la supressió de les festes intersetmanals havia provocat greus desavinences dins el món del treball. Segons aquell, l'Associació de Fabricants Blanquejadors, Tintorers i Aprestadors, decidia procedir a la reforma, però la Societat Obrera d'Estampadors, cilindradors, Aprestadors i restants acabats en peces s'hi oposava. Els treballadors d'aquest ram, que segons "El Poble Català" eren uns 15.000, els quals cobraven les festes i eren pagats setmanalment, proposaven de treballar les festes a canvi de plegar dues o tres hores - més aviat els dissabtes; els fabricants, tanmateix, l'única compensació que oferien era el de pagar un jornal o dos més la setmana que es treballés en alguna antiga festa. Els treballadors, el 28 de gener de 1912, decidien de refusar la compensació que oferien els patrons, demanaven que aquella compensació consistís en acabar la setmana de treball el dissabte al migdia i que es considerés el primer de maig dia festiu amb abonament del corresponent jornal, segons manifestava la comissió d'aquest ram, formada per Pere Casals, Lluís Serra, Josep Simon, Andreu Blanc i Juli Desplat. "El Poble Català" del 30 de gener de 1912 informava que el conflicte dels estampadors i cilindrades per aquesta qüestió continuava. Segons el mateix diari del 1 de juliol, els treballadors - acordaven de no treballar les festes; per una altra banda, moltes cases acordaven continuar la tradició de les mateixes festes que venien fent-se fins a aquell moment, malgrat la supressió de les mateixes per Roma. Segons "El Poble Català" del 6 de febrer de 1912, el ram de tintorers, blanquejadors i annexes, esmentat, s'aconformava de treballar els dies de festa suprimida a condició que els fos rebaixat trenta minuts de jornada de treball tots els dies de

l'any. El mateix diari del 26 de febrer de 1912 informava que - continuaven els desacors en aquest ram entre els patrons i els obrers per a obtenir una compensació acceptada per les dues ban- des. En no arribar a cap acord, els treballadors prendrien la decisió de "presentar la demanda de la jornada de 8 hores, amb unes bases de treball, contestant a la informalitat patronal". També entre pellaïres es plantejava inquietud. Més endavant veu- rem com es clouria aquest conflicte, en general, per la supres- sió de les festes intersetmanals.

(557) CERVELLO SADURNI, J.- Escolteu! Per als dependents de comerç.- "El Poble Català", 2 de febrer de 1912. "Indubtablement, escri- via Cervelló, anem cap endavant. En plé segle XX, el dels des- vetllaments, i quan amb més força es parla d'avengos i regenera- cions, una disposició de Pius X, feta llei a Espanya, vé a enro- bustir el braç del de dalt per a què amb més facilitat puguin fer-ne dels d'abaix una foguera inofensiva. Per al Papa de Roma, que tots els dies li són d'igual valua i per als nostres burge- sos que una jornada de treball els hi representa un nou ingrés a la caixa, es cosa senzilla i raonable suprimir festes que en definitiva no venen més que a millorar la situació del proleta- riat. Perquè a aquesta sola classe interessa el més gros nombre de descansos possibles, per a poder-se entregar a l'expansió que bé es mereix qui es passa les hores de sol sota un sostre baix i entre parets replenes de paqueteria. Se'm dirà que queden els -- diumenges; bé: A part de què la immensa majoria dels botiguers i magetzemistes tenen a bé regatejar el matí de descans, el diu-- menge fins avui ha existit i el fet de què subsisteixi la festa de fi de setmana, no vé a compensar la pèrdua que representa per als dependents de comerç la supressió de les festes extraordinà- ries." A la dependència, manifestava més endavant, "no se li ofe- reix cap compensació, la de començar la festa dominical el dis- sabbte a la tarda, o la d'una temporada de vacances a l'estiu per exemple".

(558) PUIG I ESTEVE, J.- La supressió de festes intersetmanals (per al senyor Josep Cervelló i Sadurni).- "El Poble Català" del 4 de --

febrer de 1912. En recordar Puig i Esteve l'escrit dirigit al Foment i la posició del Centre sobre la qüestió, assenyalava a Josep Cervelló: "Ja veu, doncs, (...) com el Centre ha fixat i ha fet sentir ja el seu parer en aquest fet transcendent. ¿ Però és que tal volta dit senyor el que vol saber amb la seva pregunta és el que farà el Centre en endavant per a defensar al seu criteri? Suposo que estarà conforme amb mi que no depèn de nosaltres sols l'establiment de les compensacions. Per la resta, estigui seguríssim que el Centre no deixarà de mà tan vital qüestió, i com a resultat de la campanya li puc dir que perseguim la celebració d'una reunió d'elements interessats, per a la presentació i defensa de les bases que nosaltres entenem haurien de servir per a establir una remuneració equitativa. Aconseguirem quelcom? No ho sé! Sabem almenys com es respon a les nostres paraules serenes i mesurades, i també sabem quina dosi d'esperança podem tenir en els elements productors, per a la solució harmònica d'aquells problemes de vitalíssim interès per al nostre establiment, als quals hi consagrem sempre totes les nostres energies i els millors i més purs efluvís del nostre sentiment."

- (559) BALAQUER, J.- La supressió de les festes intersetmanals. Pel senyor Josep Cervelló i Sadurní. - "El Poble Català" del 8 de febrer de 1912. "El divendres prop passat -escrivia Josep Cervelló-, després de llegir vostre just i raonat escrit vaig agafar la ploma per a contestar-lo. En el meu ús feia avinent l'equivocació - que en la meua manera de pensar i sentir hauria patit el CADCI, encara que en justícia tinc de reconèixer la seva bona intenció i a més us explicava la resposta que aqueixa entitat havia donat al Foment del Treball Nacional en la informació oberta. Vaig retirar-lo després de recollir les impressions del dia, en vista del manifest fracàs en què la burgesia havia incorregut, ja que exceptuant la banca, les cases a l'engròs que obriren les seves portes no feien gaire pes comercialment parlant. Això en quant al matí, a la tarda fou un veritable ridícol per quant no passaven de mitja dotzena. En la contestació que us fan, no crec arribeu a fer-vos càrrec complet del que digueren i jo vui explicar-vos-ho bé. El CADCI divideix els obrers en tres grups: obrers a jornal, obrers de venda a la menuda i obrers de

venda a l'engròs. Al meu entendre han d'ésser quatre els grups perquè s'oblida dels obrers a preu fet. Analitzem ara la conveniència que pugui tenir cada grup en la supressió de les festes que motiven aquestes ratlles. Obrers a jornal, o sigui els del ram d'obriers.- Deien d'aquests que els era favorable. De -- les impressions recollides resulta ser els únics que veuen amb agrado la reforma. Es comprèn i no tinc res que oposar-hi. Aquests poden treballar sense que el seu treball tingui que perjudicar els altres. Obrers a preu fet i fàbriques.- L'acord pres per la Societat de Tintorers i blanquejadors i aprestadors i -- cilindrals us donaria la norma, si no fos que en la immensa -- majoria de fàbriques els obrers no acudiren al treball en moltes a desgrat de tocar el pito d'entrada i d'encendre la màquina." Parlava tot seguit dels "obriers de venda a la menuda, botigues" i dels "obriers de venda a l'engròs" als quals fem referència al text.

- (560) "Si no fos perquè seria massa extens -manifestava també Josep Balaguer- i no puc abusar de l'estimada hospitalitat de "El Poble Català", us voldria fer veure com la reforma no porta cap avantatge als patrons, i, en canvi, perjudica considerablement els obrers que no van a jornal, i més a molts negocis que com cafès, balls i tota mena d'espectacles, per fer en els dies festius els seus majors ingressos. Qui ha dit menys paraules, però més ben dites ha estat l'Asociación Mutua de Dependientes de Escritorio. Va ésser més justa, va protestar."
- (561) ROSELL, F.- La supressió de festes intersetmanals.- "El Poble Català", 10 de febrer de 1912. "Jo no temo -escrivia Rosell- que la petició dels obrers blanquejadors i aprestadors pugui produir un greu conflicte social, però el que sí pot produir-lo és l'incompliment de la llei del descans dominical amb motiu de la supressió de les festes intersetmanals. Perquè almenys fins el present si els dependents no teniem el descans dominical, podíem fruir de les mitges festes intersetmanals. Suprimides --- aquestes, quin descans ens queda a nosaltres, malaurats dependents de comerç? Les tardes del diumenge? És que nosaltres no tenim dret a fruir del sol, de l'aire, de la muntanya? Fetes -- aquestes consideracions, qui s'atreviria a malmirar un conflicte

te social promogut per la dependència mercantil, la classe més soferta en petició del descans a qui tot home té dret? Encara que hem de reconèixer que desgraciadament pel nostre poble ni aquest ni les autoritats es preocupen de les qüestions socials fins que aquestes esdevenen un conflicte greu i de difícil situació. I llavors tothom protesta, i donen la culpa a quatre -- caps calents que ningú no sap qui són, puig que sols existeixen pel magí de les autoritats i de la gent d'ordre." Recordem que en aquestes dates Rosell era caixer de la Secció de Propaganda Autonomista i secretari de la Secció especial de Taquigrafia -- del CADCI.

- (562) CERVELLÓ SADURNI, J.- La supressió de les festes intersetma--
nals.- "El Foble Català" del 18 de febrer de 1912. "(...) jo, en efecte, assenyalava l'autor de l'escrit, al concedir la paraula a aquesta important i simpàtica entitat, no ignorava els tre-- balls que havia realitzat amb anterioritat a la data. I precisa-- ment per no ignorar-ho vaig voler fer-li avinent de què entre -- tant s'intentava obtenir dels patrons unes millores que compen-- sessin la pèrdua que anàvem a sofrir, esdevenia realitat aques-- ta i les compensacions quedaven per a solucionar. D'acord amb -- el senyor Balaguer, no he dubtat jamai dels honorats intents del CADCI però onino jo que no era simplement una petició raonadís-- sima dirigida a la reunió de fabricants i industrials convocada al Foment el que calia fer, sinó convocar, mentre la reunió --- patrons tenia lloc, a altra de dependents, per a què mentre -- aquells acordessin el que millor els interessés, els altres de-- cidíssim en pro dels nostres interessos morals i materials; per-- què en aquest assumpte hi juga també important paper la digni-- tat de la dependència. Què volem? La no supressió de festes in-- tersetmanals? L'establiment del descans dominical entenent-se -- llur començ en la tarda del dissabte? La concessió de vacances a l'estiu? Presentem una o altra fòrmula; i ben definida que si -- gui, sostinguem-la amb fermesa, ja no suplicant com febles men-- dicants, sinó imposant-la amb la mateixa raó que els patrons -- ens imposen els seus acords, pel mer fet d'haver-los convingut en reunió haguda entre ells mateixos i que, naturalment, es -- prengueren per unanimitat..."

- (563) "En defensa dels meus arguments -seguia Cervelló- dec mostrar la qüestió del treball intensiu que, desgraciadament, deu dir-se en honor a la veritat, no arriba a triomfar. Hi ha, emperò que distingir entre un i altre assumpte, ja que el treball intensiu és una millora que anem a implantar i el que ens ocupa és perdua que experimentem."
- (564) Pel que feia a l'"Asociación Mutua de Dependientes de Escritorio", esmentada per Balaguer, Cervelló criticava també que -- s'hagués limitat a protestar: "La protesta, reduïda a quedar -traslladada al llibre d'actes de l'entitat, té per a mi el mateix valor d'una unsa d'or ... litografiada admirablement sobre un magnífic full de paper mate..."
- (565) JOAN D'ARC.- La supressió de les festes intersetmanals.- "El Poble Català" del 20 de febrer de 1912. "(...) Acceptat, doncs, el fet esmentat, de què és una nova disposició -escrivia Joan d'Arc- (la supressió de les festes intersetmanals) qual idealitat de temps niava en el cor de tots aquells que entenem que -les festes deuen ésser solament per designació popular, per fixació de la comunitat civil que la formen els ciutadans d'esperit llibert, cap només que en els esperits raquífics, la mania de la contínua festa, del seguit parament dels moviments principals, dels moviments vida de la ciutat. Quins dependents són aquests, com deuen ésser, que estimen la festa anyal de Sant Esteve a Nadal pròxim, em pregunto seguidament, a l'enterar-me dels famosos acords que prenen llurs entitats de protestar fermament. Precisament tinc l'entés, ben diferent del general en quant es refereix a la supressió de les festes que ens ocupa. Es té el criteri i l'accepto per disciplina car no es gens -- irraonat, sinó lògic, natural, car es fonamenta en la dolorosa realitat en què es troba el nostre poble en quant es refereix a treball de què és com a forma de compensació de la supressió de les festes, que cal treballar per l'assoliment dels avantatges dels dependents (...). (...) diré unes paraules -afirmava més andavant- que seran de satisfacció (...) de tots aquells - (...) que essent dependents (...) els anima un esperit més alt que la glòria de capelleta, a la qual sacrifiquen èxits i avanços de l'estament a què pertanyen amb actuacions improcedents."
- Joan d'Arc, tot seguit, exposava que la Secció de Relació i -

Treball, no s'havia aturat en la presentació d'un "escrit raonable en el qual es mantien unes justes pretensions de correspondència, sinó que, a més, (...) va a la realització d'una acció, a la qual, sens dubte, acompanyarà l'èxit". Joan d'Arc as-sabentava que la Junta de Govern d'aquella secció del CAOCI -- s'havia reunit dues vegades per a tractar de la qüestió de les compensacions per l'esmentada supressió de festes intersetmanals, i que tenia "finalitzat un pla que, dintre de poc es posarà a començ, per anar paulatinament cap a l'assoliment de les aspiracions que l'animen, Prou en vindran de reunions..., prou que podran parlar els dependents del criteri que tenen de la recom-pensa que cal, i crec que no deuria pas haver de manifestar -- que l'anomenada secció, no s'ha negat a rebre plecs ni cartes -- en les quals s'exposessin els ideals particulars que nosaltres tenim de la qüestió que ens ocupa, sense la necessitat de recòrrer a rebaixar el prestigi, l'autoritat i la competència de dita Secció, al tractar de reunir els socis, car ella sap prou bé a què atendre's, i té una consciència força envejable de l'ac-tuació que li cal, en aquest i altres problemes de més trascen-dència. A qui li cap la desconfiança en la victòria? No, si no podem queixar-nos els dependents que pertanyem a les fileres de l'entitat anomenada, de l'èxit de les seves aspiracions (...)." Joan d'Arc feia referència també a la frase de Puig i Esteve, -- "que sabem quina dosi d'esperança podem tenir en els elements -- productors per a la solució harmònica". "Heus aquí --segua-- la raó poderosíssima dels qui actuen mesuradament, cal primer pul-sar fins on arriben nostres caps en qüestions de compensació -- que jo en diria de nivellació. I alhora, les entitats que crei-xin, que els dependents es nodreixin de coneixements, que s'afer-min i s'assegurin pels cassos de dissort, que aixequin els seus casals que és l'afermament de llurs doctrines, que s'extenguin arreu la intensitat de sentiment patriòtic, de sentiment ciuta-dà..., i amb aquestes condicions que avui no posseixen els -- exèrcits civils, podran afrontar-se les situacions, cas que no hi hagi en l'altra part interessada, el desig de la solució -- harmònica. Deu ésser ja hora de què s'acabi el quitxotisme, i si aquesta és la nostra convicció, la serà indubtablement tam-bé, la de què els dependents deuen ésser quelcom més del que --

som. No aniria jo a la batalla amb vostres soldats; al 99% els falta el arma."

- (566) BALAGUER, J.- La supressió de les festes intersetmanals.- "El Poble Català", 27 de febrer de 1912. Jaume Balaguer criticava la "molt coratjosa Secció de Relació i Treball del CADCI, per quant ni en els seus procediments ni en els seus acords està en el meu concepte, dintre el convenient (...). En quant als procediments, amb encert el Sr. Cervelló us h'ha demostrat fa pocs dies. En quant als acords (...) no doneu un sol argument que refuti cap dels exposats fins ara. Que sapiguen a què atendre's i que tingueu envejable consciència de l'actuació que cal, seran paraules que, ni amb tota la seva vanitat, podran mai convèncer a qui amb més bona disposició es trobi de canviar de criteri de al mostrar-li el desacord. No coneixeu a la nostra classe patronal? Doncs per què us empenyeu en viure d'il·lusions? Voleu que com a premi a vostres innegables treballs el Foment del Treball Nacional -per dir algú- us enviï una atenta comunicació participant-vos que s'accepten les vostres justes aspiracions? (...). No us heu capacitat que seguiu una utopia (...). ¿Què potser us penseu que actueu en la liberal Anglaterra? No us donaran res per la raó. Si aconsegiu quelcom serà per la seva imposició. No esteu prou escarmentats amb el descans dominical, malgrat és ser llei obligatòria? No soc partidari de la reforma per allò de què a cada bugada es perd un llençol, més l'accepto per companyerisme car no soc intrasigent. I ja aquí, us dic que francament que no entenc les diguem-ne compensacions. Pels dependents al detall demaneu el descans dominical; una cosa dictada pel poder més alt de la nació, i el tancament a les vuit del vespre, altra cosa assolida per l'Asociación de la Dependencia Mercantil. Què no es compleixen? Doneu-ne la culpa a la nostra falta d'ésser quelcom més del que som. Us donaran grat de què us brinden a treballar les tardes de les festes discutides, però els problemes d'avui quedaran en peu si no fem un acte d'enèrgica virilitat. Pels de l'engròs, vostre noble intent és més feixuc encara. El treball intensiu es torna discutible, no tan sols -- per la pertorbació familiar que representa, i per la propagació de vicis a què es presta, com també perquè la intensitat es convertiria ben prompte en intensitat d'hores, car mai faltaran

motius. Els quinze dies d'estiu és l'absurd més gran que se us ha pogut ocórrer. Una vegada concedit, seria un dominical més, no en tingueu cap dubte. Van tan grassos de personal la gran majoria de patrons, que no tindrien cap inconvenient en despendre's d'un darrera l'altre, dies i dies! Això sí que és pura il·lusió. Aneu decidits a donar efectiu, per rebre tan sols nominal (...). Almenys patrocineu plegar els dissabtes al mig dia com indicava el Sr. Rosell. Sort que de vostre excels programa ens en lliurarà Santa Rutina -que diria en Xenius- per bé de tots. (...) crec que sols amb maüser es pot batallar. De no tenir-lo és millor quedar-se a casa, perquè armat de canya es va a risc de què li badin a un hom el cap."

Assenyalem aquí, tanmateix, que Francesc Rossell s'havia manifestat pel tancament dels dissabtes al migdia de les fàbriques i tallers com ho defensava el CADCI, però no de les botigues -al detall, car aquest tancament havia de possibilitar, aleshores, la compra dels diversos productes necessaris per part dels obrers, els dissabtes per la tarda.

- (567) JOAN D'ARC.- Lo de la supressió de les festes. Incidència. Resposta al Sr. Balaguer.- "El Poble Català", 3 de març de 1912.
 "(...) Fem balanç dels articles -escriu Joan d'Arc- (...). En felig hora, un senyor "dóna la paraula al Centre Autonomista de Dependents quan aquest molt abans l'havia dita. El Sr. Puig i Esteve li ho fa avinent. Altre senyor diu: per què no concediu la paraula a la meva societat? Sap parlar! Ha fet molta feina! El Senyor Balaguer diu: Això s'havia de fer: protestar fermament d'una dignitat que ha estat ferida. Un amic comenta la comunicació que envià el CADCI als fabricants i diu: aquí és on hi ha més que paraules! El Sr. Cervelló diu: ah! no sabia que la Secció Permanent de Relació i Treball hagués fet feina abans de -- dir-ho jo! és que devia reunir primerament els socis. I en Joan d'Arc li deia: sap prou bé a què atendre's la S.P. de R. i T.! Resum: una sèrie d'articles promoguts per un senyor "inactual" (...). La qüestió és senzillíssima: se suprimeixen unes festes, aquestes són, doncs, perdudes. Anem al període de compensacions (...)."
- Joan d'Arc, enumerava novament les compensacions proposades pel

Centre: compliment íntegre del descans dominical, tancament de les "cases de detall" a les vuit, treball intensiu als "magatzems" i "dies de festa a l'estiu", i festa a partir del dissabte al migdia als tallers i fàbriques, i defensava el realisme i l'encert d'aquest plantejament. I, afegia més endavant, contestant a Jaume Balaguer: "Dieu del mauser que és l'arma moderna; jo la comparo a la moderna actuació social; als moderns mètodes, a les noves tàctiques. El mauser arriba lluny, molt lluny, no s'atura al primer vivent, al primer obstacle, sinó que arriba -- força més enllà: ha inutilitzat amb la seva virtut un considerable nombre de combatents. El mal estriba que el mauser no és -- per les vostres mans, que heu fet servir admirablement l'armat de canya, com és gràficament una protesta i l'haver-se adormit per complet descans, d'una acció tan intensa. Amb l'armat de -- canya és que heu fet foc, i a més de què aneu pel món amb --- aquest armament, esteu impregnats de la "Santa Rutina" que de-- maneus us lliuri d'una reforma indispensable, esteu impregnats - del pecat d'insana concepció, amb el "quitxotisme" en demostració del qual us ofereixo les vostres pròpies paraules: "serà -- per la serena imposició" i "si no fem un acte d'enèrgica virilitat" contra el qual jo us ofereixo les meves "no aniria jo a la batalla amb vostres soldats". Tan enllà com arribi nostra acció serà la bala de la nostra arma (...); la nostra influència que serà a la mida d'obtenció dels nostres ideals, convencerà de -- qui és la victòria. Nosaltres no donem plaç ni fixem el nombre de dispars."

- (568) CERVELLÓ SADURNÍ, J.- La supressió de les festes intersetmanals. "El Poble Català", 26 de juny de 1912. "Han passat alguns mesos --escrivia Cervelló-- des de la supressió de les festes intersetmanals i seguim els dependents sense saber a què atènyer-nos(...). El fracàs de la supressió és ben manifest (...). Demanem i podem exigir-ho la restitució (...) de les festes (...). Se'ns -- ofereix algun avantatge (...) a canvi? (...). Hi ha res de vacances a l'estiu i de començar la festa dominical a la tarda -- del dissabte? ¿I les associacions encarregades i obligades a -- vetllar pels interessos morals i materials dels dependents de -- comerç que fan? Se'm dirà, potser, que segueix treballant en la confecció d'unes bases que el CAOCI preparava ja prop de mig

any, mes jo considerant aquest espai de temps excessivament su-
ficient per haver-les donat a la llum, m'inclino a creure que -
poc debem esperar-ne i coincidir amb els qui opinen que el fra-
càs que se'ls hi espera deurà ésser aclaparador ... Al que s'ha
d'anar de dret i tot seguit és a deixar les coses com estaven -
(...); en tant no se'ns ofereixin millores no podem admetre can-
vis en la forma de treball."

- (569) PUIG I ESTEVE, J.- La supressió de les festes intersetmanals.-
"El Poble Català" del 27 de juny de 1912. "El dia que un senyor
qualsevol -escrivía Puig- es lleva de mal humor, ja hi tornem a
ésser; ja sabem qui té la culpa de tot: de què es treballi, de
què no es treballi (...), de tot n'és culpable el CADCI (...).
És molt còmode que un senyor perfectament anònim tingui dret --
quan bé li vingui de sortir amb despropòsits que no tenen més
base que la seva atrafegada fantasia. Abans que tot hauríem de
saber qui és el senyor que firma les ratlles acregades a parlar
de les festes intersetmanals, publicades ahir (...) Ja estem -
cansats de contendir amb qui tal volta no aporta cap valor in-
trínsec a la lluita, potser ni la simple condició de dependent,
posant-hi, en canvi, nosaltres i els demés que es troben en igual
cas, tot el rang i tota la sobirania d'una entitat portada a --
còpia d'anys amb trossos de la nostra ànima. A més en el pre---
sent cas s'hi veu només que la intenció de molestar a gratcient
una entitat determinada. Amb quin fi?"
- (570) "Efectivament. El Centre -continuava Puig i Esteve en el mateix
article- va publicar les bases de compensació per lo de la su--
pressió de festes de seguida que aquest assumpte es va suscitar,
es pot dir de què abans de què fos de domini públic. La premsa
local va insertar íntegrament l'escrit de bases presentat pel
Centre al Foment del Treball Nacional. Doncs què espera el ---
senyor interpel.lant? El Centre va celebrar entrevistes amb la
Junta d'aquella entitat, i en el sí de la mateixa va trobar es-
calf i defensa el nostre escrit; però passaren els dies; la ma-
joria de les entitats obreres es negaren a acceptar la supres-
sió; les festes suprimides eren cèlebrades; el Sant Pare en va
reposar algunes, i de seguida es va veure que lo de la modifica-
ció era a l'aigua per incapacitat de tots plegats, dels xics i

dels grans, dels de dalt i dels de baix. Nosaltres que dubtàvem d'obtenir la compensació amb les vacances estivals, ens diguérem que el menys mal era procurar que no prosperés lo de la supressió i apagàrem els focs en aquest sentit. ¿I vé ara --- aquell senyor tronant i demanant que treballem per a la restitució de les festes suprimides? Virtualment, de quines? De manera que ens culpa per una cosa que ja farem oportunament i ens proposa una altra que ja està feta, o quan menys, de fet guanyada. És dolorós que quan tenim tant per fer tots plegats, no vinguin iniciatives més que per a molestar a aquelles entitats que potser no tenen en sí més pecat que ésser un alt exemple d'una marxa ascendent i progressiva, a despit de tots aquells que no saben mirar el seu esplendor sense tenir d'abaixar la vista."

- (571) V. la nota 56C. Jaume Balaguer, tanmateix, no és exacte, car -- una cosa és que l'Associació de la Dependència Mercantil hagués reivindicat el tancament de les botigues a les vuit i una altra cosa és que s'hagués assolit; la campanya pel tancament de les botigues a les vuit a la qual ens referim al proper apartat, palesa prou clarament la "irrealitat" del final de la jornada -- dels dependents del ram al detall, a les vuit del vespre.
- (572) "Acció", abril 1913, p.10-11. "Revista Anyal", 1914, p. 256-257.
- (573) PALA I PUIG, P.- Consideracions pel president de la Secció P.de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1912, p. 181-182. "La tasca que té encomanada la Secció de Relació i Treball -començava Pere Palà- és una molt difícil tasca, per ésser portada a terme d'una faisó dreturera que no puga mai comprometre la serietat que caracteritza els actes tots del nostre Centre. I fem -- aquesta confessió sens defalliments de cap mena, car ens la fem i repetim sempre, perquè cridats a intervenir en qüestions socials, que generalment s'escateixen amb més passió que seny i amb tant abrivament com inconsciència, no deixem mai de substreure'ns a l'ambient viciós del cercle on elles es desenrotllen, on elles es debateixen ... Perquè la nostra acció, que ha d'ésser d'alta sensatesa i inspirada en un recte sentir, segons nostre lleial saber i entendre, si té per fi immediat el bé moral i material de l'estament nostre, té també com a objectiu la

major glòria del Centre. I a aquesta hermosa institució, tres cops santa i sens parella, a qual redós i dolç escalf drem a terme la nostra obra, ens obliga, gratament, que en justa correspondència actuem com éssers conscients, com homes-homes. I a aquest honorós manament, no hem de mancar-hi."

- (574) Secció Permanent de Relació i Treball per son president Adrià Presas.- "Revista Anyal" 1911, p. 204-205. "La nostra classe de dependents del Comerç i de la Indústria és ben diversa en el seu actuar dintre el treball -proseguia Adrià Presas en el seu parlament-, i és per aquest motiu que no ha condensat encara cap pensament col·lectiu, car no pot qualificar-se de tal aspiració del descans dominical, qüestió més d'organització ciutadana que d'estament o classe i que ha de subordinar-se a punts de vista intervinguts per gent de tota mena. Amb tot, el descans dominical ha d'ésser i serà una qüestió de què la Secció haurà de preocupar-se activament com a formant part mediata del seu programa. El pensament col·lectiu, doncs, s'ha de fer, s'ha de concretar, i aquest pensament no pot ésser, no deu ésser fruit d'uns quants individus, ha de formular-lo l'estament, agrupant-se primer, destriant-se en categories després, discutint-lo i perfilant-lo finalment per a donar-li forma. La Secció sols deurà recollir-lo per a fer-ne penó de combat i aleshores serà quan els gremis creats tindran la feina ben delimitada. En aquest estat de coses la tàctica de la Secció haurà de consistir en despertar l'esperit d'associació, en desenvolupar activament les seves energies o fer comprendre a nostres companys d'estament que solament associant-se podran algun dia formular justes demandes de millorament, adquirint col·lectivament una personalitat que avui no tenen. Aquesta feina s'ha de fer d'una manera indirecta, i el seu desenvolupador, per a assolir un èxit, ha de consistir principalment en atreure la gent per medi d'avantatges positius. Les coses que més impressionen són les que mouen un fort interès egoista i en aquest sentit la Secció disposa d'una arma poderosa: el registre de col·locacions."

Josep M. Feliu i Codina, declarava també a la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs 1910-11, que "al tro--

bar-se amb vosaltres en Assemblea aquesta Secció del nostre -- Centre, us incorporeu a una doble significació: una de conso-- cis; altra de ciutadans." I pel que feia a la segona significa-- ció, assenyalava: "I com a ciutadans, pel fet de ser també la feina d'aquesta secció en la ciutat, al defora del cercle re-- duit de nostre Centre, pactant amb elements afins per a obte-- nir justes aspiracions d'emancipació i de dignificació; pel -- fet de què la tasca d'aquesta Secció té lloc en els Instituts, en els Congressos, en els Tribunals, en les mancomunacions que s'inicien com a conseqüència de l'acció en defensa dels drets del dependent; en un mot, perquè a Relació i Treball li està -- encomanada la tasca d'intervenir en els destins de la ciutat i com a conseqüència, vosaltres que sou els remos d'ella, deveu -- col.laborar a les seves empreses aportant l'aire de la plaça -- pública, de la multitud, els judicis dels estaments i classes que són la salut de la ciutat."- "Revista Anyal", 1911, p. 208-209.

Assenyalam encara els breus mots, Esperances, per en Francesc Casademont, publicats a la mateixa "Revista Anyal" de 1911, p.- 211: la Secció de Relació i Treball, "divisió última creada -- per salvaguardar els interessos morals i materials dels depen-- dents", manifestava, "acomplirà som comès; cridada ella en dife-- rents manifestacions de la ciutadana vida, a ésser el portant-- veu del Centre a l'exterior, a ella és que li toca establir el cens de la dependència amb acció mancomunada, ella la capdavan-- tera en tota reforma social; ella part formant deu ésser de la Junta Local de Reformes Socials; ella eix de l'associació for-- midable per les seves campanyes reguladores de treball; ella, -- ànima de la futura Borsa de Treball; ella mateixa, sí, esperit encarrilador de la verdadera acció social per medi del profes-- sional periòdic."

- (575) V.p.84d'aquest capítol. En l'actitud de la petita burgesia mer-- cantil, especialment en els botiguers, i en òrgans de defensa de llurs interessos, com la Unió Gremial, caldria parlar també i sobre tot de migradesa d'esperit. L'interrogant de Jaume Bala-- guer als homes del CADCI, esmentat a la nota 566, era prou sig-- nificatiu i real: "¿Què potser us penseu que actueu en la libe-- ral Anglaterra" Tanmateix, hem d'assenyalar pel que fa als mè-

todes d'acció del Centre que aquests no eren gaire més moderats en aquesta etapa que els de les altres entitats mercantils com la mateixa Associació de la Dependència Mercantil, com ho prova el fet que el Centre s'anava posant al davant dels dependents i de llurs entitats com hem vist en la qüestió dels "pactes" entre els patrons i les artificials entitats de dependents per a limitar el descans dominical el 1912 i hem de veure amb la convocatòria de l'Assemblea de Dependents de 1913 i la campanya pel tancament de les botigues a les vuit.

- (576) Discurs del President del Centre, en Josep Puig i Esteve, en la festa del IX aniversari de la fundació del Centre.- "Revista -- Anual" 1912, p. 46-48, Ja esmentarem també els efectes que produí el fracàs de la campanya pel treball intensiu (V.p. 173-174).
- (577) V.p. 173-74.
- (578) Els mots esmentats de Pere Palà, a la p. 143 com el mateix discurs de Puig i Esteve a les festes del IX aniversari tradueixen, d'alguna manera, l'existència de nuclis al si del Centre que el volien empènyer a una acció més decidida.
- (579) Discurs del President, cit. a la nota 576, p. 46. "De manera, - seguia Puig i Esteve, que el nostre Registre ha de ser solament del nostre estament i per als nostres. Així i amb l'element importantíssim de les nostres acreditades Escoles, i més quan expedeixin certificats d'aptitud, i amb la serietat que hem sapigut imprimir al que el Registre porta fet, podem assegurar que aquest serà un instrument poderosíssim d'afiançament del nostre Centre i un benefici ben positiu per a nosaltres."
- (580) Martí Sans Orença, antic militant del Sindicat Mercantil, del - que arribà a ésser-ne dirigent, comenta aquest discurs de Puig i Esteve i n'esmenta els mots de refús dels "elements forasters" al seu llibre Els treballadors Mercantils dins del moviment -- obrer català.- Barcelona, 1975, p. 68. "Potser que ens resultin incomprendibles aquestes paraules per falta-nos el context -- d'aquells moments així com les ofenses rebudes. Això no obstant, sempre resultaran censurables." Martí Sans, poc abans d'esmentar les frases de Puig i Esteve, escriu també, referent al CADCI: - "El CADCI, des de la seva fundació fins apropar-se els anys ---

vint mantigué l'esperit de la Lliga tant en l'aspecte auto--
 noma com hem dit, com pel menyspreu per les capes més baixes
 de la classe treballadora, que corresponia als arribats del sud
 i altres punts de la península. Cal tenir en compte que les --
 lluites amb els lerrouxistes (que manipulaven aquests obrers) --
 eren dures. Aquesta actitud de menyspreu, pròpia en gran part --
 de l'orgull de classe d'aquells anys, no queda pas justificada
 per les paraules del president del CADCI (una societat de tre--
 balladors), Josep Puig i Esteve, pronunciades el 1912 en la IX
 Aniversari de la Fundació del Centre en parlar de la creació de
 les Borses de Treball del Ram." El comentari de Martí Sans té --
 l'interès del testimoni d'un militant del Sindicat Mercantil, --
 creat el 1913 al si de la CNT. Però, també tradueix els prejudi--
 cis dels dependents més radicalitzats respecte del CADCI, com --
 l'obsessió per fer sinònim la seva actitud de la de La Lliga. --
 Així, Martí Sans, manifesta a la nota 19 de la mateixa plana 69
 que "en realitat el CADCI fou fundat per un grup d'entusiastes
 que s'incorporaren a La Lliga procedents del Centre Popular Ca--
 talanista, que comptava com a figura destacada Lluís Marsans."
 Certament el Centre Popular Catalanista de Sant Andreu seguia --
 la línia política de La Lliga, però desconeixem les connexions --
 que poguessin existir l'any 1903 entre el CADCI, en fundar-se,
 i els animadors de l'esmentat Centre Popular, car no n'hem tro--
 bat cap dada al butlletí d'aquest darrer "Autonomia", publicat
 entre 1904 i 1923, fora del fet que Pons i Ferreres, secretari
 general del Centre era també professor de les classes que hom --
 donava en aquell Centre Popular, i que en algun acte hi fos pre--
 sent una representació del CADCI, al costat de la d'altres entit--
 tats, com, per exemple, en ocasió del segon aniversari d'aquell
 centre el març de 1904 ("Autonomia" del 1 d'abril de 1904).
 En tot cas, ja veïrem com el primer conferenciant cridat pel --
 Centre no fou un prohoms o un intel·lectual de la Lliga Regiona--
 lista, sinó el Doctor Martí Julià i, igualment, hem assenyalat
 prou la influència d'aquest darrer i de la Unió Catalanista --
 dins del CADCI. V., especialment, la p.154 i sgs. Hi ha en el ca--
 pítol del llibre de Martí Sans citat, titulat Fundació del Cen--
tre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (p.

67-68), alguna dada inexacta com posar que l'activitat social "no comença fins el 1912, amb la creació de la Secció de Relació i Treball". Però, el testimoni de Martí Sans com el de Carreras i Palet té importància perquè ens reflecteixen la mentalitat d'un grup social concret, el dels dependents i la manera com era vist el CADCI, per un militant de fora en un cas, i -- per un element "crític" de dins, en l'altre cas.

- (581) V. nota 381.
- (582) V. el que en deia Joan d'Arc a l'article Serenes consideracions citat a les notes 473 i 515.
- (583) Josep M. Feliu i Codina a la Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball, del curs 1912-1913, publicada a la "Revista Anyal" de 1913, subratllava pel que feia a l'actuació del CADCI que "tot és fill de l'ideal sublim de la unió fa la força. Amb unió, amb col.laboració, hem constituït una societat quals -- fruits són per a nosaltres mateixos i d'una manera immediata -- en toquem les conseqüències amb la mutualitat, amb la instruc--ció, amb l'esport." (p.371)
- (584) Referència a l'Associació de la Dependència Mercantil, la qual s'havia destacat sempre per les seves campanyes pel descans -- dominical.
- (585) Com per exemple el CADCI i la seva campanya pel treball inten--siu.
- (586) Memòria esmentada a la nota 583, p.371-372.
- (587) Memòria cit. n.583, p. 372. "Acció" de febrer de 1913, p. 6, -- manifestava que "era una necessitat per tots sentida la de ce--lebrar-la (l'Assemblea de dependents) per a aconseguir en les nostres lluites ordre, unitat, cohesió i fins disciplina, que és l'única arma amb la qual avui s'obté la victòria."
- (588) "Acció", gener 1913, p. 6. L'assemblea s'anuncià, primer, per -- al mes de març (V."Acció" de febrer 1913, p.6), fixant-se fi--nalment per als dies 12 i 13 d'abril de 1913 (V. "Acció" de -- març de 1913 (p.6). També, "El Poble Català" del 11 de febrer -- de 1913.
- (589) "Acció", març 1913, p. 6-7.

- (590) "Acció", gener 1913, p. 6. "Es terminen ja els temes i els -- treballs dirigits a encarregar d'ells a estimats companys per a què facin les seves conclusions, les que, juntament amb les darreres instruccions, seran publicades en el vinent mes, a -- l'objecte de què fins al 20 de març, puguin presentar-se a la Mesa de l'Assemblea, aquelles esmenes que s'estimin oportunes. Es deliberarà sobre els importantíssims extrems: Descans Domini- nical ; Treball Intensiu; Regularització de sous i altres que com aquests han d'ésser estudiats i resolts. Seran assembleis- tes: els socis del Centre, els associats a alguna de les enti- tats que, de nostre estament, hi han a Barcelona i els delegats que les associacions de Catalunya nomenin." Amb la realització de l'assemblea, assenyalava aquest mateix butlletí, "s'aconse- guirà la finalitat hermosa i comunment sentida de nuar i encar- rilar a la vegada, l'acció que es realitzi en nostre estament". "El Poble Català" del 11 de febrer de 1913, anunciava també la celebració de l'assemblea, a la qual "s'han adherit ja, després de consultades, quasi totes les societats de dependents de nos- tra terra, esperant que aviat ho farant les altres."
- (591) "Acció", febrer de 1913, p. 6. "Acció", març 1913, p. 6. Per al tema sobre les vacances estivals, "Acció", maig 1913, p. 11. -- Vet ací el contingut que hom donava a cada tema, segons l'Acció del mes de març:
- "Descans Dominical.- Convé demanar la modificació de la llei -- actual? Extrems principals sobre els quals deuria versar dita -- modificació. Medis que poden posar en pràctica les organitza-- cions de dependents, per a assegurar el compliment constant de la llei. Ponent: Associació de la Dependència Mercantil. Barce- lona.
- Treball Intensiu.- Definició i estat actual d'aquesta reforma. Avantatges i inconvenients de la mateixa. Acció a realitzar per a implantar-la. Ponent: Adrià Presas, del Centre Autonomista de Dependents.
- Setmana Anglesa.- La seva relació amb el treball del dependent. Ponent: Centre de Dependents de Sabadell.
- Salari Mínim.- Conveniència de la seva fixació. Medis per a de- terminar-lo a Barcelona i fora d'ella. Ponent: Centre de Depen- dents de Sabadell.

Jornada Màxima del Dependent.- Criteri a emetre davant dels projectes del govern. Ponent: Associació de Dependents de Comerç de Lleida.

- Actuació de les Associacions de Dependents de Catalunya en l'ordre professional.- Sobre quins punts deu versar avui? N'edis -- pràctics per a realitzar una acció de conjunt. Ponent: Associació Professional de Dependents de Comerç de Mataró.

Millores legislatives.- Reformes a introduir en el codi de comerç i en la legislació fiscal per a millor aclarir la condició legal del dependent, assegurar llurs drets davant dels patrons i fer més equitativa llur tributació. Ponent: D.R. Noguera i Comet, advocat."

"El Poble Català" del 4 d'abril de 1913, reproduïx els temes i informà de les característiques de l'Assemblea, i explica algun punt del reglament de l'Assemblea.

- (592) El mateix butlletí esmentat d'Acció de març de 1913, p. 6, manifesta que "resten a determinar els ponents dels temes referents a Vacances estivals i Treball de la dona en l'esfera comercial. Per a aquesta darrera procurarem sigui una dependenta de Comerç la que se n'encarregui." Pel que fa al primer tema, ja n'hem esmentat el ponent al text. Les conclusions a discutir no pogueren ésser publicades al butlletí d'"Acció" d'abril de 1913, però sí les aprovades definitivament al de maig de 1913, p. 11. En canvi, pel que fa al tema de la dona, aquest no es donà, sense que hom fes constar enlloc la raó d'aquesta absència al final.
- (593) "Acció" de febrer de 1913, p. 6, anunciava el "parlament" de Feliu i Codina per a finals del mateix mes sota el títol "El crític de la magna assemblea". "Acció" del mes de març de 1913, p. 6, n'anunciava l'aplajament per a una data més propera a la celebració de l'assemblea, concretament, per a finals de març. Finalment, "El Poble Català" del 3 d'abril de 1913, anunciava per al dia 6 del mateix mes i any la conferència de Feliu amb el títol que al text esmentem.
- (594) EL CONSELL DIRECTIU.- Als assembleïstes.- "Acció", abril 1913, p. 1: "Salut, companys tcts: nobles amics que amb zel i seny, i entusiasme, veniu ardits a compartir les tasques de l'ASSEM-

BLEA MAGNA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA DE CATALUNYA. Salut, companys; benviguts sigueu a aquesta casa: Entreu-hi, amics, sense recances: és tota vostra, i honrats nosaltres a l'hostatjar-vos us oferim, cor-oberts i contents, el primer lloc a taula. Seieu-hi, amics, i compartim serenament, sense estridències, en bé de tots, el que ens afecta. Oh, companys, que és important el que ens aplega! D'aquest moment solemnia capim-ne bé sa transcendència, sentint a fons, intensament, el bé espiritual i pràctic que podem treure'n. Aporteu-hi, doncs, amics i companys, la vostra força de persuassió i clarividència; poseu, a son servei, vostra potent evocació prou poderosa per a fer sentir arreu, la necessitat de realització d'aquesta "Assemblea". Fem-ho, companys, en bé de tots i de cadascú. No ens dolgui, no, esmerçar esforços. Fem-ho segurs de què si sembrem, collirem -- fruits en abundar, que al satisfer les nostres ànsies de millorament social, personal i cívic, ens conduiran a ocupar el lloc que a nostre estament pertoca. Ferquè si conscientment, raonadament, i no d'una faisó esma perduda, fresseu camins ben orientats, quin dubte hi ha, companys, que enllà d'enllà, a la seva fi, -- l'èxit ens hi espera? Avant, doncs, companys. Avant! Fer a començar aquest camí i per a què el seguim tots amb fe i cohesió -- us hem cridat, i al veure-us al costat nostre és amb joia cordial que a tots, els de lluny i els d'aprop, saluda i abraça germanivolament."

"Acció" d'abril de 1913, reproduïa també les conclusions dels tomes, que els diversos ponents presentaren a discussió a l'assemblea.

- (595) "Acció", maig 1913, p.6. Fel que fa a "El Poble Català", aquest diari, en el número del 14 d'abril de 1913, assabenta que "l'Assemblea es constituí amb la representació de 14 entitats que de dependents de les 15 existents avui a Catalunya. L'única que deixà d'assistir-hi fou la Unió Professional de Dependents de Comerç, que té més caràcter confessional que professional." És possible que "Acció" no prengué en consideració aquesta darrera i fes notar com a única absència la de l'Associació de Reus. Sigui com sigui, les entitats enumerades pel butlletí "Acció" i per "El Poble Català" sumen 14 en ambdós cassos. Per altra banda, --

aquest darrer diari s'hauria oblidat de fer constar la no assistència de l'associació de Reus.

- (596) Mentre no s'indiqui el contrari, les dades que segueixen són extretes d'"Acció" de maig de 1913, p. 6.
- (597) "El Poble Català", 14 d'abril de 1913.
- (598) "Acció", maig 1913, p. 6. "S'estengué —Puig i Esteve, segons segueix informant aquesta mateixa font— sobre els constituents d'elles i demés consideracions oportunitzades, com a conseqüència de les quals, per aclamació foren rebutjades les actes".
- (599) FELIU I CODINA, J.M.— Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball.— "Revista Anyal" 1913, p. 372.
A més, amb dret a la paraula —assenyalava "El Poble Català" esmentat del 14 d'abril de 1913, per una altra banda—, "assistiren a les sessions un nombre extraordinari de dependents associats — que ompliren de gom a gom el gran Saló d'actes, mentre durà — l'Assemblea".
- (600) "Acció", maig 1913, p. 6. Igualment; hom feia constar; al costat d'aquesta prohibició, la "necessitat d'incloure en la llei penalitats màximes per als infractors de la mateixa".
- (601) "Com succeeix —proseguia el text citat— amb grans resultats a Sabadell, Terrasa, Manresa, Girona i moltes altres poblacions — d'importància i també en altres menys importants".— "Acció", — maig 1913, p. 6-7.
- (602) "(...) doncs el nostre criteri —proseguia hom també— no està —prou garantitzat el descans dels obrers de la ploma. L'assemblea declara com a aspiració seva i vota perquè a Correus no es pugui distribuir l'apartat a cap dependent el diumenge, i ni —tan sols al patró interessat el diumenge a la tarda."— "Acció", maig 1913, p. 7. Els tres darrers punts citats són addicions —afegides durant l'assemblea a les conclusions que hom havia presentat a aprovació.
- (603) "Acció", maig 1913, p. 7. Aquest darrer punt era demanat en ésser "comprovat pràctica i abastament, que les autoritats municipals i governatives no aconseguen sostenir l'imperi de la llei".

- (604) "Acció", maig 1913, p. 7. Aquest darrer punt és també una addició a les conclusions presentades com en els punts esmentats a la nota 602.
- (605) "Intensa i no suspesa campanya -deia textualment aquest darrer acord- fins a aconseguir el propòsit, i a efectuar, entre l'element obrer, recabant el suport de les seves respectives societats per a què els components de les mateixes practiquin i obliguin als constituents de la seva llar, a no efectuar cap compra en diumenge".- "Acció", maig 1913, p. 7. Les cites fetes -- fins al darrer punt i a part de la plana 209, són extretes d'aquesta darrera font.
- (606) "ans bé el beneficia -al patró; continuava Adrià Presas- amb relatives economies que la pràctica demostrarà". I, seguia, -- "essent aspiració de la dependència mercantil la implantació -- del treball intensiu en la forma dita, com a base de l'activitat col.lectiva, pura i simplement pels beneficis que reportaria; tot recomanant la conveniència de donar la major unitat -- possible a l'horari com a mostra de disciplina i per a aprofitar-ne la seva eficàcia, declara que no manté una absoluta rigidesa de principis en aquest punt per a aquelles cases a les quals, en determinats dies, la interrupció del treball a hora fixa i sense possible continuació, causaria danys irreparables a la marxa regular del seu negoci per l'especial desenrotllament del mateix."- "Acció", maig 1913, p. 7.
- (607) "Acció", maig 1913, p. 7.
- (608) El ponent Adrià Presas, assenyala la crònica de "El Poble Català del 14 d'abril de 1913, "defensà les seves conclusions -- amb un tal coneixement de la matèria i tant convenciment que -- cap esmena ni modificació es formulà a aquelles per lo qual foren aprovades per unanimitat, essent saludat amb formidables i ben merescudes salves d'aplaudiments, el cultíssim dependent -- Sr. Presas".
- (609) Aquest acord, era una addició, acordada a l'assemblea, de la -- breu exposició que, com a conclusió, havia presentat Domingo Saló i, segons la qual, calia que els dependents procurassin que la setmana anglesa fos legislada "com a complement de la llei --

del descans dominical". I "tenint en compte, a més, altres in-
 nombrables avantatges que el seu establiment reportaria al pro-
 letariat, en general, i a part de la dependència, en particu-
 lar, hem de continuar la campanya en pro de la mateixa -de la
 setmana anglesa- començada i que ja ha donat fruits en algu-
 nes poblacions com a Terrassa i Sabadell."- "Acció", maig 1913,
 p. 8. La setmana Anglesa, tanmateix, no era prevista per als
 dependents de botigues al detall, sinó per a treballadors de -
 fàbriques i tallers i dependents de comerços a l'engròs, com -
 hem vist. La setmana anglesa, havia de permetre, precisament,
 el compliment del descans dominical sense excuses per als de-
 pendents de botiga.

- (610) Així, havia de tenir-se en compte, segons les conclusions cita-
 des, la "categoria de mosso, d'aprenent, d'auxiliar i compta-
 ble (tenedor de llibres, caixer, etc.) a l'escriptori, i les
 equivalents a la indústria."- "Acció", maig 1913, p. 8.
- (611) "Acció", maig 1913, p. 8. Al text primitiu, proposat a discus-
 sió a l'assemblea, aquesta darrera frase era redactada així:
 "nomenant-se per a la seva fixació comissions mixtes de patrons
 i dependents i intervenint-hi a Barcelona i als pobles on fun-
 cioni la Junta de Reformes Socials", frase suprimida a les con-
 clusions definitives de l'assemblea.- "Acció", abril, 1913, --
 p. 7.
- (612) "Acció", maig 1913, p. 8. Aquest darrer punt recomanat la crea-
 ció de Borses de Treball i el següent que assenyalava que "les
 ofertes que es facin a les Borses Professionals siguin cursa-
 des mentre coordinin amb els acords que antecedeixen respecte
 al particular", s'afegiren al projecte de conclusions presenta-
 des a l'assemblea en transcurs de la seva lectura i discussió.
- (613) Així, el punt segon del projecte de conclusions, presentat a
 l'assemblea i que, tot seguit, reproduïm, fou suprimit durant
 el debat: "Per a tota classe treballadora l'ideal en quant a
 jornada es troba en la coneguda fórmula de Karl Marx, jornada
de vuit hores per a poder dedicar altres vuit a necessitats --
 d'educació o cultura i el terç restant del dia a descans i re-
 posició de les energies esmerçades."- "Acció", abril 1913, p.7.

Subratllem la cita de Marx que, per primer cop, veiem aparèixer en un acte de caire societari al CADCI. A les notes següents, esmentem d'altres esmenes i supressions efectuades en el projecte de conclusions presentades sobre el tema de la jornada de treball del dependent.

- (614) Després de remarcar "l'ideal", pel que feia a la jornada de treball, el projecte de conclusions citat a la nota anterior, proposava "donat l'actual estat i amb presència dels projectes atribuïts a l'institut de Reformes Socials" de demanar "als Poders Públics que a la futura llei s'assenyali la jornada de deu hores com a màxima, en comptes de la d'onze com està marcada".- "Acció", abril 1913, p. 7 . El text definitiu, com hem vist, introduïa una diversificació pel que feia a l'horari de treball segons es tractés de dependents d'escriptori, a l'engròs o a la menuda. "Acció", maig 1913, p. 8. El text definitiu proposava aquella diversificació d'horaris "tenint en compte que avui, generalment, els escriptors sols en treballen vuit, els majors, nou i els de detall, deu".
- (615) "ajustant-se -prosseguia el text aprovat a l'assemblea- a les necessitats de cada estament i tenint en compte la vida dels pobles respectius; cuidant però de què jamais dita jornada de treball excedeixi".- "Acció", maig 1913, p.8. Aquesta conclusió substituïa als punts 4 i 5 del projecte primitiu de conclusions, que foren suprimits. Com hi deia: "4. Encara que demanar unes mateixes hores de començament i acabament de jornada per a totes les poblacions d'Espanya sembli pesat uniformisme, cal confessar que s'ajusten generalment a la realitat de les necessitats del servei les que van assenyalades en nostra ferma petició, és a dir de les 8 del matí a les 8 del vespre. 5. Tota la dependència d'una casa de comerç es dividirà en dues tandes per a poder disfrutar, sense perjudici del públic i pels patrons, de les dues hores que la llei deurà concedir per al repòs de migdia. Els uns dependents plegaran de 11 a 1 i els altres de 1 a 3, o bé els primers vagaran de 12 a 2 i els segons de 2 a 4."- "Acció", abril 1913, p. 7.
- (616) La supressió de l'internat era l'únic mitjà "de què arribi a ésser efectiva la possessió de dites dues hores per a dinar i en conseqüència la veritable jornada de deu".- "Acció", maig 1913,

p.8 Com que aquest darrer punt, aprovat a l'assemblea, venia -- després dels dos anteriors, esmentats a la nota 615, els quals foren suprimits, el text és un xic confús si no es té en compte el punt 5, citat, que feia referència a les dues hores de repòs al migdia.

- (617) "Mentre no sigui així -continuava hom-, és impossible que la futura llei benefici a tots per igual". "Acció", maig 1913, p.8.
- (618) S'aplicarien a favor dels dependents "bé per l'Institut Nacional de Previsió, bé per altre meoi que satisfagui la justícia de donar als explotats el que, per culpes de l'explotació, es faci pagar als comerciants i industrials que obliguin a jornada major de la reglamentària."- "Acció", maig 1913, p. 8.
- (619) "La inspecció del treball que tenen creada tots els Estats cultes d'Europa -manifestava l'Assemblea- i de la que parla la Declaració Ministerial de nostre actual Govern, és absolutament indispensable per a què les lleis obreres, així la nova de la jornada màxima com les ja presents del descans dominical i tan--tes altres, siguin quelcom més que lletres a la Gaceta, és a dir, siguin realitat respectada arreu i arreu complertes."-"Acció", --maig 1913, p. 8.
- (620) Per a la designació del delegat dels dependents havien de tenir dret a la seva designació."tots els assalariats".-"Acció", maig 1913, p. 9.
- (621) "Per a portar a la convicció dels ciutadans -declarava l'assemblea- la justícia i necessitat de les mides amunt assenyalades". "Acció", maig 1913, p. 9.
- (622) "Tenint sempre en compte -proseguia hom- que qui sap posar de --sa part la massa de l'opinió sap guanyar les batalles que es ---lliuren per a la consecució de les reivindicacions que a cadascú són degudes".-"Acció", maig 1913, p. 9.
- (623) "Examinat el projecte de llei presentat -s'afirmava a la darrera conclusió d'aquest tema, aprovada a l'assemblea- per l'Institut de R.S. regulant la jornada de la dependència mercantil, en la qual s'exceptua en el seu articulat 3er de complir el disposat --als establiments considerats "farmàcies, d'articles de cirugia,

ortopèdia, cafès, fondes, hotels, sanitat, laboratoris, carreteries i confiteries, menjars, ultramarins, derruqueries, barbers, i entenent que no els justifica cap cas de força major -- que els obligui a estar permanentment als dependents per a servir, l'assemblea acorda que s'interessi de l'anomenada corporació s'afegeixi al projecte un apartat en el qual es concreti al terme de la jornada màxima a què estan obligats a estar-hi --- aquells dependents."- "Acció", maig 1913, p. 9.

- (624) "Acció", maig 1913, p.9. Com a mitjans, l'Assemblea plantejava "conferències d'educació per persones competents; divulgació de l'obra de nostres entitats i els seus avantatges, per medi de -- mitings i altres actes de propaganda, acudint a la premsa i fomentant principalment la professional; freqüent relació de les associacions entre sí, impulsar la seva creixença."
- (625) "Acció", maig 1913, p. 9. Com a mitjà: "Constituir a cada entitat una secció que es cuidi exclusivament d'establir cursos teòrico-pràctics de gimnàstica, organitzar concursos, excursions..."
- (626) "Al tenir a son càrrec la direcció de les ensenyances comercials --proseguia el text aprovat--, les Cambres deuran procurar: a) Fomentar i ajudar a les escoles d'iniciativa privada de caràcter -- complementari, establint les cambres un pla d'estudis, i reservant-se la facultat d'intervenir en l'expedició de certificats -- d'aptitud que lliurin les Escoles respectives com a resultat -- d'un examen fet per persones competents. b) Creació d'instituts -- Superiors de Comerç. c) Creació d'una Universitat Comercial a Barcelona."- "Acció", maig 1913, p. 9.

Aquest punt, al projecte primitiu de conclusions, era redactat -- així: "Gestionar la implantació oficial de les ensenyances i centres següents: a) Secció d'Estudis elementals mercantils a totes les escoles públiques nacionals de nois i noies. b) Escoles complementàries de comerç a tots els caps de partit i poblacions majors de 10.000 habitats. c) Instituts superiors de comerç a les capitals de província. d) Universitats comercials en els més importants centres comercials, com Barcelona. e) Ensenyances ambulants per als pobles apartats i de veïnat disseminat." Aquest -- punt de les conclusions presentades, en principi a discussió, --

anava seguit d'un altre, el qual, a l'igual que l'anterior, foren globalment substituïts pel punt esmentat a dalt al text i - al començament d'aquesta nota. El punt també suprimit, assenyala que calia "procurar, a l'efecte de la conclusió anterior, - l'adopció d'un pla d'estudis que respongui a la situació i especialitats de cada regió i fins de cada comarca, bo i tendint a la major unitat possible."- "Acció", abril 1913, p. 8.

- (627) Aquesta petició final, respecte que l'atorgació de les borses - d'estudi fos de la competència de les Cambres de comerç, era una addició, afegida durant el transcurs de l'Assemblea, al text primitiu.- "Acció", maig 1913, p. 9.
- (628) i també, afegia hom, "organitzar concursos, certàmens, visites i viatges d'exploració comercial i industrial": i com a mitjans, per a les darreres conclusions, "a més dels generals de propaganda, dirigir-se als Fodors públics, Corporacions Provincials, municipals, econòmiques (oficials i particulars), elements patronals, &, a fi d'abastar les disposicions necessàries i la protecció moral i material, molt particularment aquesta pel que es refereix a les classes nocturnes de les Associacions de Dependents, Adherir-se, pel que toca a la conclusió 3^a, al projecte d'Universitat Comercial proposat per la Cambra de Comerç de Barcelona." "Acció", maig 1913, p. 9.
- (629) I com ha mitjans per a aquest punt, l'Assemblea plantejava, l'organització electoral adequada, establint a cada Centre de Dependents una oficina per a la formació i rectificació de les llistes i fer tots els demés treballs".- "Acció", maig 1913, p. 9.
- (630) La Caixa Central de Socors, hauria de funcionar "amb quotes i - subsidis escalonats per als cassos de malaltia, invalidesa, atur forços, defunció ...". I hom indicava també la necessitat, "com a servei anexe a la mateixa", de "crear una clínica i un sanatori". I com a "mitjans", "gestionar, en primer lloc, la fusió de les mutualitats existents avui dia amb semblant fi, i encarregar-se - les associacions on no hi hagi mutualitat establerta, de fer els estudis, treballs preparatoris i de propaganda entre els socis - per a constituir secció i adherir-se a la Central amb el major nombre possible." "Acció", maig 1913, p. 9-10.

- (631) I pel que feia als "mitjans", l'assemblea proposava "crear una secció de Relació i Treball a cada Centre, amb oficina oberta - certs dies i hores al servei dels socis, on es porti el registre de demandes, ofertes, informes, & estar totes elles en relació i procurar establir-la amb els patrons." - "Acció", maig 1913, p. 10.
- (632) També pel que feia als mitjans en aquest darrer punt hom assenyala, en primer lloc: "la secció de Relació i Treball proposada a la conclusió anterior, podria cuidar d'aquests assumptes --- d'acord amb la Directiva de l'entitat, procurant informar la seva acció segons la norma marcada per les entitats de les capitals sempre i quan s'atemperin a l'esperit dominant a la conclusió i tenint en compte les circumstàncies locals." - "Acció", maig 1913, p. 10
- (633) Per assolir aquesta "Federació regional", l'Assemblea proposava els mitjans següents: "1. Nomenar al final del present acte una ponència mixta que reculli la seva resultància, estudiï els principals punts acordats per coincidència de totes o la majoria --- d'entitats adherides i amb ells, confeccioni un programa mínim - en projecte, com a punt de partida. 2. Estudiar i confeccionar - la mateixa ponència un projecte de bases reglamentàries per al règim orgànic i administratiu de la Federació. 3. Enviar un exemplar dels dos projectes a cada Associació de Dependents i, de comú acord amb elles, organitzar mítings en sos respectives localitats i obtenir llur adhesió en principi. 4. Fet això, convocar a nova Assemblea regional per a discutir i aprovar definitivament el programa mínim i el reglament de la Federació i constituir-la." "Acció", maig 1913, p. 10. Es tracta d'un primer precedent de la futura Federació de Dependents de Catalunya, creada el 1920.
- (634) El ponent proposà i l'assemblea acceptà: "Primera: La dependència mercantil catalana (...) acorda dirigir-se al govern exposant-li la necessitat d'emprendre d'una vegada la tantes voltes promesa reforma del Codi de Comerç de 1885, en la qual, després d'aportar-hi totes les millores que fan indispensable el desenvolupament de la vida comercial moderna, pel que afecten a la dependència, es permeten assenyalar les següents:

A.- Que per a seguir millor l'orientació i el sistema científic iniciat en el vigent Codi, tota la Secció 2ª del Títol III del Llibre II del mateix, passi a formar part del Llibre Ier, que fa referència a les persones del comerçants i del comerç en general. B. Que adopti el nou codi, al parlar de la dependència comercial, una nomenclatura més científica i més ajustada alhora a la realitat de la pràctica comercial, detallant amb més perfecció els deures i drets de les diferents categories de dependents existents en dita realitat. C. (...)." - "Acció", maig 1913, p. 10. Segueix el punt C a dalt al text.

(635) La frase darrera, referent als dependents de farmàcia és afegida al text primitiu de les conclusions de Noguera i Comer, durant el transcurs de la sessió. Fel que feia al punt. D. hom assenyalava "que mentre s'espera dita reforma, es dicti una disposició en virtut de la qual s'unifiqui el criteri dels jutjats i tribunals, especialment dels municipals, encarregats quasi sempre d'aplicar-lo, referent a l'aplicació de l'article 302 del vigent Codi de Comerç, que fa referència als drets que té el dependent davant de son patró en el cas de ruptura del contracte quan aquest no té temps assenyalat i aquella no es per causes que produeixen deshonra per al dependent."

hem d'esmentar el fet que hom demanés que els dependents fossin considerats obrers i que hom els aplicués "els beneficis reconeguts en les lleis de protecció obrera", com una prova ben palesa de les dificultats i les condicions laborals a que es veia sotmesa la vida del dependent.

(636) "I, en sa conseqüència -proseguia hom-, l'assemblea acorda elevar instància en el següent: Primer. Que siguin exemptuats de l'impost d'utilitat tots els salaris qual màxim anyal no excedeixi de 1.800 pessetes. Segon. Per als sous superiors a 1.800 pessetes, es consideraran a efectes a la llei d'utilitats solament les quantitats que excedeixin de dita suma. Tercer. No gaudiran de base d'exempció els sous superiors a 10.000 pessetes. Quart. L'impost continuarà com fins avui, a raó de 5% de l'imponible. En la seva virtut, la liquidació es farà baix la forma següent:"

Import anyal dels sous pessetes	Liquid Imponible pessetes	Impost	Contribució pessetes
1.800	Lliure d'impost		
2.000	200	5%	10
12.000	12.000	5%	009

"Acció", maig 1913, p. 11. El text complet d'aquesta nota fou afegit en el transcurs de l'assemblea.

- (637) "a) Així deu fer-se constar -proseguida la ponència aprovada en el contracte de treball (escrit o tàcit en la contractació usual de paraula). b) Totes les associacions de dependents deuen demanar-ho als principals, fent-los-hi reflexions com les que estan a la consciència de tots nosaltres; per exemple, les de la ponència relativa a aquest tema. c) Els dependents deuen facilitar les vacances als companys als quals els hi toca el torn, fent no sentir llur falta. d) Això ha d'arribar a ésser com un complement a la Llei del Descans Dominical i a l'establiment de la setmana anglesa."-"Acció", maig 1913, p. 11.
- (638) "Tals com el cobrament de doble mesada en cas de cessantia, descans dominical i demás", concretava hom.- "Acció", maig 1913, p. 11.
- (638 Bis) "fent-se amb especial expressió d'agraïment -continuava la proposició- a la que sense campanya de cap classe, en aquella data l'establia".-"Acció", maig 1913, p. 11; Les dades que segueixen, fins a nova indicació, són extreptes d'aquesta mateixa font.
- (639) NOGUER I COMET, R.- L'Assemblea dels dependents catalans- "Butlletí del Museu Social", juny 1913, p. 93. La Mesa era formada per les entitats CADCI, Associació de la Dependència Mercantil, Associació Ferretera, de Barcelona totes tres, i Centre de Dependents del C. i de la I. de Sabadell, Associació de D. de C. de Lleida, Associació P. de D. del C. i de la I. de Mataró.- "Acció", agost 1913, p. 7.

- (640) "El Foble Català", 14 d'abril de 1913. Segons aquest diari, el nombre de comensals passà de 120 i, al final, esmenta també, - hom llegí un poema de Joan Arús i Colomer.
- (641) NOGUER I COMET, R.- op. cit., n.639, p. 91-94.
- (642) Així "El Foble Català" del 11 d'abril de 1913, publicava un petit comentari sobre l'assemblea i els valors positius que se'n havien de despendre per a les campanyes dels dependents. "El Foble Català" del 14 d'abril de 1913, en duia la crònica de les seves sessions. "El Poble Català" del 15 d'abril de 1913, hi dedicava un notable espai; hom extractava els mots de clausura de Puig i Esteve i inseria un "Petit comentari a un gran acte", el qual elogiava el comici, subratllava la perfecta organització, l'ordre i la serietat dels debats, i l'esplèndida manifestació de la vitalitat, de la força i de l'elevació cultural de l'importantíssim estament de la dependència comercial catalana, i assenyalava com el desenvolupament de l'assemblea s'havia -- produït "sense una eixorca xerrameca, sense debats rimbombants, sense ridícols torneigs d'oratoría, es mantinguè, però, constantment l'assemblea a una gran alçària intel.lectual. Els temes i les modificacions proposades als mateixos, es discutiren serenament, amb arguments i no amb parauleria, amb interès i no amb discursos. La unanimitat de criteri en el fonamental, la -- unitat substancial de pensament i de sentiment de tota la dependència catalana (de tota es pot dir, car les poques abstencions a l'assemblea, migrada part d'aquella representen), es revelaren en els debats. Això i la cultura i força social de nostra dependència, que està donant un altíssim exemple als demés estaments de nostra terra, on hi manca tanta organització i disciplina, problema cabdal per a nosaltres (...)." I acabava: "Seria en els uns, una obra d'absurd, d'irritant egoisme, una obra antisocial, oposar-se sistemàticament a l'adopció de les reformes i a la concessió de les millores amb tant de seny i de mesura sollicitades per la dependència. I en els altres, en els poders públics, una gravíssima responsabilitat, si no portaven a concrecions legals les justíssimes millores que els hi reclama també aquella."

- (643) CASALS I FEYFOC-I, R.- Qüestions socials. El C.A. de Dependents del C. i de la I.- "Renaixement", del 6 de febrer 1913. p. 68. Hem de fer notar que Ramon Casals era soci del CADCI; Casals, era el comentarista de temes socials a la revista "Renaixement".
- RAMON DE L'ESTANY.- L'Assemblea de dependents del comerç i de la indústria de Catalunya.- "Renaixement", 17 de març 1913, p. 187. "Ja és hora -escriu Ramon de l'Estany-, sense que això -- vulgui significar cap càrrec directe al Consell Directiu del Centre, que es comenci a preocupar seriosament de l'aspecte netament social del dependent del comerç. El matís del Centre -- eminentment cultural i fortament progressiu, per aquesta banda, fins ara, potser una de les entitats de dependents del comerç d'Europa, on s'hi donen més íntegrament, més àmpliament tota classe d'ensenyances per a l'enfortiment cultural de l'individu, en tocant a reivindicacions de classe no se'n havia ocupat encara tal com cal; però, ara, vist els resultats satisfactoris, tant pels elements de la classe que d'altres importants poblacions de Catalunya hi han pres part, com pels temes que han estat motiu de l'assemblea i brillantment defensats pels respectius ponents, fan preveure jorns de lluita intensiva i persistent per a què siguin una vident realitat, en benefici del dependent, en garantia del patró, i en conjunt per l'enfortiment econòmic-social de la nostra Pàtria.
- Sí, companys, sí; cal lluitar fortament per ésser. Una vegada assolida una cultura extensa i de veritable practicitat, es deu anar seguidament a conquerir millor situació moral i material - que l'actual. Aquestes lleis de l'Estat que essent lleis no es compleixen; aquestes altres, que encara no ho són i ho deuen -- ésser, per a nuè siguin d'una efectivitat absoluta és necessari un treball constant, és precís tenir fe inquebrantable en elles, per a així, amb l'unànim esforç de tots, arribar la seva consecució. Això és una necessitat fortament sentida per tota la dependència; doncs cal que amb la puixança, amb l'embat dels que actualment n'estem convençuts, puguem enderrocar els prejudicis, la rutina que en la immensa majoria de patrons nien en el seu cervell, i foragitar l'apatia, el funest "tant se me'n dona" de també la immensa majoria de dependents del comerç i de la indús

tria que no són associats. (...) Aquesta Assemblea ha estat un èxit més per a apuntar a la llarga llista dels que té conquerits el benemèrit Centre, que indubtablement temps a venir i no molt llunyà, seguint la seva marxa ascensional, serà la Universitat Comercial Catalana que tant ens manca. Però no n'hi ha prou amb això. Si per l'esforç particular i privat hem conquerit tant altíssima glòria per a la cultura del dependent de la nostra Terra, ara cal treballar de ferm per a què sigui un irreductible baluard per a la defensa moral i material de tota la dependència comercial i industrial de Catalunya."

(644) "Diversos butlletins d'entitats professionals -escriu hom a "Acció"- han publicat ressenyes extenses de les Sessions. La Secció els agraeix les paraules encomiàstiques que li dirigeixen, refusant-les sincerament, perquè entenem que no fa més que complir - amb defecte, el compromís que la seva permanència significa. El mateix repetim als que ens han cursat oficis felicitant-nos, ben indegudament. Mercès." "Acció", juny 1913, p. 7. FELIU I CODINA, J. M.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball.- "Revista Anyal" 1913, p. 373.

(645) FELIU I CODINA, J.M.- Memòria cit. n. anterior, p. 373-374. Entre les conclusions d'aquesta mateixa Memòria, Feliu i Codina assenyalava: "Fer a futures lluites cal no oblidar l'estreta solidaritat professional que amb la Primera Assemblea de Dependents del Comerç i de la Indústria de Catalunya hem aconseguit, tant en l'ordre individual com en el col·lectiu, entre les entitats afines; serà així mateix precis recordar les orientacions i ideals reivindicadors acceptats per la tal Assemblea si volem ésser eficaços i conseqüents a nostres actes; vegi's sempre com és -- avui nostre nord la federació mutual d'entitats professionals de dependents de Catalunya, enfortint amb ella els vincles del nostre indomable nacionalisme." I, prosseguia en una altra conclusió, "és compromís ferm d'ésser nostre organisme el representant de la seva classe en els llocs on els gremis professionals, --- d'arts i oficis n'hi tinguin, i que llur actuació es refereixi a la vida política, al govern entre estaments i amb relació a la ciutat. Així els Tribunals Industrials, Junta de Reformes Socials i, com aquestes institucions, a totes aquelles que signifi--

quin una legalitat i una força per a aconseguir millores i ajudar a la justícia de la política ciutadana." I, afegia en un nou punt, "la plaça pública, l'opinió, no podem apartar-la ni deixar la absorta de les nostres idealitats, car la seva influència ens serà el pes de la balança de la lluita permanent que pel bé propi devem dur a terme." (p. 377-378). La darrera conclusió l'esmentem a la nota 736.

(646) "Acció", agost 1913, p. 6-7. "Acció", octubre 1913, p. 8. La pauta de treball s'aprovà d'acord amb aquest ordre. Segons l'"Acció" esmentada del mes d'octubre de 1913 els 8 punts fixats per actuar es trobaven de la manera següent:

1. Jornada màxima, a tractar
2. Treball intensiu, reunida de nou la comissió i en feina.
3. Descans Dominical, constituïda la comissió i en feina avançada.
4. Setmana Anglesa, a tractar.
5. Vacances estivals, a tractar
6. Actuació de les Associacions de Dependents, constitució per a orientar de la comissió mixta. De nou a tractar i concretar respecte als demés interessants extrems.
7. Salari Mínim, a tractar.
8. Millores legislatives, a tractar.

Amb aquest ordre de feina, hi estan conformes totes les Entitats que componen la Taula, manifestació que ens feren en atent ofici."

(647) "Acció", agost 1913, p. 7. "Degut als efectes del desgovern general a què estem dolorosament subjecte -prosseguia la nota informativa d'aquest butlletí-, haguérem gairebé d'enterar a dit funcionari de lo que als pactes fa referència, així és que a la visita no li donem altra eficàcia que la d'haver-lo il·lustrat. No vament aquesta Mesa repetirà la visita de la que esperem treure més profit."

(648) "El Poble Català", 9 d'agost de 1913. A la reunió segons aquest diari, hom decidí de visitar "el governador per a enterar-lo de l'existència i objecte de la comissió i per a sol·licitar d'aquesta autoritat terminants declaracions respecte a qüestions --trascendentals que obliguen l'existència de la mateixa." Pel que fa a la comissió, la constituïen Francesc Muñoz i Francesc Sabi-

do de l'Associació de la Dependència Mercantil, Enric Aymà Agustí Fontcuberta de l'Associació Mutual d'Empleats d'Escriptori, Joan Rovira i Francesc Bargés de la Unió Ultramarina, Antoni Viladot i Alvar Marcos de l'Associació Ferretera, Josep Caldés i Marà Rufas del Centre de Mossos i Cobradors -"darrerament unit a la campanya", indica el butlletí "Acció"-, Josep Margineda i Josep -- Ayenlis de la Unió de Dependents de Tall i Venda de Confeccions, i Josep M. Feliu i Codina i Víctor Ribera i Feliu del CADCI. "Acció", setembre de 1913, p. 12

(649) "Acció", setembre 1913, p. 12.

(650) Segons "Acció" d'octubre de 1913, p. 7-8, "en aquesta data -"Acció" sortia, generalment, el primer dia de cada mes- la comissió s'ha reunit ja tres vegades, una de les tals amb caràcter extraordinari". Entre els acords, hom decidia de "reunir-se la comissió indistintament a cada entitat representada que la integra" i "oficiar als elements d'influència dintre l'Institut de Reformes Socials per a recabar la més breu anul.lació dels pactes a la seua deliberació; organitzar una sèrie d'interessants conferències públiques, i altres extrems importants, qual publicitat es farà aviat", a més d'altres acords, com el ja esmentat a la nota 648 de visitar el governador i el que citem a continuació a dalt del text.

També, segons el mateix butlletí del mes d'octubre, p. 8, se sumava a la comissió pro descans dominical "la important "Sociedad El Figaro de Obreros Peluqueros barberos" qual tasca de tots és prou coneguda en favor de la festa en diumenge", i, ensems, hom assabentava que havien "passat per fi a l'Institut de Reformes Socials, els recursos d'alça contra els pactes, pel que s'espera aviat la resolució d'aquest assumpte".

"El Foble Català" del 7 d'octubre de 1913 informava que el dia abans, havia visitat el diari una comissió, la qual li havia -- lliurat una nota d'informació de l'entrevista mantinguda "ahir" amb el Governador civil, per part de "la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, per a saludar-lo amb motiu del seu retorn, i alhora recordar-li i pregar-li renovi al ministre de la governació, el prec dels dependents per a què els pactes contraris a la

festa dominical, siguin resolts en justícia. El governador no re bé com calia als comissionats, ni atengué la petició, tan justament formulada, confonent l'objecte d'aquells, amb els incidents sobre el tancament a les vuit (V. p. 217 i sgs.). Clar que els de la comissió, insistiren en significar a la nostra primera autoritat civil, que el seu objecte era fer-lo coneixedur del disgust dels dependents, perquè no obstant i les promeses fetes pel ministre de la governació, els pactes no es resolen i aquest disgust augmenta entre la dependència de tal manera, que la Comissió Pro Descans Dominical, tem no poder aturar la seva indignació. Veurem, doncs, això dels pactes, entretinguts inutilment pel terme d'un any, a què portarà, si ja de bon antuvi i de tan desconsiderada manera, es desatén per la primera autoritat civil, una visita de cortesia i un prec en oportunitat de la mateixa."

"El Poble Català" del 4 de novembre, per la seva banda, informava de la reunió a celebrar l'endemà al local de l'Associació Ferratera per part de l'esmentada Comissió Pro Descans Dominical "a l'objecte d'impulsar la realització dels varis importants acords que té presos sobre tant important gestió", i alhora donava a conèixer, dues noves entitats sumades a la Comissió: la Societat de Barbers Ferrucuers El Figaro més amunt citada i la "general de Dependents i empleats d'Escriptori".

"Acció" del mes de gener de 1914, per la seva banda, informava que la comissió pro descans dominical havia visitat "fa poc el governador senyor Andrade" i, "com a conseqüència d'aquesta entrevista està realitzant els treballs definitius per a aconseguir l'anul.lament del quart i últim pacte existent contra la llei" (p. 7).

I "Acció" de febrer de 1914, p. 6, assenyalava que "continuem ignorant que s'hagi resolt per l'Institut de Reformes Socials, el recurs presentat contra els famosos pactes inculcadors de la Llei del Descans Dominical, en el que respecte al pacte que faltava encara resoldre, o sigui, l'establert entre la societat patronal Foment de la Sabateria i la corresponent i fictícia, com totes, Sociedad Obrera gremial. La comissió federal Pro Descans Dominical (...), no abandona dit assumpte i fa totes les gestions possibles per a obtenir la derogació de tal pacte, l'únic que fal-

ta, per a què la victòria de la Dependència barcelonina, contra - els burladors de la llei, sigui completa i definitiva i amb ella, triomfin la raó i la justícia."

(651) "Acció", octubre 1913, p. 8. "El Poble Català" del 3 de setembre de 1913, reproduïa un escrit de la Unió Ultramarina, que havia estat distribuït entre els dependents d'aquest ram, el qual alertava els dependents perquè no es deixessin coaccionar per llurs patrons: "Per dignitat i per justícia -afegia- no firmeu les fulles que referent al Descans Dominical us presentin! Si firmeu, podeu perdre la poca llibertat que ara teniu! Visca el Descans Dominical! Abaix les coaccions!", i anunciava el míting a celebrar al local de la Unió Ultramarina el dia 5 de setembre de 1913 "per a tractar aquest assumpte". Al míting, hom aprovava unes conclusions, per les quals la dependència mercantil protestava "que els patrons reparteixin uns fulls amb els quals volen celebrar uns pactes amb els seus dependents, per a anul.lar el descans dominical", demanava que fossin "anul.lats els pactes celebrats segons prevé l'article 13 de la llei del Descans Dominical", prenia l'acord de "telegrafiar al ministre de la governació i al president del Consell, demanant-los-hi que siguin anul.lats els pactes convinguts amb unes titulades associacions de dependents i alguns patrons en temps del Sr. Portela" i, finalment, hom demanava la "su pressió de l'internat".

Segons "La Vanguardia" del 8 de setembre de 1913, varen intervenir al míting, Joan Marqués, president de la Unió Ultramarina que ocupava, també, la presidència de l'acte, Francesc Sabido, en nom de la Comissió Permanent Pro Descans Dominical, Joan Buxadó de la Unió Ultramarina, el qual com Joan Marqués denunciaria l'intent de fer signar els fulls als dependents per part dels patrons "para recabar su asentimiento a pactos especiales que, de prosperar, harían completamente vana la Ley" com havia afirmat el darrer esmentat, intent que, segons Buxadó, "ha sido un verdadero fracaso, por no haber encontrado eco alguno entre los dependientes". Joan Rovira, també de la Unió Ultramarina, va atacar el "Círculo de Ultramarinos y Comestibles" i assenyala que "las hojas han sido repartidas secretamente entre los patronos para recabar la conformidad individual de los dependientes, prescindiendo de la Unión Ul-

tramarina, con la que, según la ley, deben entenderse"; censurà, també, "que las autoridades adopten una conducta parcial en favor de los patronos y se muestren remisas en hacer cumplir la ley -- del descanso dominical, y recomendó a todos que no firmen las hojas, por constituir una coacción que fácilmente se puede realizar valiéndose de la circunstancia de ser interna la vida del dependiente". El president de la Unió Ultramarina, Joan Yarqués, va fer història de "las campañas hechas por dicha entidad para la consecución del descanso dominical y de las negociaciones intentadas por el Círculo de Comestibles y similares, al que acusa de intransigente, por no haber aceptado varios razonables arreglos basados en una acertada distribución de horas de trabajo, propuestos por la Unión Ultramarina. Negó a los patronos el derecho a tener encerrados a los dependientes durante toda la semana, haciendo notar que los últimos, en pleno siglo XX, trabajan diez y ocho horas diarias, y dijo que los dependientes deben luchar, no solo por el descanso dominical, sino también por la vida externa." Yarqués assenyalà també que les signatures que recollien els patrons eren nul·les, car els pactes havien de fer-los "los patronos, en virtud del artículo 13 del reglamento para la aplicación de la ley, con las sociedades obreras constituidas y no con los dependientes individualmente, por lo que no pueden tener fuerza legal para el ramo de comestibles si no se hacen de acuerdo con la Unión Ultramarina, la cual no consentirá jamás -dijo- que la ley se vulnere o mixtifique". Parlaren, després, Josep Pons, president de la Societat d'obrers perruquers El Figaro, Francesc Grau, Josep Pardo de la Unió Ultramarina, el qual culpà "de lo sucedido al Gobierno y dijo que de las autoridades habidas en Barcelona desde que la ley fue promulgada, solo un gobernador, el señor Ossorio y Gallardo, la hizo cumplir estrictamente y sin contemplaciones", Francesc Vives de la mateixa entitat, Aristides Vega, i Marqués, Pous i Rovira, "recogiendo algunas manifestaciones de aquel (Aristides Vega), pusieron de relieve la ineficacia de las multas, por no hacerse efectivas, y de la acción de las autoridades, por no obligar a los patronos al cumplimiento de la ley del descanso dominical, y abogaron porque el triunfo sea solo obra de los dependientes."

A la sortida, segons el mateix diari, "un grupo de dependientes -

marchó por las Ramblas dando vivas al descanso dominical, sin -- que ocurriera incidente alguno desagradable. La Comisión Pro Descanso Dominical, al terminar el mitin, se dirigió al Gobierno Civil con objeto de entregar al señor Francos Rodríguez las conclusiones aprobadas."

- (652) Així, "El Poble Català" del 19 de febrer de 1914, ens assabenta que els dependents de carboneria havien acordat de presentar les bases següents a llurs patrons: 1. Descans dominical. 2. Jornada màxima de 10 hores. 3. Els patrons no podrien admetre menors de 14 anys. 4. Contracte per setmana amb un salari mínim de 20 pesetes. I 5. sotmetre els incompliments del contracte al Tribunal Industrial.

"El Poble Català" del 3 de març de 1914, informava que el dia -- abans havia començat una vaga de dependents de carboneria, en un nombre de 150, de reivindicació d'aquelles bases. Alhora, el mateix diari anunciava una reunió, l'endemà, al CADCI per a tractar de l'incompliment de la llei del descans dominical.

"El Poble Català" del 8 de març de 1914, informava de la visita d'una comissió de dependents de carboneria al governador civil -- per a fer-li saber que el conflicte s'havia arranjat.

"El Poble Català" del 28 de març de 1914, enfi, informava d'un -- miting fet pels barbers de la Societat El Figaro a favor del descans dominical i en el qual parlaren Navarro, Fons i Cussó (delegat aquest, hom fa constar, al Congrés Regionalista a celebrar a Reus el 30 de maig de 1914).

- (653) Hem esmentat aquest escrit i n'hem citat fragments a les notes -- 539 i 546. En aquest escrit, la Comissió Permanent Pro Descans -- Dominical, recordava que "En 1904 fue promulgada la llamada ley del descanso dominical, a pesar del tiempo transcurrido y no obstante las continuas y no interrumpidas gestiones que ha venido -- realizando la dependencia mercantil cerca de los patronos para -- obtener su cumplimiento y de elevar repetidamente su queja hasta la más alta representación de los poderes públicos, jamás se consiguió fuesen respetados los derechos que la citada ley les concede." Es referia, tot seguit, l'escrit als famosos pactes, fragment que hem esmentat en aquelles notes. I continuava més enda--

vant: "El número de denuncias que verifican los agentes de la autoridad, de los infractores de la Ley que nos ocupa, según la -- prensa, todos los domingos oscila entre 500 y 600; pruebas termi nantes de que no se trata de simples y aisladas infracciones, si no de un colectivo espíritu de rebeldía por parte del elemento - patronal y de una excesiva tolerancia de las autoridades que tie nen el deber de velar por el estricto cumplimiento de las leyes. Pero la dependencia mercantil que, a pesar de estar poseída de - una justa indignación al ver pisoteados sus derechos y desatendi das sus súplicas no olvida la gran importancia que tiene su cla - se considerada como factor de la riqueza nacional, una vez más, suplica sea observada la ley. Esta Comissió que sintetiza la uná nime aspiración de la dependencia mercantil de Barcelona, ante - el temor de posibles alteraciones que se aparten de los medios - prudentes que aquella use siempre, a V. E., acude y con el mayor respeto: Suplica: se sirva anular los pactos celebrados entre so ciedades patronales y obreros de los gremios ya mencionados y or denar a las autoridades que le representen velen por la más es - tricta y fiel observancia de la Ley del Descanso Dominical."

- (654) Segons "El Poble Català" del 30 de març de 1914, el míting fou - decidit d'organitzar en una reunió al CADCI de la Comissió Pro - Descans Dominical, feta el 27 de març de 1914, la qual es dedi - cà, entre d'altres coses, a examinar la situació d'incompliment de la llei del descans dominical, i s'hi prengué l'acord esmen - tat d'organitzar aquell míting d'afirmació de la reivindicació - del descans dominical i d'exposició de "la nova tendència a què dit estament va a incorporar-se".

També, "Acció" d'abril de 1932, p. 19, subratlla aquest míting. "Acció" d'abril de 1914, p. 6, l'anuncia per al dia 8 d'abril si bé es realitzà el dia dos del mateix mes, com ho anuncia "El Po - ble Català" del 31 de març de 1914; segons aquest diari, per al "grandíós míting", hom habilitaria les sales adjuntes a la sala d'actes.

- (655) "Acció", maig 1914, p. 7. La Comissió pro descans dominical, hom hi escriu, "en vista de què no es resolien en definitiva els pac - tes pendents i que mentre dura aquesta interinitat no és exigit als comerciants el compliment de la llei, decidí'portar el pro--

blema a l'opinió pública". Al míting, parlaren Cuscó, en nom -- dels barbers i perruquers, Vives per la Unió Ultramarina, Josep M. Feliu i Codina per la Secció de Relació i Treball del CADCI, el qual "combaté els infractors i amb expressió encertada censurà la indigna forma de constituir, com ho fan els patrons, les entitats titulades obreres, per a establir els pactes contraris a la llei. Esbossà, a més, la tendència obrerista a què s'acollirà la Comissió, exposant-ne diversos punts que, valent-li la conformitat dels assistents, fou acollit amb forts aplaudiments." I Muñoz de l'Associació de la Dependència Mercantil, el qual, com a president de la Comissió, resumí els discursos i combaté també els pactes, "no resolts encara, -tot i haver-n'hi de dictaminats en sentit negatiu a la concessió- i terminà al·ludint i afirmant les idees de solidaritat obrerista exposades pel nostre company Feliu." Les conclusions aprovades al míting eren lliurades al governador civil perquè les trametés al Ministeri; alhora "es testimonià a aquest funcionari, la protesta ferma de la nostra classe per la situació actual de la qüestió comunicant-se-li la intenció de la comissió, que és la de declinar les responsabilitats, i deixant a la lliure acció dels dependents, la defensa -- dels seus drets."

- (656) "El Foble Català" del 19 d'abril de 1914, en fa la recensió. Al míting, intervingueren Elias, Ribera, Burgués, Feliu i Muñoz. -- Hom acordà també de "convocar tots els dependents de comerç d'aquesta ciutat per al proper diumenge a les 10 a l'Associació de la Dependència Mercantil, Arcs, 3, d'on sortiran acompanyats d'agents de l'autoritat i exigiran el compliment de la llei". També, "Acció" de maig de 1914, p. 7, esmenta aquest míting.
- (657) "Acció" de maig de 1914, p. 7, assabentava que la Comissió tenia "projectada la realització d'una segona campanya definitiva i extraordinària, els actes de la qual anirem anunciant. Per a recollir cabals, que tants ens en vé constant l'acció que es realitza i que és una càrrega per a les entitats, aquest mes s'obrirà una subscripció voluntària i que es farà efectiva contra l'entrega -- d'un ticket especial d'import de 10 cèntims cada un." Aquesta -- subscripció obtindria pocs resultats com assenyala "Acció" de juliol de 1914 (V. nota següent).

- (658) El mateix butlletí, "Acció", de juliol de 1914, p. 7, subratllava que la Comissió pro descans dominical "es troba dificultadíssima per a sortir airosa de la seva comesa. Les seves gestions - prop de les autoritats resulten infructuoses i el prec fet el mes passat als companys, per a cuè pecuniàriament ajudessin a la càrrega en què venia trobant-se, ha resultat fracassada. Falta - doncs, d'estimació -ja entre nosaltres- llur tasca resulta - difícil i pesarosa. Serveixi això d'entés avís."
- (659) "Acció", abril 1932, p. 20. Recordi's la nota 546.
- (660) "Acció" de juliol de 1913, p. 8, informa que "actualment, la Comissió Pro Treball Intensiu està fent repartir a les més importants cases de comerç una carta sol·licitant la implantació, encara que a tall de prova, d'aquest sistema de treball. Són algunes les que ja han contestat en sentit afirmatiu i esperem que a les adhesions que tenim rebudes fins ara s'hi sumaran moltíssimes d'altres (...)." Segons "Acció" d'agost de 1913, p. 7, assenyala que la Comissió Pro Treball intensiu prengué l'acord d'imprimir aquesta lletra, "reunida a requeriment de la Mesa de l'Assemblea".
- (661) "Acció" d'octubre de 1913, p. 8, informava que durant aquest mes mateix es nomenaria una "comissió mixta entre individus d'aquesta Secció (de Relació i Treball) i la de Socors Mutus per a començar l'estudi i emetre dictamen a la faula de l'Assemblea, respecte a les bases que han de proposar-se per a fer possible la Federació Mutual d'Entitats Professionals de Dependents de Catalunya."
- "Acció", de gener de 1914, p. 7, donava els noms de la comissió mixta: J. Puig, Ernest Bretó, Adrià Presas i Josep M. Feliu i Codina, i informava que aquella s'havia reunit diverses vegades, - "existint ja un estudi i orientació sobre la qüestió (...)"
- "Acció" de març 1914, p. 7, informava que la comissió esmentada sotmetria "aquest mes el seu dictamen d'orientació al Consell Directiu". "Mentre -afegia la nota-, es va a un segon estudi que - fa referència als avantatges i obligacions dels constituents de la Federació". Tanmateix, a partir d'aquí, perdem la pista d'a--

quest projecte.

- (662) V. nota 646. "Acció" de desembre de 1913, p. 7 informa que "a mitjans del mes passat va reunir-se la taula executiva dels acords de l'assemblea, celebrant una laboriosa sessió. Examinà la situació d'aquells extrems sobre els quals hi ha feina feta, treient-ne la impressió de la seva bona marxa. S'ocupà, a més, dels altres extrems pendents, acordant donar començament a les primitives gestions sobre els mateixos (Jornada màxima, setmana anglesa, salari mínim, etc.) i del que s'anirà donant compte ben sovint." Pel que fa a la qüestió de la setmana anglesa, "Acció" d'agost de 1914, p. 7, assabentava que, "per notícies particulars, sabem que algunes cases de Barcelona han establert durant l'estiu aquesta reforma, entre elles la Societat Anònima Cros, Muller Germans, i la Societat Columb".
- (663) V. l'article de J. Vasell de l'Associació de la Dependència Mercantil, Reivindicacions obreres. Els establiments s'han de tancar a les 8, publicat a "El Foble Català" del 4 d'abril de 1911, manifestava que calia reclamar el tancament a les 8, car ho exigia "la necessitat d'instrucció que prou falta ens fa" i feia l'elogi de l'Associació de la Dependència Mercantil la qual reivindicava la vida externa, la limitació d'hores de treball, el descans dominical, "i ara", assenyalava J. Vasell, el tancament a les 8. Pocs dies després, "El Foble Català", publicava un article de W. F. Barral amb el mateix títol, Els establiments s'han de tancar a les 8. Recordem, també, com Jaume Balaguer, a la polèmica sobre la supressió de les festes intersetmanals, el 27 de febrer de 1912 (V. p. 195-196, i notes 566 i 571).
- (664) Com ho feia J. Vasell a l'article esmentat a la nota anterior.
- (665) FELIU I CODINA, J.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal", 1914, p. 119. "Agradablement devem tractar d'una campanya empresa pel nostre compte -manifesta Josep M. Feliu- i que no donem pas per acabada. Em refereixo a la titulada Pro tancament a les vuit de la nit. Tantost haguérem pres possessió dels nostres càrrecs, al començar l'any social, trucarem a la porta de Relació i Treball - els ansiosos de millora, els necessitats de reparació: els ele-

ments detallistes que tenien la precisió de limitar la seva jornada de treball, més ben dit, fixar l'hora de les vuit com a terme de la mateixa a la nit, cansats de veure-la allargada desmesuradament. I nosaltres, els obligats a ésser els primers en la marxa de nostra legió professional, aixecàrem la bandera fins allí on digueren els nostres cors."

Per la seva banda, "Acció" d'agost de 1913, p. 7, manifestava -- que, "entenent que és sobrada raó, la que tenen els nostres consocis que treballen en botigues al detall, les quals tannuen les seves portes entre vuit i mitja i nou de la nit, absorbint així totalment les hores útils de relació, la darrera setmana del mes passat, començarem una campanya correctíssima prop dels caps -- quals establiments es troben en les vies més centríques, sollicitant-los el tancament a les vuit en punt del vespre."

(666) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit. n. anterior, p.119-120.

(667) "Comissions districtals", diu Feliu i Codina a la mateixa Memòria, citada a les notes anteriors, p. 120, "que feren principalíssim paper en l'obra. En primer terme, elles visitaren respectivament a tots els comerciants, demanant-los la firma del document que els comprometia a tancar a les vuit."

(668) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit. n. 665, p. 120.

"El Poble Català" del 23 de juliol de 1913, informava per la seva banda, com "secundant les iniciatives de la Secció Permanent de Relació i Treball del CADCI", s'havien reunit al local del Centre "un importantíssim nombre de dependents per a prendre --- acords respecte al tancament dels establiments al detall a les vuit del vespre". A la reunió es procedia, tot seguit, "al nomenament de comissions, les quals, per carrers, recabaren de llurs principals la conformitat del dit. Les gestions, doncs, han començat pel carrer de Ferran, Rambles i etc., i seguiran per les vies més importants de nostra ciutat."

"El Poble Català" del 30 de juliol de 1913, assabentava, també, que continuaven reunint-se al CADCI "els dependents detallistes de les botigues, quals carrers no s'havien reunit encara, per a fer extensiva la campanya (...)". Ja hem vist també, a la nota -

anterior, el que hom escriu al butlletí "Acció" d'agost de 1913.

- (669) "El Poble Català" del 6 d'agost de 1913 remarcava l'èxit de la campanya i manifestava la probabilitat que "molt aviat, potser - dintre aquest mateix mes, s'iniciï la reforma en els carrers més centrícs de Barcelona", i que la campanya continuaria fins aconseguir "totalment la seva aspiració que no pot menys que merèixer l'adhesió i la simpatia tant dels patrons com del públic en general, per la forma correctíssima en què venen realitzant-la els nostres cultes dependents de comerç."

"El Poble Català" del 16 d'agost de 1913, publicava una altra nota, titulada El tancament dels establiments a les 8 del vespre, la qual assenyalava que el dia 1 de setembre començaria "a regir a la major part dels carrers del centre de Barcelona", la reforma del tancament de les botigues a les vuit; el diari nacionalista subratllava l'èxit de la campanya car "la immensa majoria de les cases de comerç de l'interior de la ciutat, han manifestat - acceptar aquesta reforma", i com aquest fet havia animat a la -- Secció de Relació i Treball "a continuar les seves gestions en - altres importants carrers de tràfec mercantil, que són defora - del casc antic a qual feina es dedica preferentment amb la plena confiança, per l'excel.lent resultat dels primers passos, que as solirà el mateix èxit que dintre la ciutat." "Aquesta tasca -afe geix hom més endavant-, tan lloable de la Secció Permanent de Re lació i Treball del CADCI, ha despertat la simpatia i innombra-- bles adhesions a la "Secció" dels dependents que treballen a les botigues de detall, els quals, també, per a demostrar-ho, hi aju den també amb el seu esforç i entusiasme."

L'abundància de notes que fan referència a les informacions de - "El Poble Català", enfi, prova prou bé l'atenció que aquest di-- ari prestava a la campanya.

- (670) "El Poble Català" esmentat del 16 d'agost de 1913, assenyalava - també que "és cada dia que les sales de l'entitat que porta a - terme aquesta campanya, es veuen concorregudíssimes, resultant - per tant així mateix les reunions que pel tancament a les 8 es - porten a terme".

Joan d'Arc, per la seva banda, escrivia un article a "El Poble -

Català", del 25 d'agost de 1913, titulat Campanya reguladora, el qual comentava l'ambient que regnava al Centre amb motiu d'aquesta acció: "He visitat de ben pocs dies -escriu-, l'hostatge de l'entitat directora del moviment Pro tancament a les 8 i en veritat poden els de tal estament creure en llur triomf. Es veu a diari una vera multitud de companys que acudeixen a la reunió a què, per a tractar de la qüestió, se'ls cita, i veieu que van separant-se per grups que ja es comprometen per feines determinades que ajudin amb eficàcia a la finalitat per ells desitjada; - els directors del moviment, la Secció Permanent de Relació i Treball a diari es reuneix en plé, com es fa en aquella casa -el CADCI- des de les 10 de la vetlla fins a hora ben avançada de la mateixa, van decidint els darrers treballs, per a què el primer de setembre pugui tancar tothom a les 8. Bé, he també de fer constar que anima fortament a la Secció el veure's corresposta ja que els caps dels establiments de detall, van adherint-se i comunicant sa conformitat." Joan d'Arc manifestava que els principals reconeixien que després de les vuit del vespre venien poc, però, afegia, "els nostres caps no es fan càrrec d'una altra pèrdua greu que causen tancant més tard de les vuit, i que afecta a ells, als dependents i en toca fatals conseqüències a la ciutat nostra: la il.lustració que plegant amb puntualitat els dependents podrien obtenir, concorrent a classes nocturnes, a les que avui no poden anar per falta material de lleure. De la sabiesa que adquireix tot dependent, qui més profit en treu és el patró, perquè aquell sap treure el màxim rendiment de les vendes per la seva habilitat i clara visió de les coses; també en treu més profit el dependent, perquè pot ésser més remunerat pels millors serveis que presta."

No faltaven les col.laboracions al CADCI en aquesta acció. Així, "El Poble Català" del 5 d'agost de 1913, informava que l'Associació de la Dependència Mercantil que "per gestions efectuades, ha obtingut en un principi la conformitat de respectable número d'amos d'establiments a la demanda formulada d'efectuar el tancament general de tendes a les 8 de la nit", i assabentava que la "important casa de merceria Josep Recort" havia resolt tancar els seus establiments a les vuit del vespre a partir del primer de setembre.

"La Vanguardia" del 3 de setembre de 1913, per la seva banda, insertaria un escrit signat per J. Gorga Artigas, el qual manifestaria que "la campanya que viene haciendo el Centro Autonomista de Dependientes del Comercio y de la Industria para el logro del cierre a las ocho, ha sido secundada por la Asociación de la Dependencia Mercantil y Unión Profesional de Dependientes y Empleados del Comercio, aunque dichas entidades no hayan sido invitadas oficialmente. Al mismo tiempo, tengo que manifestar a todos los dependientes de comercio, que a raíz de las continuas instancias elevadas por la Asociación de la Dependencia Mercantil al Instituto de Reformas Sociales, se confía lograr que dicho organismo haga una ley regulando la jornada máxima del dependiente, llevándola a las Cortes para su pronta aprobación."

- (671) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. "El Foble Català" del 24 d'agost de 1913. Els cartells, segons aquest diari, havien de fixar-se a totes les botigues de detall; finalment, hom decidí, també, a la reunió del 23 d'agost, "la col·locació d'un cartell lluminós en lloc visible de nostra ciutat anunciant la nova de la reforma".
- (672) FELIU I CODINA, Josep M. Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. "Així -escriu Feliu-, arribàrem al 25 d'agost, data des de la qual aquesta Junta es reuní en sessió permanent, atenent a la diversitat d'assumptes que se li presentaren i a la circumstància extraordinària que seguia la campanya, a la qual anaven iniciant-se plans, oposats per comerciants, i entitats que tots devem recordar, i, en una d'aquelles reunions esplèndides, en les quals tot era optimisme i voluntat, junts, els comissionats, --- grans auxiliars i nosaltres, examinàrem de nou la situació, que era satisfactòria, i en sa vista prenguerem i realitzàrem nous acords (...)."
- (673) "El Foble Català" del 25 d'agost de 1913 l'anuncia, i el mateix diari del 29 d'agost de 1913, en feia la recensió. Noguera i Commet, a la seva conferència, es dolidria "de l'escassetat de disposicions legals" que regulaven "el treball dels obrers adults, explicant el que, al seu entendre, són causes de tal fet i entre elles la principal, la influència, que encara pesa sobre els po-

ders públics, de les doctrines de l'escola clàssica liberal". -- Feu notar especialment "la manca de disposicions que regulin en tots els països, però especialment a Europa, el treball de la dependència comercial, atribuint-lo especialment a què aquesta, en general, no ha sapigut prendre la posició deguda en les lluites socials modernes i per tant, no n'ha pogut treure d'aquestes el profit que els demés obrers". Analitzà, després, les lleis existents als diversos estats sobre el "tancament dels establiments a una hora fixa i uniforme". Noguera i Comet, com a conclusions, refermava l'alta conveniència del "tancament de les botigues i tots els establiments comercials (llevat de les naturals excepcions) d'una localitat a una hora fixa i uniforme", la qual cosa havia de permetre que la reforma no causés "cap perjudici als interessos patronals ni al públic", i, en canvi, havia d'evitar -- "els abusos que envers la seva dependència cometen patrons excessivament egoistes"; Noguera subratllava les vuit del vespre com a hora més escaient per a acabar la jornada "sense perjudici d'avançar aquesta hora quan per la introducció de noves formes de treball, s'hagin creat nous hàbits ciutadans"; per una altra banda, aquesta reforma, havia de venir completada per altres "tan necessàries com ella, com són, l'establiment del treball intensiu i la setmana anglesa i la fixació d'una llei assenyalant la jornada màxima de la dependència comercial"; i, també, per a "donar eficàcia legal al costum que s'intenta introduir a la nostra ciutat i també per a evitar que l'egoisme d'uns quants patrons enderroqués l'obra realitzada, es fa precis també obtenir una llei referent al tancament dels comerços. Però, aquesta llei que s'interessa, no hauria pas d'assenyalar una hora uniforme per a tota Espanya, sinó que, com la majoria de lleis vigents sobre el particular a l'estranger, s'hauria de limitar a consignar el principi general de fixar una hora determinada en cada localitat per al tancament dels comerços i facultar a les autoritats o organismes locals per a assenyalat l'esmentada hora, prèvia una àmplia informació i donant després a la decisió d'aquells força de lleis." Finalment, i com a darrera conclusió, Noguera i Comet manifestava que, "per a fer-se digna d'aquestes millores i alhora per a obtenir-ne de noves, la dependència comercial deu orga-

nitzar-se fortament, enrobustint les associacions existents i -- orientant aquestes, amb seny i prudència, vers camins d'allibera-
ció. L'associació és l'arma i la força del proletariat modern, i la dependència comercial no pot sostreure's, sense perjudicar-se a si mateixa, individual i col·lectivament d'aquests corrents."

(674) "Acció", setembre 1913, p. 12. FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120. Els parlaments, segons "Ac-
ció", "saberen enardir l'entusiasme dels presents, que eren nom-
brosíssims, i inspirar-los fe i confiança en l'èxit de la cam-
panya i en la tasca futura de la Secció i del nostre Centre." I, -
segons aquella Memòria, el míting "resultà grandíols, parlant-hi
decidits amics del Centre i de les Comissions".

"Renaixement" del 5 de setembre de 1913, p. 409-410, comentava -
també "l'entusiasme i la fe" manifestats al míting, en un arti-
cle titulat El tancament a les vuit, signat per Enib Vic. "El de-
pendent de comerç -hom escrivia-, estament obrer -el que va més
mudat i guanya menys-, és el que està més endarrerit en la conse-
cusió de les millores que beneficiïn o ablanin una mica la seva
actual situació. Quan els obrers de qualsevol altre ram volen --
aconseguir alguna reivindicació, es valen de la vaga, arma legal
de què se'ls ha dotat, i amb la que ja han aconseguit alguna mi-
llora relativa. Al dependent de comerç, actualment, se li fa im-
possible poder anar a la vaga, per quant resten encara tants i -
tants de dependents que no poden fruir de la llibertat de la vi-
da externa (...). Aquests joves, molts d'ells que han vingut --
d'algun poblet de fora i molts sortint de l'escola, que a l'arri-
bar aquí s'ha trobat per company de treball a al qui més tard --
ell ha passat a ésser el seu successor i sense altra conversa que
la que els dona el seu principal a les hores de l'àpat, quina no-
ció voleu que tingui del que ell té dret a reivindicar-se'n. Com
voleu que aquelles poques hores del diumenge les emplei pel que
ell encara no n'ha pogut haver esment, pel millorament del seu -
estat social, si els seus vint anys li demanen aquest ratet de -
llibertat per a donar esplai als desitjos seus de joventut que -
són de divertiment. Per això, el problema del dependent de co-
merç, és més complicat i necessita una tàctica especial que no -
pot ésser de radicalismes ni intransigències." L'article passava

a parlar tot seguit de la campanya pel tancament de les botigues a les vuit i subratllava com la Secció de Relació i Treball del CADCI "que és la renovadora d'aquesta campanya ja de temps començada", havia tingut "la bona idea de creure's que no es bastava amb ella sola, tot i tenint ben aprop de tres mil associats, per a dur a terme la solució del fi que es proposava. Per tal propòsit va cridar als seus socis per a què invitessin els demés dependents no associats i junts formessin unes comissions que, actuant per carrers, anés sol·licitant del principal de cada establiment la seva conformitat en acceptar la millora que amb tan bona forma se li proposava (...). Del resultat d'aquesta ben portada campanya, podem deduir-ne si és possible o no, obtenir alguna millora sense necessitat d'acudir a la violència, actitud condemnada per les autoritats, mal-mirada pels patrons, i que -- quasi sempre, malauradament, surt en perjudici de l'obrer."

- (675) "El Foble Català" del 1 de setembre de 1913, transcriu la lletra oberta adreçada als patrons d'establiments comercials del casc antic de Barcelona, per a, "en la impossibilitat de dirigir-nos a cada un de vostés particularment", a través de la premsa, "remerciat-los efusivament (a la "digna col·lectivitat que vostés formen"), en nom de la dependència comercial tota de Barcelona, la noble i benivolent acollida que vostés ens dispensaren al sol·licitar-los la implantació des del primer de setembre vinent, de la reforma per nosaltres tan desitjada de què els establiments comercials de nostra ciutat siguin tancats, com en moltes de -- l'estranger, a les 8 en punt del vespre." "Fóra impertinència -- afegia hom més endavant- manifestar que esperem de vostés el compliment de la paraula donada. No; sabem molt bé --perquè tenim confiança en ella- que la reforma s'implantarà en la data convinguda (...). Per això esperem confiadament l'arribada de la data -- que serà memorable per a tota la dependència barcelonina (...), i per això també, abans de què sigui realitat volem avançar-los el pregon agraïment de tots els companys que en beneficiaran i, particularment, els d'aquesta secció i d'aquest Centre que han tingut a gran honor fer-se intèrprets de llurs aspiracions." Pere Palà, president de la Secció de Relació i Treball, i Josep M. Feliu, secretari, signaven l'escrit, amb data del 30 d'agost de

1913.

V. també el mateix text, en castellà, a "La Vanguardia" del 2 de setembre de 1913.

- (676) Entre els "nous acords" que la Memòria, esmentada a la nota 672, assenyalava que hom va prendre, figura aquest de "dirigir una segona lletra als comerciants no conformes, reiterant-los el nostre desig" (p. 120).
- (677) "La campanya ha estat forta -assenyalava hom a "Acció" de setembre de 1913, p. 11- i podem dir que s'ha treballat de valent. -- Dia per altre s'han vingut celebrant en nostre hostatge, reunions de dependents de les cases establertes en els carrers de -- l'interior de la ciutat, per a interessar-los en la tasca i demanar-los la seva cooperació, cosa que naturalment aconseguíem de tots amb entusiasme; d'aquestes reunions en sortien nomenades comissions per cada carrer que, d'acord amb la Secció, anaven a visitar els patrons interessant-los la millora; s'han escrit i enviat centenars de lletres i s'han publicat infinitat de comunicats en els diaris; s'han escrit articles en aquestes sobre la -- qüestió i s'han fixat cartells i s'han celebrat conferències i mitings (a part de què les reunions esmentades resultaven vers mitings)... i ara esperem el resultat d'aquest feixuc treball, tranquil·lament pel que fa referència a l'estat de la nostra consciència, satisfeta d'haver acomplert a bastament el nostre deure, però amb la natural ansietat per a veure els resultats que haurà donat el nostre treball. En efecte, avui 1r. de Setembre, ha de començar a regir, atenent als nostres propòsits, la reforma de -- sitjada."
- (678) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 120.
- (679) "El Poble Català", 2 de setembre de 1913. "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913.
- (680) "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913; aquest diari comentava, parlant de la primera jornada del mes, que "la mayoría de los patronos, al observar la presencia de los grupos cerraron antes de que estos lo pidieran; y los que no lo hicieron de momento, fueron visitados por comisiones de aquellos que cortésmente intere-

saban accediesen al deseo de los dependientes de suspender el -- trabajo a las ocho."

- (681) "La Vanguardia", 2 de setembre de 1913. Aquest diari assenyala - referent a aquest fet que "aunque su actitud era correcta y los procedimientos empleados para conseguir el cierre no fueron vio- lentos, la presencia de tantos individuos unida a la del gran nú- mero de curiosos que les seguía llegó a formar una especie de ma- nifestación que interceptaba el tránsito." Per cert que els --- agents eren comandats pel "delegado del distrito, señor Bravo - Portillo".
- (682) A les Rambles, segons "La Vanguardia" esmentada del 2 de setem-- bre, "las parejas del cuerpo de seguridad que prestan servicio - (en las Ramblas) y algunos agentes de vigilancia, a las órdenes del delegado señor Bravo intentaron dispersar sin conseguirlo de momento a los manifestantes. Estos se detenían ante los estableci- mientos que aún permanecían abiertos consiguiendo que algunos de ellos se cerrasen tal vez por temor que los respectivos crista- les quedasen hechos añicos." La manifestació, com assenyalem a - dalt, fóra dissolta. D'altres conflictes es produïrien a la Ram- bla del Centre on "intentaron también que cerrase una perfumería allí establecida. Mientras la comisión se hallaba dentro, confe- renciando con el dueño, se promovió un ligero alboroto en el gru- po estacionado frente la referida perfumería siendo detenido un individuo de los que lo formaban. La policía condujo al detenido a la delegación de Atarazanas; un grupo numeroso, acaso de unas mil personas, siguió a los agentes que se llevaron al detenido y al llegar a la delegación, una comisión subió a ver al señor Car- bonell para solicitar la libertad de aquel. Como les dijese el de- legado que no estaba en sus atribuciones el concederla, se fueron al gobierno civil exponiendo su petición al señor Francos Rodrí- guez. Una hora después de lo ocurrido el individuo fue puesto en libertad."
- (683) "El Poble Català", 2 de setembre de 1913. "Aquelles poques boti- ques -escriu aquest diari- que restaren obertes, uns quants jo- ves, de dos en dos, les visitaren. S'entrevistaven amb l'amo o - amb l'encarregat i, concretament, amb la bona educació caracte- rística de la joventut mercantil catalana, demanava que fessin -

el favor de tancar, si volien. La majoria dels demandats responí en complacents als comissionats i donant les seves excuses de -- perquè no ho havia fet abans. I així hauria anat seguint la cosa sinó hagués estat la policia." L'actitud de la policia, segons "El Foble Català" esmentat, motivà que, "en moltes cases", els principals linguessin de "sortir a impedir la brutal escomesa dels poliçons i en altres fins sostenir altercats amb ells."

(684) "L'alдарull -escriu el mateix diari nacionalista del 2 de setembre- durà de 8 a 9 del vespre, en qual hora, a la Rambla de les Flors passà el més greu de la jornada. Un policia s'enduia detingut, Rambla amunt, a un jove quan els seus companys l'alliberaren de les mans del poliçon. Aquest, irat, desenvainà el sabre i començà, feroçment a repartir cops a tort i a dret. Nosaltres -- presenciàren l'escomesa i podem dir que mai havíem vist un atropellament semblant (...). En el bo de la lluita, i de resultes de la natural defensa dels ciutadans atropellats, el guarda resultà -- amb una lesió al braç esquerre. Fou aleshores quan la policia -- augmentà en número, vengent-s'hi davant la mateixa al senyor Bravo Portillo, qui dirigia les càrregues amb una energia digna de millor empresa. El senyor Bravo que sembla que es vol conquerir un lloc dins del cuerpo a càrrega de cops de puny, no parava de -- cridar i de pegar als dependents que protestaven de les detencions. Els demás, davant de tal exemple, ja no cal dir el que farí en. En una de les càrregues brutals, un policia, sabre en mà, entrà a la graneria que hi ha al costat de Sant Segalà, i si no hagués estat per l'energia i la dignitat dels amos de la botiga, -- el pobre jovenet de 14 anys, que s'hi refugià, que pel que es -- veu deu ésser perillós de debò, l'hauria passat malament. Amb -- tot, la policia pugué endur-se'n detinguts a la delegació del -- carrer dels Angels a 8 joves, anomenats Oromí, Canudas, Calvet, Amposta, Codina, Cots, Bach i Baldà; a la de Drassanes a un anomenat Gener, i dos, quals noms desconeixem, a la del carrer d'ortigosa."

Pel que fa al conflicte promogut a les Rambles, "La Vanguardia", esmentada a la nota 682, assenyalava també que "antes de que el grupo llegase al Llano de la Boquería, uno de los que lo formaban empujó al guardia de seguridad Carmelo Blázquez, número 338

(el mateix número del guàrdia que segons "El Poble Català", --- "irat" havia desenvainat el sabre i començat a repartir cops, -- com hem esmentat més amunt), derribándolo. Como no pudo levantar se enseguida fue pisoteado por otros que huían a la desbandada - al ver que la policía procuraba imponerse consiguiendo deshacer la manifestación."

- (685) V. la nota anterior en aquest. Els propers dies, igualment, "El Poble Català" s'hi referiria, com hem de veure. Així, "El Poble Català" del 7 de setembre de 1913, sota l'epígraf En Bravo i Portillo, reproduïa una lletra, signada per H. Muntanyà, manifestava, tot referint-se "als brutals atropells de què són víctimes - els dependents de les botigues, per part de les ordres salvatges que comana el brau Bravo Portillo, ne de dir, que en el meu concepte, no són altra cosa que una venjança de dit policia. M'ex-- plicaré. Assistí fa uns quants mesos a un míting catalanista que es celebrà al CADCI i en el qual prengueren part diversos ora--- dors i el Dr. Martí i Julià. Com a delegat de l'autoritat civil prengué seient al costat d'aquells, l'esmentat policia, i al pre-- sentar-se a l'estrada fou acollit per part d'alguns dels assis-- tents a l'acte amb exclamacions de "ibravo!", "ibravo!". A l'aca-- bar-se l'acte esclataren uns formidables "Segadors" entonats per la gentada que omplia a vessar la sala, i el policia va haver -- d'atravessar tota la sala pel mig de la multitud, rebent i te-- nint d'aguantar en les seves orelles el nostre cant de protesta. Ara bé, com l'actual campanya de tancament a les 8 ha estat diri-- gida pel CADCI, crec que el dit policia es venja dels bravos i - aquells segadors."
- (686) "El Poble Català" del 2 de setembre de 1913. Segons aquest diari, "també s'hi interessà el diputat provincial senyor Guerra del - Rio. A 2/4 d'onze de la nit, segons el diari, eren posats en lli-- bertat els detinguts.
- (687) "El Poble Català", 2 de setembre de 1913. Segons aquesta mateixa font, "el governador condemnà la conducta de la policia en el - que es refereix d'entrar a les botigues per a detenir els comis-- sionats".'

"Com a nota final, afegia "El Poble Català" citat, devem dir al

cap de la guàrdia urbana que un dels seus subordinats, al carrer de la Boqueria, apellissà a un dependent. És que fou creada per a això la guàrdia urbana? Encara no en tenim prou amb la brutalitat de la policia?"

Pel que feia a "La Vanguardia", també esmentada, del 2 de setembre, aquesta indicava que "anoche nos visitó una comisión de dependientes para solicitarnos que hiciéramos constar su protesta por la forma, según nuestros visitantes, algo violenta que empleó la policia para dispersarles en la calle del Carmen". Com pot veure's la diferència d'apreciació dels fets entre el periòdic nacionalista i "La Vanguardia" és ben clara.

- (688) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 121. "I, des d'aquell dia, continua Feliu i Codina, que a cada següent ens vegérem obligats a anar a altes hores de la nit a -- discutir sos procediments i a protestar de les gestes de la policia i a gestionar l'alliberació de corals amics nostres, que en nombre considerable eren detinguts quan honradament demanaven el tancament a les vuit als rebecs encara, que els aventuraven la cosa guanyada. I en aquest punt no em cansaré de remerciar l'honrada, justa desinteressada, benefactora i permanent cooperació de nostre volgut don Fere Corominas, al qual li deguérem en més d'una ocasió l'alliberament dels nostres amics."
- (689) "El Poble Català", 3 de setembre 1913. "El tancament a les 8. -- Conducta a seguir avui dia 2.- Companya -hom llegia a les instruccions-: com a delegat que sou d'aquest carrer, serviu-vos -- prendre nota de les següents instruccions. Procureu nomenar una o dues comissions segons la llargada del carrer, de dos individus, quals comissions hauran de començar a actuar a les 8 en -- punt, requerint als amos d'establiment al tancament immediat. -- Aquestes comissions seran avui respectades per la policia, segons promesa del governador civil. És absolutament precís que tota la dependència de cada carrer circuli en petits grups, sense deturar-se davant de cap establiment encara que no tanqui puig - el governador digué ahir al vespre que en absolut no permetria cap mena de manifestació. Serà convenient fer una llista de totes les cases consultades, expressant les seves respostes, siguin o no favorables. Al vespre, cap a les 10, serviu-vos passar

vos amb els demés comissionats pel Centre del CADCI. (Comtal, 33 i 35) on s'hi canviaran impressions respecte de la jornada i -- ressenyalarà la conducta a seguir demà. Tingueu present que se-- ran precisos l'ordre i l'entusiasme."

(690) "La Vanguardia", 3 de setembre de 1913. Aquest diari fa notar -- també que les botigues, "sea debido al convencimiento por la cam-- paña que se hace actualmente o bien a la prudencia que semejan-- tes casos aconsejan, estaban ya cerradas en su mayoría".

"El tancament de les botigues, assenyala per la seva banda "El Poble Català" del 3 de setembre del mateix dia, a les 8, pot dir se que fou general anit al casc antic de la ciutat. Com el dia - anterior, comissions de dependents recorreren els comerços invi-- tant als patrons a tancar els establiments. No foren gaires, cer-- tament, els pregats, car espontàniament la majoria ho havia fet a les 8 en punt."

(691) "La policia -escriu hom a "El Poble Català" esmentat del 3 de se-- tembre- obeint instruccions rebudes del senyor Francos Rodríguez (conseqüència de la visita que li feu una comissió del CADCI) -- s'abstingué de coaccionar els dependents, els quals, amb la major cortesia, entraven a les botigues, i fos quina fos la resposta - dels principals, es retiraven sense donar lloc a què fos precisa la intervenció de la força pública. Això demostrà que els alda-- rulls d'abans d'ahir s'hagueren pogut molt ben bé evitar a no - ser per la brutal escomesa de la força dels de l'ordre (?). A - quarts de 9, els carrers de l'interior, prengueren el mateix as-- pecte de les festes a la tarda, amb la natural animació de gent, però solament restant obertes aquelles botigues que pel seu espe-- cial caràcter no poden tancar fins passades les deu o més tard, com són farmàcies, estancs, etc. La iniciativa del CADCI com pot veure's ha estat un èxit, i més ho serà, ja que els pocs boti-- guers que es mostren encara reacis a la innovació, forçosament - han de convencer-se de què aquesta no els ha de dur ni el més in-- significant perjudici com ho diu prou clarament, l'actitud dels demés comerciants. Al local social del Centre, hi havia anit ex-- traordinària animació de socis. Cap delegat dels que s'han nome-- nat per a recórrer establiments on hi hagi dependència, mancà --

ahir al Centre per a rebre instruccions del Consell Directiu i a l'ensem donar compte de la seva darrera gestió." A continuació, el periòdic nacionalista, reproduïa, "com a mostra de la bona organització, que regna en aquesta lloable campanya, (...) una nota que s'entrega a diari als susdits delegats" i que hem esmentat a la nota 689. També, segons el mateix diari, "la impressió dominant anit al Centre era que la campanya toca a la seva fi i, que ja no serà necessària cap més gestió, dintre de poc dies, -- perquè els patrons, unànimament, col.laborin a aquesta millora -- que vé a donar a la soferta classe mercantil facilitats per al seu millorament intel.lectual i un descans del qual n'és ben mereixedora." Impressió i il.lusió, aquestes darreres, que els propers dies s'encarregarien prou de decebre.

Les comissions que recorrien els carrers, segons "La Vanguardia" del 3 de setembre de 1913, "no eran numerosas, pero debido a los desocupados que acuden siempre atraídos por la curiosidad, se llegaron a formar nucleos, que sin resistencia obedecían a la invitación de la policía para que se disolvieran". Segona "La Vanguardia" esmentada "solo un incidente se registró que sepamos y fue en la zapatería num. 36 de la calle del Carmen (...) donde los manifestantes rompieron un cristal del escaparate". "A las nueve --afegeix més endavant el mateix diari--, hora en que habitualmente han cerrado la mayoría de establecimientos, ofrecían las Ramblas y calles afluentes su aspecto normal, si bien se notaba la presencia de algunas fuerzas de vigilancia y seguridad, que como medida de previsión habían sido distribuidas en las calles céntricas. El orden fue perfecto toda la noche."

"La Veu de Catalunya", del 3 de setembre de 1913, també dedicava informació abundant a l'acció del CADCI i inseria un breu article de Joan d'Arc el qual subratllava l'animació que "hi havia --ahir al Centre Autonomista", "la mateixa (...) que ans d'ahir", així com l'entusiasme existent.

(692) "El Poble Català", 4 de setembre de 1913. Segons aquest diari, -- el "tancament fou bastant general. A les Rambles, carrers del -- Carme, Portaferriassa, Hospital i altres vies cèntriques fou quasi absolut. En les escasses botigues que tenien obert, tancaven sen-

se gaire resistència al veure les comissions. Una d'aquestes es trobà pels voltants del carrer del Call ajuntant-se-li varis curiosos, com succeix sempre en totes les manifestacions i successos de ciutat, que seguiren als dependents. Aquests tiraren per la Baixada de la Fresó, on entraren en 2 o 3 botigues, però succeí que mentre la Comissió era dintre de l'establiment, del grup que esperaven al carrer, sortiren algunes pedres que petaren en els vidres. Poc més o menys succeí en el carrer Princesa, en dues botigues; al carrer Montcada, al passeig del Born, al carrer Espaseria, al d'Escudillers. Els delegats d'aquests grups no es cansaven que els deixessin anar sols i que es respectessin els vidres de les botigues puig la seva actitud havia de ser pacífica. Malgrat això el grup seguí als delegats que a l'arribar al carrer Comte d'Asalt es trobà amb totes les botigues obertes de bat a bat. El grup entrà amb intenció de que s'acomplís el tancament. Els delegats anaren a algunes botigues i no se sap com també hi hagué trencament de vidres. La policia i guarda de seguretat entrà al carrer i començà a carregar contra els grups i tot bitxo vivent que passava per allí. Hi hagueren corredisses, cops de sabre, i espants per a tots els gustos. La policia feu dos detinguts, un dependent de comerç i un jovenet que anava per allí sense tenir res a veure amb els del grup. Els dos detinguts foren portats a la delegació de la policia del districte, passant-los a visitar una comissió del Centre (de la Junta). Una altra comissió que venia dels carrers del districte V i VI es trobà amb una altra a la Plaça Universitat. Allí s'ajuntaren varis curiosos i obrers que plegaven dels treballs. Veure això la policia i carregar contra els grups fou tot un. Els de l'ordre es portaren amb la forma de sempre, amb l'empenta brutal de sempre. En el carrer de Jovellanos una comissió de 5 dependents entrà a la Merceria Bonet i al sortir, la guarda de seguretat els tirà els cavalls a sobre, i a més els obsequià amb unes quantes flors tabernàries de les que es gasten entre la gent dels barris baixos."

(693) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 121. "(...), perquè -proseguia el text esmentat-, com tothom recordarà, des del quart dia de setembre el Governador declarà --

guerra als que plegaven a les vuit, sitiant els carrers i promovent per moments veritables conflictes, atropellant a vianants i transeunts".

Per la seva banda, "El Poble Català" citat del 4 de setembre de 1913, informava també de l'entrevista de Puig i Esteve, Pere Palà i Noguera i Comet amb el governador civil, al qual acudiren -- aquells, cridats per aquest darrer, "a dos quarts de nou". "El governador -hom escriu- sembla que rebé als comissionats amb forma una mica descomposta. De bones a primeres digué als representants del Centre que els feia responsables del que succeís i del trencament de vidres que hi hagués. Els feu present que, confiant amb les promeses donades, ell havia donat ordres a la policia de què adoptés una actitud pacífica i que amb tot abans --- d'ahir s'havien format grups i trencat vidres. Això demostra -di gué- que o bé la Junta no té autoritat, o que hi ha elements estranys entre els dependents. Per tant la policia, d'aquí en --- avant, obrarà amb rigor, desfent els grups de la manera que sigui precís. Els representants del Centre procuraren fer veure al senyor Francos l'error en què estava, protestant de pas d'algunes de les seves manifestacions, que consideraven una injustícia. La Junta del Centre i de la Secció de Relació i Treball han donat sempre instruccions concretes als delegats per a què obrin -- amb tota rectitud, respecte i esperit pacífic. Nosaltres hem -- aconsellat que no es fessin grups, que es fes tot dintre la legalitat. Si hi han hagut grups no ha estat per culpa nostra ni -- dels nostres delegats. Ens hem imposat una línia de conducta i -- no sortirem de la legalitat. Els comissionats protestaren dels -- propòsits del governador, puig creien que no hi havia lloc a voler desfer els grups d'una manera tan airada."

El mateix diari nacionalista, a la seva crònica dels fets del dia 3, enumerava els detinguts de la jornada (sis en total, segons -- aquella font), i informava de la visita feta al Govern Civil per Pere Coromines i Pere Palà del CADCI, on no trobaren ni al governador, Francos, ni a Millan Astray i hagueren de sortir "a ---- quarts d'onze, sense haver pogut veure cap autoritat ni petita -- ni grossa", ni haver-los pogut localitzar. "Segurament que deuri en preguntar-se si és que a tots aquests senyors -afegia el dia-

ri nacionalista- el mal humor els havia fet fondre davall terra".

(694) Els dependents del comerç.- "El Poble Català", 4 de setembre de 1913. "Nosaltres volem dir -hi llegim- que en aquesta qüestió (la campanya pel tancament a les 8), creiem que tota la raó està de part de la dependència. D'anys i anys que aquesta no ha obtingut cap millora. Les condicions del seu treball són avui molt més penoses que la de molts estaments obrers, que obrers criem que són els dependents. La seva jornada de treball és molt més llarga que la de la immensa majoria dels demés treballadors, quasi podríem dir que no té límits perquè l'únic regulador de la mateixa és el caprici o la voluntat del patró. Així no és rar trobar entre la dependència jornades de 12, 14 i fins i 15 hores: de 10 no baixa mai la dels detallistes. Els seus salaris són mesquins, insuficients a tot ser-ho per a llurs necessitats, especialment per a les necessitats de joves amb família." L'editorial recordava com les "pocues lleis que els beneficien un xic (als dependents), com la del descans dominical, són vergonyosament, intolerables, incomplettes i conculcades fins amb l'empar de l'autoritat", i, recordava, en aquest sentit els "cèlebres pactes", pactes els quals, malgrat haver-hi entaulat en contra, per part de "totes les veritables societats de dependents de Barcelona (incloent-hi les catòliques) encara resten vigents...". Enfront, doncs, "d'aquesta joventut comercial i nostra, tan culta, tan sofrerta", la qual reclamava "una petita millora", la del tancament de les botigues a les 8, "encara sembla que hi ha gent prou egoïsta per a negar-se a concedir-los-hi".

(695) "I el senyor governador -proseguia el mateix editorial esmentat a la nota anterior- ampara als repatanis i els seus subordinats, pertorben la tranquil·litat pública aixecant contra ells totes les plomes fins les més conservadores. Tothom troba raonada i justa, la demanda dels dependents: Tothom dedica lloances a la correcció exquisida d'aquesta, a la seva admirable organització que no endebades demostren la direcció que en aquest assumpte porten la direcció del Centre, escola de disciplina social, un dels cabdals -fogars de la cultura catalana. Però, el senyor Francos Rodríguez, per a amparar als quatre rebecs que es neguen a atendre a la justíssima demanda de la dependència torna a fer ocupar militarment